

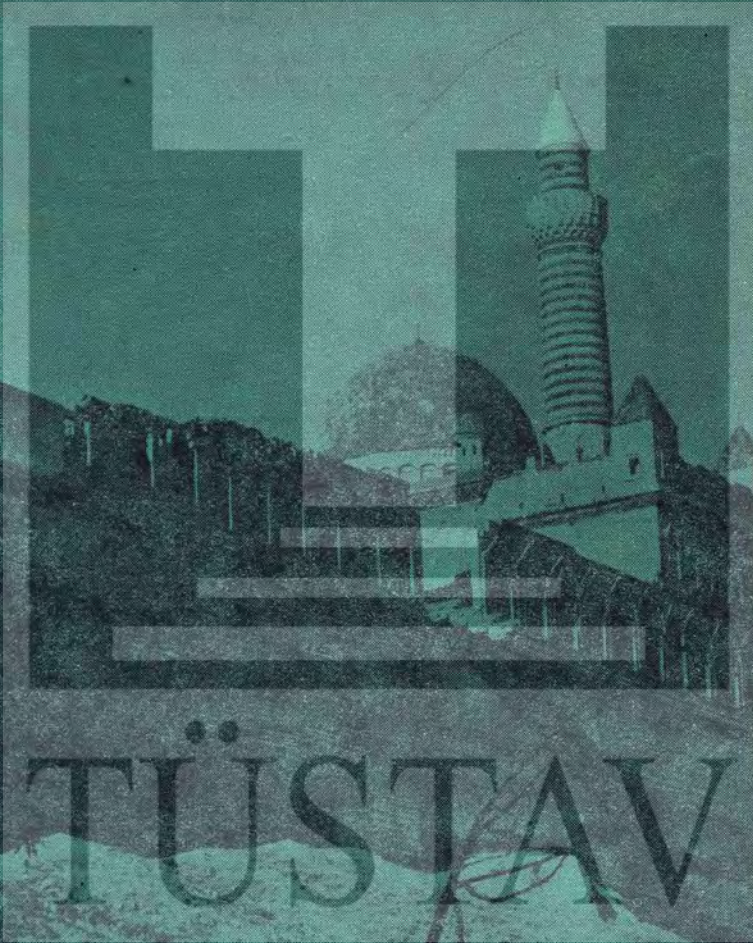
SAYI : 91

ARALIK 1969

2 LİRA

Barış Dünyası

AYLIK SİYASİ FİKİR MECMUASI

TÜSTAV

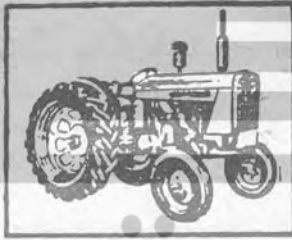

INTERNATIONAL HARVESTER

Bütün dünyada olduğu gibi, şimdi Türkiyede de memleketin her çeşit motorlu taşıt vasıtası ihtiyacını karşılayacak duruma gelmiştir. Türk Otomotiv Endüstrileri Çayırova tesislerinde monte edilen International Harvester mazot ve benzinli kamyon, otobüs şasisleri ve diğer motorlu vasıtalarının Türkiyede genel satıcısı International Harvester Export Company distribütörü

MOTORLU ARAÇLAR TİCARET A. Ş. dir.

Türkiye distribütörü:
**MOTORLU ARAÇLAR
TİCARET A. Ş.**

Büyükdere Cad. No. 23

Şişli - İstanbul

Tel. : 47 55 41 - 47 25 30 - 47 25 31

Telgraf : MATENTER - ŞİŞLİ

Sayın okuyucularımıza

Bu mecmua, 9 ncu yılına basmaya hazırlanıyor. Bir idealin peşindedir. Sizin gösterdiğiniz yüksek ilgi ve destek sayesinde kutsal bildiğimiz yolda, hayatta kaldıkça ve gücümüz yettikçe, devam etmeyi memleket vazifesi sayıyoruz.

Yalnız çok güçlükler içindeyiz. İnanarak savunduğumuz dâvaları kendilerine maledeceklerini umduğumuz bazı çevrelerin gösterdikleri ilgisizlikten hüsrana kapılmıyor ve ümitsizliğe düşmüyoruz. Ama, herşeyin pahalılaşması, masraflarımızın iki misline çıkması karşısında satış fiyatlarımızı biraz olsun yükseltmeye mecbur kaldık. 1970 yılı başından itibaren dergimizi 2 lira yerine 2,5 liraya, yıllık abone bedellerini de 24 liradan 30 liraya çıkarıyoruz.

Sizlerin bu artışı kabul ederek, yine mecmuamızı almaya devam edeceğinizi umuyoruz. Bu fiyat yükselişi abonelerin bitiş tarihinden itibaren uygulanacaktır.

Bu fiyat artışını kabul etmeyenlerin lütfen bu tarihten önce bizi haberdar etmelerini rica eder; hepinize derin saygı ve teşekkürlerimizi sunarız.

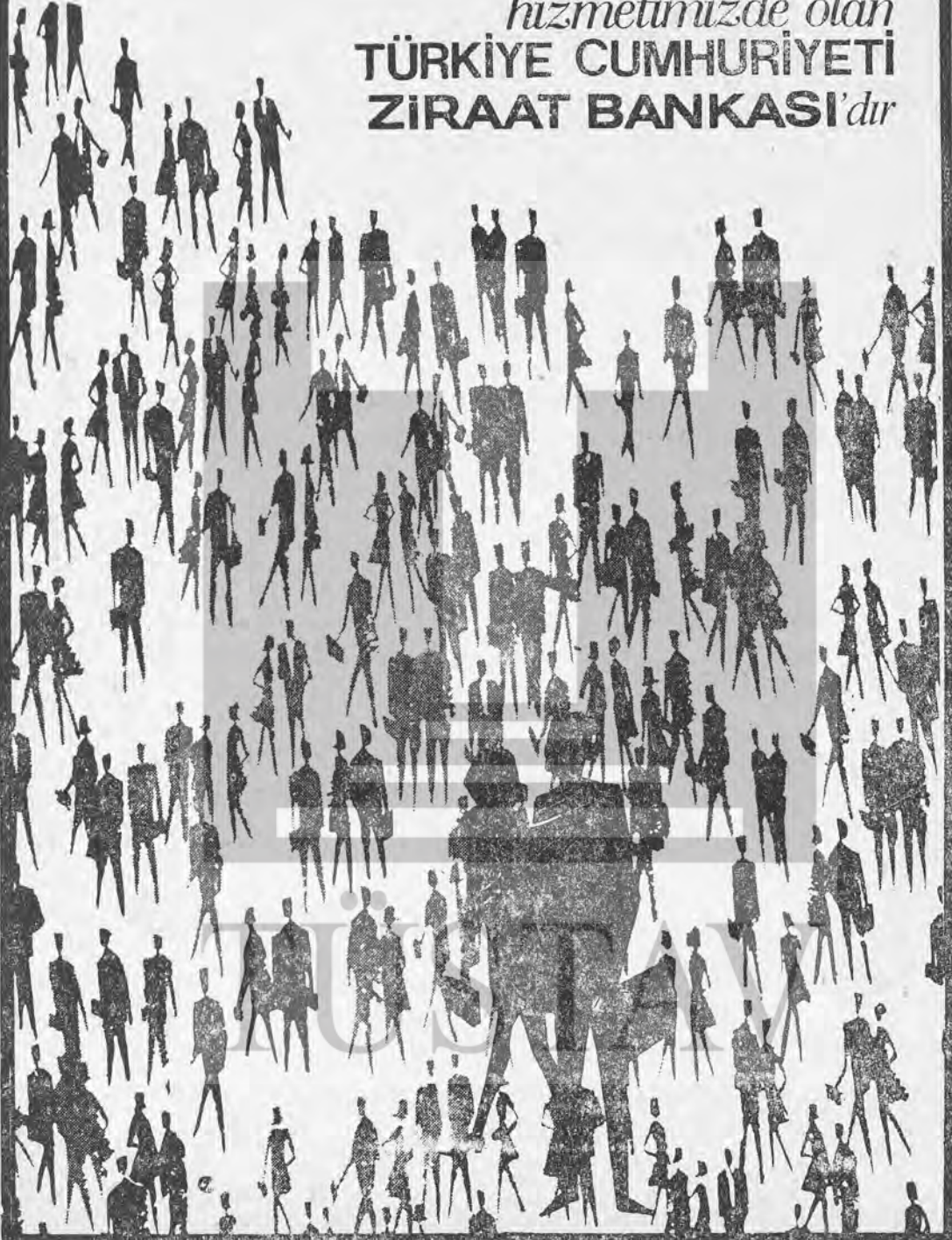
BARIŞ DÜNYASI

TÜSTAV

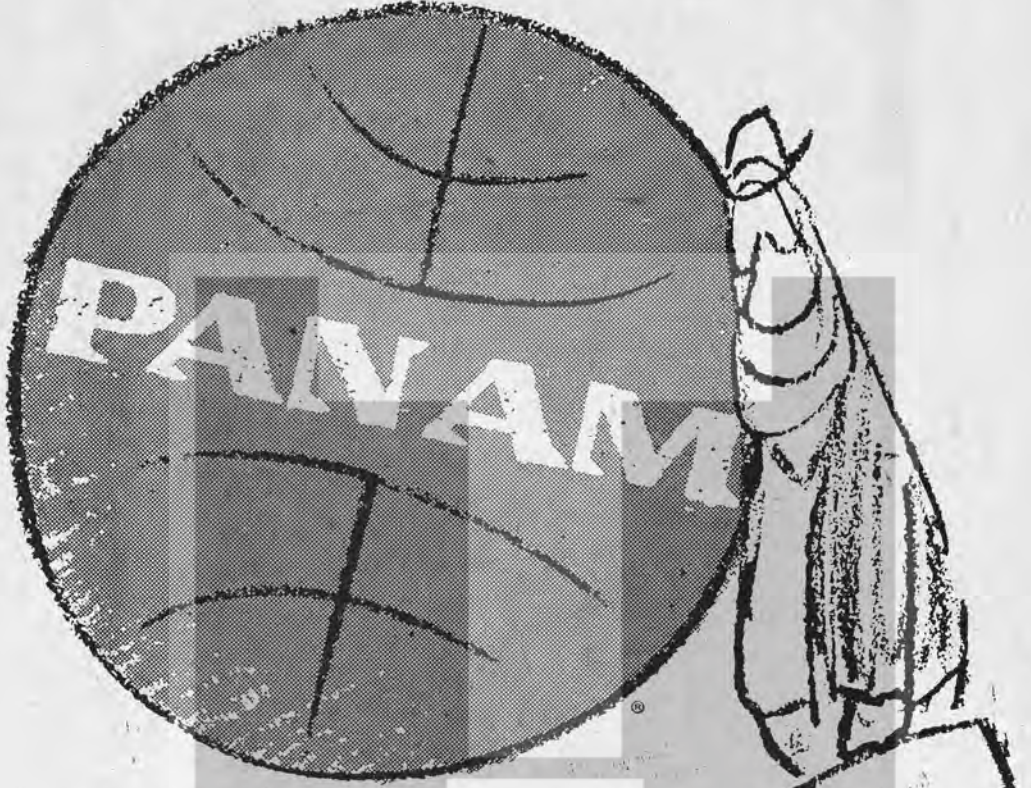
EVET!

bizim bankamız
HER YERDE
HER ZAMAN
hizmetimizde olan
TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ZİRAAT BANKASI'dır

Biraz yorgun ve solgun bir haliniz var.

Roma'da, Madrid'de, Barcelona'da bir iki haftalık dinlenmeye ne dersiniz? Tokyo, Kaliforniya, Sidney, Honolulu da olabilir !
Niçin olmasın ? İşleri biraz da ortağınız takip etsin. Bırakın herşey olduğu gibi kalsın. Ne çıkar ?

Gerisini dünyanın en tecrübeli havayoluna bırakın. Dünyanın her yerine seferimiz var. Sizi istediğiniz yere uçururuz.

Tenzilâtlı tarifelerimiz çeşit çeşittir. Birini size de uyguluyoruz. Göreceksiniz, bu yorgunluğu ve solgunluğu üstünüzden atmanız ne kadar kolay olacak.

Bir PanAm seyahat acentesi bütün dertlerinizi halleder. Döndüğünüzde dipdiri, dinlenmiş, gençleşmiş bulacaklar sizi. Tanyamayacaklar.

PanAm gidışı azamet verir.

Istanbul: Hilton Melhali, Tel: 47 45 30

Izmir : Izmir Palas Oteli Tel: 33472

Ankara : 53 Atatürk Bulvarı, Tel: 12 11 20

Adana: Agha Oteli, Tel: 1504

(Manajans 3698)

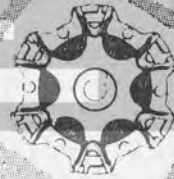
ELEKTRO-METAL SANAYİ

ANONİM ŞİRKETİNİN

otomotiv sanayimizde
türk malı parçalarının
orantısını arttıracak

**ÇOK ÖNEMLİ YENİ
BİR İMALATI**

standarlara
uygun çelik
ve malleable
döküm
poyralar

CHRYSLER

FARGO

DODGE

DEBOTO

INTERNATIONAL

POMCO

MASSEY-FERGUSON

BEDFORD

Deniz Reklam

ADRES: ELEKTRO - METAL SANAYİ A.Ş. Silahtarğa, Alibey Köyü
Yolu Üzerinde EYÜP - İSTANBUL Tel: 21 1872 - 21 3332

Barış DÜNYASI

A Y L I K S I Y A S I
F İ K İ R M E C M U A S I

Sahibi ve Sorumlu
Yazı İşleri Müdürü

**Ahmet Hamdi
B A Ş A R**

İdare Müdürü
Lütfi ÇULPAN

Ankara Temsilcisi
Niyazi ACUN

Basın Sitesi, E-8
Çankaya
T E L : 12 48 91

İdare yeri: Cağaloğlu
Hımayel Etfal Sokak,
Aydoğmuş Han 18 - 19
Tel. : 22 08 91
47 25 38

Mektup adresi :
P.K. 478 - İstanbul

Abone : Yıllığı 24 TL.
Sayısı : 2 TL.

İlan : Tam sayfa :
600 TL. santimi 15 TL.

Aralık 1969
Sayı : 91 — Cilt : 8

★
Son baskı tarihi:
2 Aralık 1969

Basıldığı Yer :
YÖRÜK MATBAASI

İÇİNDEKİLER

Sayfa :

OLAYLAR - YORUMLAR :

Bir düzen değişikliği	6—710
İşçi ve İşverenin teşkilatlanması (Aydemir)	12—716

İDEOLOJİ :

Bizde özel sektör (Başar)	16—720
---------------------------------	--------

İNCELEMELER :

İtalya'da üniversite reformu (Akgüç)	23—727
--	--------

AÇIK OTURUM :

Önümüzdeki dört güç sene	26—730
--------------------------------	--------

GÖRDÜKLERİM VE DÜŞÜNDÜKLERİM :

Bir Akdeniz seyahati (Masar)	36—740
Dış Âlem - Olaylar (Masar)	44—748

HÂTİRALAR :

Rotasız gemi	51—755
--------------------	--------

ÇEŞİTLİ YAZILAR :

Eğitim faciası	14—718
En büyük orman suçlusu	41—745
Vietnam'a karşı moratoryom (Vassaf)	48—752
8. cildin fihristi	62—766

Olaylar - Yorumlar

Bir Düzen Değişikliği

Askeri ihtilâl korkusu silinmiştir — Anayasa'nın getirdiği geniş hak ve hürriyetlere tam bağlılık; fakat bu hürriyetlerin devleti ve hukuk düzenini yıkmak için kullanılmasına karşı olmak millî politika olmuştur — Büyük Millet Meclisi'nde liyakatle temsil edilmekte olan muhalefetin de şerefli vazifeleri vardır — Yarının sahibi olan gençlerimizin coşkunluklarını hatâlı değerlendirmemek lâzımdır — Hür tartışma ortamı asla ihlâl edilmez — Gelirler ve bölgeler arasında dengeli bir iktisadî gelişme — Tarihin mirası olan yoksulluktan birbirimizi sorumlu tutmamalıyız — Devleti kuvvetlendireceğiz; fakat onu asla milletin ma'serî vicdanını hiçe sayan bir kuvvet yapmıyacağız — İlk şart, siyasî ve iktisadî istikrarı muhafaza etmektir.

Yeni hükümet, programını 7 Kasım Cuma günü Millet Meclisinde okudu. Anayasa gereğince program üzerinde görüşmeler 10 Kasım Pazartesi günü yapıldı; ve bir tam gün sonra, yani 12 Kasım Çarşamba günü de hükümet, Millet Meclisinden güven oyu aldı.

Çok partili rejime geçtiğimizden bu yana, 23 yıl içinde —Millî Birlik zamanındaki iki kabine istisna edilirse— onikinci hükümet kurulmuş bulunuyor. Bundan evvelki hükümetlerin kurulması, programlarını hazırlamaları, Meclis'te tartışılması ve güven oyu alınması bu sonuncusu kadar az zamanda olmamış; özellikle program müzakereleri böylesine anlamlı geçmemiştir.

Muhalefet, şüphesiz güven oyu vermemiştir. Fakat hükümet güven oyu aldıktan sonra Anamuhalefet Partisi Meclis

Grubu adına Başbakan tebrik edilmiş ve hükümetine başarı dilekleri sunulmuştur. Aynı zamanda gerek Mecliste grupları olan Ana muhalefet partisiyle Güven Partisi ve gerekse konuşan diğer muhalefet partisi sözcüleri, programı şimdiye kadar görülmemiş ve alışılmamış yumuşak bir üslup içinde eleştirmişler ve bazı ana konularda ona katıldıklarını açıklamaktan bile çekinmemişlerdir.

Bizce bu olay, mutlu bir düzen değişikliğinin ümit verici belirtisidir.

Çok partili demokrasi hayatına girdiğimiz 1946'danberi bizde iktidar ve muhalefet partileri arasındaki mücadeleden bütün memleket, millet bizâr olmuştu. 27 Mayıs ihtilâline de sebep olan bu durum, bu ihtilâlin yaratmaya çalıştığı millî birlik ruhuna rağmen, 1961'den sonra da değişmemiş ve 1965'de AP'nin tek

başına iktidara geçmesinden sonra daha da şiddetlenerek, Millet'in gözündeki demokrasi ve parlamento rejimi hayli sarımsıya uğramıştı. 1965 — 1969 devresinin tarihini yazacaklar, bu durum karşısında nasıl demokratik rejimin ayakta kalabilmiş bulunduğunu araştırırken, iktidar partisinin lideri ve Başbakan Süleyman Demirel'in üzerinde hayli duracaklarına şüphe yoktur.

ASKERİ İHTİLÂL FOBİSİNİN YENİLMESİ VE ORDU ADINI KULLANAN TEHLİKELİ POLİTİKA OYUNLARINA SON VERİLMESİ ÇOK ÖNEMLİ BİR BAŞARI OLMUŞTUR

Türkiye'de 1961 — 1969 arasında rejim büyük tehlikeler geçirmiştir. İhtilâlden bir buçuk sene sonra yapılan seçimle iktidarı milletin temsilcilerine teslim etmek bile kolay olmamış ve parlamento uzun süre ihtilâli adlarına yaptıklarını söyledikleri ordunun baskısı altında kalmıştır.

Gerçekte ordunun böyle bir baskısı söz konusu olmamalıydı. Çünkü disiplin ve kumanda zinciri çerçevesinde askerî hedefte örgütlenmiş ve bir bütün teşkil etmiş olan ordunun, politikada adma söz söyleme yetkisini verdiği kişiler tarafından temsil edilen bir örgüt olamayacağı şüphesizdir. Nihayet ordunun bazı mensupları, başka geri kalmış memleketlerde olduğu gibi bizde de memleketin fena gidişini durdurmak ve iş başındaki-leri atmak için bir hükümet darbesi yapmıştır. Hiçbir memlekette ihtilâl sonunda kurulan askerî junta idarelerinin uzun süre devam edebildiği de görülmemiştir. Bu durum karşısında ordu ihtilâlleri ya demokrasiye dönmek, ya da demokrasiyi tasfiye ederek diktatörlüğü kurmak için vasıta olmaktadır.

Bizde 27 Mayıs ihtilâlcileri, demokrasi alternatifini seçtiler. Ancak, kendilerinden 14 sene evvel uygulanmaya başlandığı halde neden yaşayamadığını araştırmamış oldukları ya da, buna şahısların sebep olduğu inancını taşıdıkları için, on-

SADAKA KABUL ETMEMELİYİZ..

Ortak Pazar memleketleri Türkiye'ye 45 bin ton buğday hediye etmişler.. Biz de bunu memnurlukla kabul etmişiz..

Aç kalsa bile bu millet sadaka kabul etmez. Parasını vererek alırız. Ama ödünç, ama ucuz fiatla, ama uzun taksitlerle faizsiz alabiliriz..

Hiç mi milli gururumuz kalmadı?..

ları cezalandırıp tasfiye ettikten sonra, demokrasinin yaşayacağını sandılar. Millî Birlik Komitesinin kendi arasında başlayan buhran da yenilemediğinden ve esasen Komiteyi kuran askerlerin orduyu temsil ettikleri sanısı da, gerçeklere aykırı bir iddiadan ibaret bulunduğundan, 27 Mayıs hareketi, bir ideoloji ihtilâli olacak yerde, bir hükümet darbesi olmaktan öteye geçemedi; ve nihayet «Biz askeriz; sivil işlere aklımız ermez» diyenlerin Komitede ağır basması sonunda, seçim yapılarak iktidar milletin seçtiği kimselere devr edilme zorunluğuna doğdu.

27 Mayıs ihtilâlinin orduya mal edilmesi, ordu içinde politik eğilimleri yaşayan düzene karşı olan bir kısım aydın kişilerin, emirlerinde olan ordu birliklerini iktidarı devirmek ve ele geçirmek için kullanabilme güçlerinden doğmuştur. 27 Mayıs hedefine varduktan, yani Anayasa ve seçim yapıldıktan sonra da ordu içinde başka bu gibi kişilerin yeniden ihtilâl yapma teşebbüsleri olması da bunun böyle olduğunu göstermektedir.

Durum böyle olduğu hade, 1965'de millet iradesiyle tek başına iktidarı elde etmiş olan AP'yi yeni bir ihtilâl fobisinin baskısı altında tutmak için, ordu adını yetkisiz ve olanaksız yere kullananlar eksik olmamış ve bunlar arasında böyle bir

ihhtimalin gerçekleşmesi için var güçleriyle çalışanlar da fırsat kollamaktan geri kalmamıştır. Son seçimlerden evvel, sayın İnönü'nün partisi hesabına politik avantaj sağlayacağını umarak, Celâl Bayar ve eski demokratlara siyasî hakların geri verilmesi konusunda vakitsiz yaptığı teşebbüs, ordu adını haksız ve yersiz yere kullanmak yolunu arayanlara bulunmaz fırsat teşkil etmişti. Siyasî hakların iadesi asıl AP'nin davası iken, bunu onun elinden almanın ve hattâ son seçimlerde AP'nin aleyhine kullanmanın başarılı bir politika taktiği olmadığı kesinlikle anlaşılmıştır. Millet Meclisinin kabul ettiği Anayasa tâdilini seçimlerden hemen sonra Senato'nun da onaylaması karşısında, başgösteren hücumların, ihtilâl özlemini gönüllerinde yaşatanlardan gelmesi başka bir nedenle izah edilemez.

Bizce 1965 - 1969' iktidar devresini parlamento içi ve dışı birçok bozguncu muhalefet ve çeşitli diğer güçlüklerle geçiren Demirel hükümetinin ve AP iktidarının en büyük başarısı, bir askerî ihtilâl fobisini silmesi ve orduyu millî irâdeye tahakküm etme gibi tamamen yersiz bir bühtan altında bulundurmaktan kurtarmış bulunmasıdır.

DEMOKRASİDE İKTİDAR KADAR MUHALEFETİN DE MEMLEKET İDARESİNDE SORUMLULUĞU VARDIR

Başbakan Süleyman Demirel tarafından okunan hükümet programı, açık ve samimî ifadelerle, memlekette yeni bir düzen kurulacağını müjdesini vermektedir. 1965 - 69 dönemi ağır şartlar içinde geçmiştir :

«Bu devrenin olumsuz şartları yanında cesaret verici gelişmeleri de vardır... Türk demokrasisi bu devrede çok değerli denemeler geçirmiştir... Anayasamız, gerek ayrı ayrı, gerek toplumla birlikte, her yurttaşımızı özgür, varlıklı ve mutlu kılabilecek hakları ve hürriyetleri baş hedef olarak ele almış ve bunlarla ilgili hakla-

rı kesinlikle belirtmiştir... Hükümetimiz bu anlayış içinde Anayasamızın getirdiği geniş hak ve hürriyetlerin şaşmaz savunucusu ve sabırlı uygulayıcısı olmaktan devam edecektir. Ancak şu cihet de unutulmamalıdır ki, hak ve hürriyetler, İnsan Hakları Evrensel Beyannameyiyle, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin de belirttiği gibi, devleti ve hukuk düzenini yok etmek ya da hak ve hürriyetleri tahrip eylemek için kullanılamazlar...

«Türk milleti, bu seçimlerde siyasî partilerin memleket idaresinde yöneldiği istikâmetler karşısında hakemlik yapmıştır. Bu seçimlerin siyasî hayatımıza getirdiği istikrar ortamını iyi kullanmak, ana meselelerde değişik partiler arasındaki ayrılıkların halini seçim meydanlarına bırakmak, aynı açıdan baktığımız konuları hızla milletin hizmetine koymak, memleket meseleleriyle ilgili diğer görüş farklarımızı da hepimize açık olan bu hür ve serbest kürsüde iyi niyetle çözüme çalışmak, şu yüce Meclisin çatısı altında birlikte sorumluluk yüklenmiş olan bütün siyasî partiler için millî bir görev halini almıştır.

«Bu çilekeş memleketi, artık gecikmiş bir hakkı haline gelen huzur ve refaha en kısa zamanda kavuşturmak için gereken büyük ve güçlü hizmetler bizleri beklemektedir. Bu hizmetler, yüce Meclisimizde, liyakatle temsil edilmekte olan sayın muhalefet partilerinin devrinde tamamlanabilirse bunun şerefi, bu çalışmalarını sevk ve idareye büyük milletimizce memur edilen iktidarımızinkinden elbette az olmayacaktır... Hükümetimiz, iktidarla muhalefetin aynı bünyede unsurlar olduğuna inanmış bir zihniyete sahiptir.»

Iktidarın vazifesi, muhalefeti ezip susturmak, muhalefetin hedefi de iktidarı iş yapamayacağı ve milletin önünde itibardan yoksun hâle düşeceği duruma sokmaktan ibaret olan dönemleri artık arkada bırakacak bir yolun başındayız.

Bu yolda birçok güçlükler, engellerle karşılaşılacaktır. Şüphesiz muhalefet, iktidarı yıprandırmaya çalışacaktır. Davranışlarının iktidarı başarıya ulaştırmak

yönünde olması beklenemez. Bu onların politik vazifeleridir. «Bakınız, samimi olsalardı böyle mi yaparlardı?» denecek birçok tutumları olabilecektir. Ama, iktidarın bunları normâl karşılaması, programında açıkça belirttiği ilkelerden ayrılmıyarak muhalefetle kanlı bıçaklı olma hatasına düşmemesi, özellikle onu bu yola sürükleyecek politika akımlarına sükûnetle göğüs germe başarısını göstermesi lâzımdır. Geçen dört yıllık iktidar dönemindeki tutumlarına ve Başbakanın politika doktrinine bakarak bu başarının sağlanacağına inanmaktayız.

Muhalefetle «Asgari müşterekler»de işbirliği, demokrasi kurallarında, yani bu rejimin oyun kaidelerinde anlaşmakla başlar. Bu anlaşma Anayasa'da ve bazı kanunlarda zarurî olan reformların yapılabilmesi için ilk ve belki de tek şarttır. Bundan sonra ekonomik ve sosyal rejimin ana hatları üzerinde «Asgari müşterekler» bulmaya çalışılabilir. Fakat bu sorunların üzerinde fazla durulmasa da olabilir. Atatürk devrimlerinde partiler arası hiç bir anlaşmazlık söz konusu olmaz. Zâten bu devrimler lâik ve sosyal hukuk devleti temeline dayanan Anayasamızın da teminatı altındadır. Fakat en son uçta rejimlere kadar genişleyen

artık kesin bir zaruret halini aldığına şüphe yoktur. Ancak bu sorun, politika-dan evvel bilimin işidir.

akımlara karşı Atatürkçülüğün ne olduğunu ve ne olmadığını tesbit etmenin de Üzülerek tekrar belirtelim ki, bilim adamlarımız ve kendilerine Atatürkçü adını takmış olan devrimcilerimiz henüz gerçek Atatürkçülüğün ne olduğu gereği kadar anlamış ve millete anlatabilmiş değillerdir.

DEMOKRASİNİN TEMELİ : HÜRRİYETLERİ KORUMAYA VE GRUPLARLA BÖLGELER ARASINDA DENGE KURMAYA BAĞLI SOSYAL HUKUK DEVLETİDİR

Tartışma ortamı aslâ bozulamaz; fikir özgürlüğü hiçbir şekilde kısıtlanamaz. «Gençliğin bütün meselelerini tüm olarak ele almak suretiyle bunlara en uygun çözüm yollarını süratle getirmek kararındayız. Zaman zaman rastladığımız üzücü davranışlar, bizi hatalı değerlendirmelere sürüklememelidir.»

Hükümet programında gruplar ve bölgeler arasında denge kurmayı, millî

DOKTOROĞLU

Seyahat Acentesi

GAZİ M. KEMAL BULVARI 13, ANKARA Tel. : 17 87 29

- THY İÇ VE DIŞ HAT UÇAK BİLETLERİ
- BÜTÜN YABANCI HAVA YOLLARININ YETKİLİ ACENTESİ
- BOSFOR TURİZM LÜKS OTOBÜS SERVİSİ
- AMBALAJ, GÜMRÜKLEME, BEYNELMİLEL NAKLİYAT
- HER TÜRLÜ TURİZM ORGANİZASYONU

İSTANBUL — ANKARA — İZMİR

(Barış 283)

gelir artışını tabana ve geri kalmış bölgelere aktarmayı öngören bir politikanın iktisadî kalkınmada hedef olduğu açıkça belirtilmiştir.

«Hükümetimiz, sosyal adaletin temel şartlarını, kabiliyetine göre herkesin bir işe sahip olabilmesinin ve geçim seviyesine uygun bir gelir sağlama imkânının bütün vatandaşlar için teminata ahdabilmesinde görmektedir.

«Hükümetimiz iktisadî kalkınmamızı, insan gücü, sermaye ve tabiat kaynaklarının en âhenkli şekilde kullanılarak gerçekleştirme yolunda olacaktır. Biz, sermaye emek ve teşebbüsü birbirine muhtaç ve birbirini tamamlayan ana unsurlar olarak görmekteyiz. Bu itibarla dengeli bir çalışma ortamı yaratmanın, işçilerimizin bu gününü ve yarınını teminat altında tutacak tek yol olan sosyal güvenliği sağlamanın, iş itibarıyla başkalarına tâbi olanları huzur, emniyet ve refah içinde bulundurmanın bir devlet vazifesi olduğuna tereddüdümüz yoktur.»

Sosyal devlet, yalnız fertlerin hak ve hürriyetlerini korumakla yetinmez. İktisadî bakımdan zayıf ve güçsüz olan vatandaşlara el uzatmak; ekonomik ve sosyal tedbirleri geliştirmek, millî gelirin kalkınmaya ayrılan parçasından gerekli olan kadarını dengeli olarak sosyal yardım için kullanmak da sosyal devletin vazifesidir. Millî gelirin mutlak şekilde artması da yetmez; bu artışın dengeli dağılmasını sağlamak da lâzımdır. Ancak Milletimizin geçim sıkıntısından ve fakirlikten kurtulması, bütün gücümüzü kalkınmaya ayırabilmeye bağlıdır. Meşru kazançla elde edilmiş zenginliklere düşman değiliz ve zengini fakirleştirerek bir denge kurmaya da çalışmıyacağız. Amacımız fakirliği ortadan kaldıracak bolluğa kavuşmaktır.

Program, bu hedeflere nasıl varılacağını ayrıntılarıyla açıklamaktadır. Özellikle köyün ve Doğu'nun kalkınmasına bu konuda ön plânda yer verilmiştir. Ancak bütün bunların yapılmasının bağlı bulunduğu temel şart, siyasî ve iktisadî istikrarın sağlanmasıdır. Bu da ancak hükümetin müessir işlemini sağlayıcı ted-

birlerle mümkün olur. Hem hükümetin yetkileri arttırılmalı, yani icra daha etkili hâle getirilmeli, hem de idarede büyük bir reform olmalıdır.

Şimdi yürürlükteki kanunlara göre birçok işler Bakanlar Kurulundan geçirilmek lâzımdır. Bunlar bir sıralanırsa Bakanlar başka bir iş yapmadan bütün günlerini Bakanlar Kurulunda geçirseler, zamanları yetmez. Oysa ki, bu işlerden çoğu Bakanlar seviyesinde karara bağlanabilir. Yine birçok işler Ankhara'da Bakanlıklarda çözümlenmektedir. Bunlardan önemli bir kısmı mahallî idarelere bırakılarak merkezilikten uzaklaşmış yeni bir idare makinesi kurulabilir. Bugün bir Bakanın «Müşavir ve Genel Müdür gibi doğrudan doğruya kendi sorumluluğu ile alâkalı görevlerde çalışanları değiştirebilme yetkisi» de kayıtlıdır. Danıştay çok defa Bakanların bu tasarruflarını bozmaktadır. Ortada kazanılmış bir hakkın ihlâli varsa Danıştay, ancak bu gibiler hakkında karar verebilmelidir.

Lüzumsuz yazışmaları önlemek ve kırtasiyeciliğe yol açan usullerde ıslahat yapmak; özellikle kanunlara aykırılığı yetkili mercilerin kararıyla sâbit olmuş konularda «Vatandaşın mahkemelere başvurmadıkça hakkını alamıyacağı yollara sürüklemeyi marifet sayan zihniyete» son vermek lâzımdır. Plân uygulanmasında kalkınmanın devlet bünyesine uygunluğunu sağlayıcı yeni tedbirlere de ihtiyaç vardır. Maliye politikasında, vergi işleminde, döner sermayeli işletmelerde, kısası mehen her sahada yapılması gereken reformlara programında kısaca değinilmiş ve yazımızın başlığında belirttiğimiz gibi, **hürriyetle otoritenin demokratik bir rejimde âhenkli bir şekilde birleştirilmesi, hükümet politikasının başlıca hedefi olduğu** açıklanmıştır.

HÜKÜMET BÜTÜN GÜÇLÜKLERİ YENE BİLECEK AZM VE ŞEVKİ KENDİSİNDE BULMAKTADIR

Bizce programın en dikkat çeken ifadesi, kesinlikle ve büyük bir cesaretle şunların söylenebilmiş olmasıdır:

«1969 — 1973 devresinde Türkiye için en büyük önemi taşıdığına tam şuuru içindeyiz. Biz bütün güçlükleri yenebilecek azm ve şevka sahibiz.»

1969 — 1973 döneminin Türkiye için çok büyük önem taşıdığına kimsenin şüphesi yoktur. Demokratik rejimin memlekette tam olarak yerleşip yerleşmeyeceği, siyasî ve iktisadî istikrarın kurulup kurulamayacağı ancak bu dönemde belli olacaktır. Seçimden bir gün önceye kadar «Memleket batıyor; iflâs içindeyiz; beceriksiz ve art maksath bu iktidardan kurtulmak için yeni bir millî kurtuluş savaşı açılmalıdır» diye parlamento içinde ve dışında birçok hücumlar ve tecavüzlere uğramış olan iktidar, milletin iradesiyle orada bırakılınca, herkesin ağız kapanmış olmayacaktır. Seçimlere, milletin AP'yi alaşağı edeceğine inanarak girmiş ve bütün ümitlerini böyle bir sonucun gerçekleşmesine bağlamış parlamento içi muhalefetin politikadaki taktik hatasını anlamış olması mümkündür. Ana muhalefet partisiyle iktidarın rejimin korunması konusunda birlikte hareket etmeleri de beklenebilir. Ancak parlamentoya bir kılıç hakkı olarak girip oturmuş olanlardan, 10 Kasım Atatürk'ün ölüm günündeki törenler sırasında bile baş kaldıranlardan, şimdilik susmuş gibi gözüken şer kuvvetlerinden bu beklenemez. Onlar şimdiden ayaklanmaya bile başlamışlardır. Bir tabii Senatörün, 14 Kasım tarihli Milliyet gazetesinde çıkan yazısı, kin ve hırsın dinmek şöyle dursun, daha da azgınlaşmak istidadında olduğunu göstermektedir. Bu senatör der ki:

«Yanlışların karması olan ve devlete düşman eğilimlere dayanarak devlet yönetmeye çalışan AP, kendiliğinden düzelmeye, yola gelmezse itibar yitirerek düşebilir. Her iki yol da memleket için hayırlıdır. Fakat hem yola gelmez ve hem de düşmezse, Cumhuriyetin ve devrimlerin meşrû savunma dönemi açılmış olur. Böyle bir durumda nasıl hareket edileceğini büyük Atatürk, en açık şekilde belirtmiştir.»

Cumhuriyetin ve devrimlerin meşrû savunma dönemi ve Atatürk'ün açık şekilde belirttiğinden söz edilen hareket «İhtilâl»den başka bir şey değildir. Millet bir partiyi seçimle iktidara getirdi. Ve bir yeni hükümet kuruldu. Bu hükümet birbirimize düşmeden, elele verip, çilekeş millete birazcık refah ve huzur getirelim diye herkese başvuruyor; bütün hürriyetlere sâdıkm, ama devleti ve rejimi yıkma hürriyetine gelin hep birlikte mânî olalım diyor. Aradan daha bir gün bile geçmeden, arkalarında zinde kuvvetleri toplayarak ihtilâl bayrağını çekenler çıkıyor ve hükümet güven oyunu henüz Meclisten almadan, Atatürk'ün ölümünü dolayısıyla yapılan törenlerden yararlanarak ihtilâl provaları yapıyor.

Yeni Demirel hükümetine büyük kütle, birçok aydın, hattâ vatansever ve akli başında solcular bile bir ümit ışığı gibi bakıyorlar. Bu hükümetin yapacak çok işi var. Tarihimizin mirası olan fakirliği yok etme, sosyal dengeyi sağlama ve hızla kalkınma, devlet makinesini baştan aşağı ıslah etme gibi davâlar ve bugün içinde bunaldığımız iktisadî ve malî sıkıntılar, dünya ve memleket şartlarındaki çok kritik durumlar karşısında «Bütün güçlükleri yenebilecek azm ve şevka sahip» olarak bu çetin işi üzerine alma cesaretini göstermiştir. Aanlaşılan durmayacaklar; bu ümit ışığını söndürmeye çalışacaklardır.

Biz bu bedbaht davranışların, sahiplerine zarar vereceğinden ve milletçe etkisiz duruma getirileceğinden emin olarak, yeni hükümete azminden, şevkinden, cesaretinden dolayı tebriklerimizi sunar ve tuttuğu doğru yolda kesin başarılar dileriz.

İşçi ve İşverenin teşkilatlanmaya verdikleri önem ve metinleri

Yazan : **Ertuğrul AYDEMİR**

Memleketimizde toplu münasebetler düzeninin işlemeye başlamasından bu yana gerek işçiler, gerek işverenler yönünden bir sendikalaşma hareketi başlamıştır. Ancak işçiler yönünden teşkilatlanmaya verilen önem, işverenler ile kıyaslanamayacak bir seviyeye erişmiş ve tatbikatta bunun büyük ölçüde etkileri görülmüştür.

a — İşçi Sendikalarının durumu

Memleketimizde 1969 yılının ilk yarısı dahil olmak üzere kurulmuş bulunan işçi sendikalarının tiplere ve bölgelere göre dağılımı aşağıdaki iki tabloda görülmektedir :

Sendikanın tipi	Sendika sayısı	%
Konfederasyon	2	0,28
Sendika Birliği	7	0,97
Federasyon	16	2,25
İşkolu Sendikası	218	30,67
Bölge Sendikası	130	18,28
Lokal Sendikası	211	29,68
İşyeri Sendikası	127	17,86
Toplam	711	100,00

Bölge sendikaları Çalışma Bakanlığı Bölge Çalışma Müdürlükleri gibi coğrafi bölge esasına göre ve lokal sendikaları da il gibi daha dar bir mekan içinde faaliyet göstermek üzere kurulmuşlardır.

Diğer taraftan Türkiye çapında faaliyet gösterebilen işkolu sendikalarının çoğunlukta oluşunun neticelerine aşağıda değinilecektir.

İşçi Sendikalarının coğrafi bölgelere göre dağılışı şöyledir :

Bölgeler	Sendika sayısı	%
Marmara Bölgesi	272	38,25
İç Anadolu Bölgesi	170	23,91

RADYODA ATATÜRK

Atatürk'ün 31'nci ölüm yıldönümünde düzenlenen Atatürk Haftası dolayısıyla radyolarda hergün Atatürk'ün bir yönünü anlatan konuşmalar yapıldı. İçlerinde hayli inci saçanlar da vardı.

Meselâ biri şöyle diyordu :

— «Sanayileşmek makine getirmek değil, önce makineyi yapmaktır. Kapitülasyonlar olduğu için biz buna muvaffak olamamıştık!»

İnönü'nün devrinde Atatürk'ün ölüm günü Radyo susardı. Bunun bir hikmeti varmış meğer!..

Ege Bölgesi	70	9,85
Akdeniz Bölgesi	48	6,75
Doğu ve Orta Karadeniz B.	48	6,75
Batı Karadeniz Bölgesi	48	6,75
Doğu Anadolu Bölgesi	40	5,63
Güney Doğu Anadolu Bölgesi	15	2,11

Memleketimizde işçi sendikaları sayısının en kabarık olduğu bölgeler Marmara ve İç Anadolu Bölgeleridir. Bu durum sendikaların sayısının sanayi dağılımıyla paralellik arzettiğini göstermektedir.

b — İşveren sendikalarının durumu

İşveren Sendikalarının tiplere göre dağılışı şöyledir :

Sendikanın tipi	Sendika sayısı	%
Türkiye tipi	53	51,96
Bölge	10	9,80
Lokal	39	38,24
Toplam	102	100,00

Memleketimizde işveren sendikaları adet itibariyle işçi sendikalarının % 14,34 ü kadardır. İmalât sanayiindeki işverenlerin genellikle bölge tipi veya lokal işveren sendikalarına dahil bulunduğu görülmektedir. Diğer bir ifade ile küçük işyerleri buldukları il sınırları içinde faaliyet

gösteren işveren sendikalarını tercih etmektedirler. Diğer bir husus da işveren sendikalarının tamamının henüz 16 ilimizde bulunduğuudur.

İşveren Sendikalarının iller itibariyle dağılışı da şöyledir :

İlin adı	Türkiye			
	tipi	Lokal	Bölge	Toplam
Adana	1	3	3	7
Ankara	11	11	1	23
Antalya	—	1	—	1
Aydın	—	1	—	1
Balıkesir	—	1	—	1
Bursa	—	4	—	4
Çanakkale	—	1	—	1
Çorum	—	1	—	1
Giresun	—	1	—	1
İstanbul	38	8	—	46
İzmir	1	2	5	8
Kayseri	1	1	—	2
Konya	—	1	—	1
Manisa	—	2	—	2
Sakarya	1	—	—	1
Samsun	—	1	—	1
Toplam	53	39	10	102

II — TOPLU İŞ SÖZLEŞMELERİ

Toplu münasebetler düzeni Memleketimizde Toplu İş Sözleşmesi; Grev ve Lokavt Kanunu ile Sendikalar Kanunu'nun uygulanmaya başladığı 1963 yılının ikinci yarısından itibaren işlemeye başlamış ve 1969 yılının ilk yarısı dahil işçi sendikaları ile işverenler arasında 3634 toplu iş sözleşmesi yapılmıştır. Konuyu bu sözleşmelerin tarafları yönünden ayrı ayrı incelemekte fayda vardır.

a — Toplu sözleşmelerin işçi tarafı

Toplu sözleşmelerin taraf işçi teşekkülleri bakımından dağılımı şunu göstermektedir :

İşyeri Sendikaları	63
Bölge Sendikaları	675
İşkolu Sendikaları	2845
Federasyonlar	50
Bilinmeyen	1
Toplam	3634

Görüldüğü üzere işçi sendikaları yönünden, yapılan sözleşmelerin % 78,2 si güçlü işkolu sendikalarına aittir. Bu sendikalar genellikle Türkiye çapında teşkilatlanmışlardır.

b — Toplu sözleşmelerin işveren tarafı

Münferit işverence yapılan	3284
Birlikte hareket eden işverence yapılan	60
İşveren sendikalarınca yapılan	287
İşveren federasyonlarınca yapılan	1
Bilinmeyen	2
Toplam	3634

İSTANBUL BANKASI

SERMAYESİ 20.000.000 Lira

HALKIN, TÛCCARIN VE
SANAYİCİNİN HİZMETİNDE

İKRAMİYELİ TASARRUF
HESAPLARI

HER ÇEKİLİŞTE

100.000 Liralık

50.000 Liralık

İKRAMİYELER

DÜNYANIN HER TARAFINDA
MUHABİR, İTHÂLAT VE İH-
RACAT AKREDİTİF
MUAMELELERİ

Ciddiyet, Sür'at ve Kolaylık

İSTANBUL
BANKASI

(Barış 272)

İşverenler tarafından yapılan sözleşmelerin % 90,3 ünü kendi başlarına aktetmişlerdir. Başka bir deyimle işverenlerin sendikaları vasıtasıyla yaptıkları sözleşmeler tüm sözleşmelerin sadece % 9,7 si kadardır. Bu rakamlar işverenlerin henüz büyük bir ekseriyetle teşkilatlanmadıklarını göstermektedir.

III — GREV VE LOKAVTLAR

Memleketimizde tetkikimize esas olan 6 yıllık devre zarfında 263 grev ve 54 lokavt olmuştur. Bunun da işçi ve işverenler yönünden ayrı ayrı tetkikinde fayda bulunmaktadır.

a — İşçilerin yaptıkları grevler

Grev ilân eden işçi teşekkülleri sayısı şöyledir :

Sendikanın tipi	Grev sayısı	%
İşyeri sendikası	6	2,3
Bölge sendikası	48	18,3
Federasyon	1	0,3
İşkolu sendikası	206	78,4
Bilinmeyen	2	0,7
Toplam	263	100,00

Grev güçlü sendikaların başarabileceği bir iştir. Yukarıda, Memleketimizde yapılan toplu iş sözleşmelerinin % 78 ini güçlü işkolu sendikalarının aktettiğini belirtmiştik. Burada görüldüğü üzere 263 grevde, iş mücadelesi başlatan işçi teşekküllerinden % 78 i yine işkolu sendikasıdır. İşyeri seviyesindeki sendikalar ise toplam grevlerin sadece % 2 sini çıkarabilmişlerdir.

b — İşverenlerin yaptıkları lokavtlar

Bu güne kadar Türkiye'de toplam olarak 78 gün süren 54 lokavt yapılmıştır. Toplam olarak lokavtlar yüzünden 36.178 işgünü kaybolmuştur.

IV — NETİCE

Yukarıdaki rakamlar işçilerin işverenlere nisbetle teşkilatlanmada çok ileri olduklarını göstermektedir. Toplu iş sözleşmesi tatbikatı bir ihtisas ve mevzuat işidir. İşverenlerin kendi başlarına bu ko-

nudaki bilgileri bulmaları ve mütehasşis elemanlara bünyelerinde yer vermeleri kolay değildir. Sendikaların ise üyelerinin fazlalığı ve Türkiye çapında kurulmaları nisbetinde güçleneceklerinde ve üyeleri hesabına aktecekleri toplu sözleşmeler yönünden çok daha yararlı olacaklarına şüphe bulunmamaktadır.

Kaldı ki, sendikacılık faaliyetleri bugün olduğu gibi sadece toplu iş sözleşmesi aktetmek veya grev veya lokavta baş vurmaktan ibaret de değildir. Her şeyden evvel çalışanların eğitime ihtiyaçları vardır. Eğitim bilgiyi, bilgi verimi arttıracak ve bundan gerek işçi, gerek işveren payını almak suretiyle yararlanacaklardır. Yakın bir gelecekte toplu pazarlık masasında ileri sürülecek talepler evvelemlerde üretkenliğin artma nisbeti ile orantılı olmak zorunluğu ile karşılaşacaktır. Bu ise sendikaların eğitime daha çok önem vermelerini gerektirecek ve gerek işçi, gerek işverenler teşkilatlanmada daha fazla yarar göreceklendir.

İngiliz Uçakları mı Biz mi zararlıyız

Bir süredenberi, İngiliz yolcu uçakları Türk havaalanlarına inememekte, inseler de yolcu götürüp getirememektedirler. Bunun sebebi, İngiliz hükümetinin, Türk uçaklarının Londra Heathrow havaalanı yerine ikinci derecedeki Gatwick havaalanına inmesini istemesidir.

Ama, işin iç yüzü tamamen bambaşkadır :

Heathrow havaalanı milletlerarası meydan olup, dünyanın en kesif hava trafiğine mâliktir. Hemen hemen dakikada bir uçak inip kalkar ve bütün işler muntazam yürüyüp gider.

İngilizlerin, Türk uçaklarının daima tehirlî geldiklerinden ve hava trafiğini aksattıklarından şikâyetçi olduklarını birkaç ay evvel gazetelerde okumuştuk. Müteaddit ikazlarına rağmen başa çıkmayan İngilizler, bu aksaklığı bertaraf etmek için, Türk uçaklarına ikinci dere-

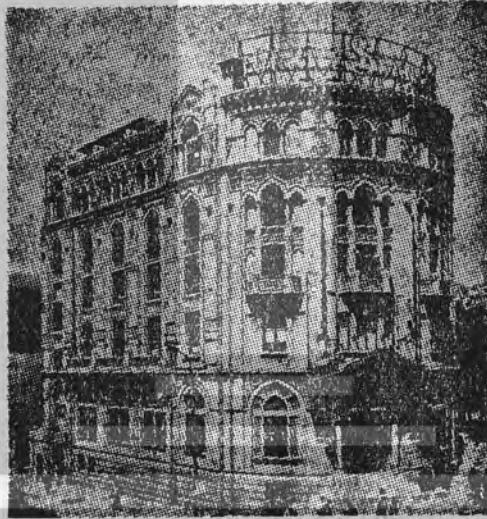
cedeki Gatwick hava alanının tahsis etmekle kendi açılardan haklı tedbirlerini almışlardır. Ya, Öyle mi? Şimdi biz de sizin uçaklarınıza bizim hava alanlarımızı yasak ederiz, karşılığını veriyoruz. Yani, işi, akıllıca bir düzene sokma tedbirlerini alacağımız yerde, lüzumsuz bir prestij meselesi yapıyoruz.

Memleket içinde dahi, iyi hava şartlarına rağmen, gerek kalkışta, gerek varışta tehirsiz kaç uçuş seferimiz var ki? Kendi kusurlarımız kabul edip onları düzeltme cihetine neden gidemeyiz acaba?

Hele, Yeşilköy terminalinin hali bir yürekler acısı. Milletlerarası havaalanı olan Yeşilköy terminalinde, ayakkabılarını çıkararak kanapelerde yatıp uyuyanların ayak kokuları, o taafün, bir gelen ecnebi turisti bir daha gelmemeğe yemin ettirecek kadar bir fecaat arz etmektedir. Biz bu tutumumuzla daha çok turist peşinde koşar umutlarla avunuruz.

Bütün bu olup bitenlerden ne İngilizler, ne de başkaları zarar eder. Zararlı çıkan yine biziz, biz.

BİLÜMUM BANKA MUAMELELERİ İÇİN
TÜRKİYE İŞ BANKASI
hizmetinizdedir

Umum Müdürlük - Ulus Meydanı (Ankara)

CAM HESAPLAR • HAVALE • TİCARİ SENETLER • KRBDİ MEKTUPLARI
• KEFALET MEKTUPLARI • DÖVİZ ALIM VE SATIMI • SEYAHAT
ÇEKLERİ • İTHALAT AKREDİTİFLERİ • KIRALIK KASALAR • v. s.

DÜNYANIN HER TARAFINDA MUHABİRLERİ VARDIR

(Barış 285)

Bizde Özel Sektör

Yazan : Ahmet Hamdi BAŞAR

Biz özel sektörcüyüz. Bunu mecmuamızı çıkarmaya başladığımız Nisan 1962'de «Kalkınma Prensiplerimiz» adında bir bildiriyle kamu oyuna açıkladık. Bu bildiriye birçok Ticaret odaları, meselâ Bursa, İzmir, İzmit, Zonguldak, Rize, Samsun, Eskişehir, Erzurum, Elâzığ, Adapazarı, Tekirdağ, Malatya, Gümüşhane, Balıkesir, Tire, Ordu Ticaret odaları bize resmen yolladıkları mektuplarla katıldıklarını bildirdiler. Aradan sekiz seneden fazla zaman geçti. Şimdi bu Odalardan bazıları «Mecmuamız Odamızı ilgilendirmediklerinden abone olamayacağız» diye bize mektup yazmaktadırlar. Bir yıllık abone bedeli, yani 24 lira ödememek için üzerine 2-3 liralık posta pulu yapıştırarak mecmuamızı geri gönderenler ve aynı zamanda iadeli taahhütlü mektupla abonelerinin kesilmesini isteyenler arasında «Komprador» diye solcular tarafından haklı haksız hücumlara uğrayan, bizim de davalarını savunmak için kanter döktüğümüz büyük, hem de çok büyük özel müesseseler var.

Özel sektörün tek örgütü olan Ticaret odalarının ve memleket ekonomisi bakımından davalarını savunduğumuz özel büyük müesseselerin bazılarından gördüğümüz bu ilgisizlik bizi ümitsizliğe düşürüp yolumuzdan alıkoyuyor; tersine toplumsal ve tarihsel tezimizin doğruluğuna bunlar birer delil teşkil ediyor, ve çabalarımızı daha da yoğunlaştırmamız gerektiğine bizi inandırıyor.

Evet; gerçek acı fakat normaldir. Bu memlekette Batı'da olduğunun aksine, tarihî kökü olmayan, sınıf ahlâk ve gelenekleri kurulmamış ve olgunluk aşamaları arasında uzun ve çetin bir tekâmül merhalesi yaşanmamış olan, daha önemlisi dış sömürülerle değil, iç sömürüler-

le yani kendi kanıyla beslenen, böyle olduğu için de anormal şişmesi başka uzuvların zayıflayarak dejenerere olmasi gibi bütün memlekette sosyâl ve ekonomik dengesizliklere sebep olan bir özel sektör yetişmektedir.

Bizde özel sektörün doğuşu

Cumhuriyetten sonra oldu. Gerçi Anadolu'da köylüyü aldatarak, malını hiçe alarak yetişmiş toprak ağası, eşraf, kasaba tüccarı vardı; bunlara özel sektör dersek, o zaman bu sektörün bizde kökü XVII'nci asırlara kadar iner. Bu asırlardan sonra toprak üzerinde çeşitli şekillerle sömürüler başlamış; ahlâkı ve geleneği olan ve dış ilişkiler de kurmuş bulunan Türk özel sektörün - büyük tüccarla küçük esnaf ve sanat kârların - Osmanlı kapıkulu sınıfının zâlim baskısıyla köküne kibrit suyu dökülmüş; birçokları kasaba halkıyla beraber zapt edilen büyük şehirlere, özellikle İstanbul'a toptan sürdürülmüştür. Bizde Anadolu'da ve XVII'nci yüzyıllara kadar meslek ahlâk ve gelenekleri sağlam, dünya ticaretiyle ilişki kurmuş bir tüccar sınıfı varken, kapıkulunun hem kendinden evvel iktidarda olan feodale, hem de ondan sonra iktidara geçecek burjuvaya karşı amansız düşmanlığı yüzünden sonraları bu sınıf yok edilmiştir.

Burjuva sınıfının Batı'da teşekkülü ve güçlenmesi, şehirlerin büyümesi ve denizaşırı ticaretin gelişmesi sayesinde olmuştur. Türk burjuvazisine - sınıf şuuru dolayısıyla - düşman olan Osmanlı kapıkulu devleti zamanında uzun yüzyıllar, Tanzimata kadar, şehirlerde Türk ve İslâm tüccarın milletlerarası ticarete iştiraki yasaklanmıştı. Hiçbir Türk ve müslüman tüccar, ecnebi memleketlere giderek mal alamaz ve oralara doğrudan doğruya mal satamazdı. Memleket içinde toptan ticaret yapmak dahi çok az sayıda belirli kişilere imtiyaz olarak veril-

mişti. Sanayi ve perakende ticareti ellerinde tutan Türk san'atkâr ve esnafı ise İstanbul'da, örgütlerinin kuvveti ve sayılarının çokluğu dolayısıyla, kapıkulu için devamlı bir tehlike teşkil ettiğinden, bu zümre de tasfiye edilmiş; yerlerine Türk olmayanlar geçmişti. Osmanlı devleti, sâdece askerî gücüne ve kapıkulu iktidarına dayandığından, Batı'da burjuva sınıfının kurulduğu ve güçlendiği devirlerde bizde Türk olarak bu sınıfın bütün izleri silinmişti. Bundan dolayı Osmanlı devleti çöküp yeni millî devletimizi kurduğumuz zaman, büyük şehirlerde değil, Anadolu'nun küçük şehir ve kasabalarında, modern anlamıyla burjuva sınıfı sayılamayacak, bir yandan köylüyü bir yandan da devlet gücünü sömüren çok zayıf, fakat adedi oldukça fazla bir aracı sınıf yaşamaktaydı. Bu sınıf ise ne XIV üncü yüzyılda meşhur İbni Batuta'nın görüp hayran olduğu Türk ve müslüman esnaf ve san'atkârları, ne de XVI ncı yüzyılda Yavuz'un İpek yolunu kapaması ve İran'la ticareti yasaklaması sırasında Hindistan'lara, Venedik'lere kadar bütün dünya memleketleriyle ticaret yapan Türk tüccarı değildi. Türk tüccarı üç asırdan beri yok olmuş; yerine Türk olmayanlar geçmişti. Batı Avrupa'da sanayi devriminin başlamasından sonra ise, bir ham madde kaynağı haline gelmiş olan Anadolu'dan bu maddeleri yok pahasına alarak ihraç eden; Avrupa'nın mamul mallarını da ateş pahasına satan zincirleme ticaret sömürü düzenine karışanlar arasında ise hemen hemen Türk olanlar hiç yoktu. Ankara'nın tiftiğini köylüden toplıyanlar ve İz-

mir'deki Jiro firmasına satanlar bile Türk değildiler. Arada bizimkiler de varsa onlar mutlaka malı köylüden toplayıp bizden olmayan aracı-lara satanlardı. Değil İngiltere'ye, İzmir'deki İngiliz firması Jiro'ya kadar ilişki kurabilmiş olan bir tek Ankara tüccarı belki yoktu.

İstiklâl Harbinden sonra bizden olmayan araçlar memleketten çıkarılıp bizim Ankaralı tüccar doğrudan doğruya Jiro'ya mal satınca ne görsün? Şimdiye kadar ıskarta diye elinden ucuz alınan oğlak tiftikleri meğer daha fazla para etmiyor muymuş!.. Bunu o sıralarda Ankara'da İtibarı Milli Bankası müdürü olan yakın arkadaşım (merhum) Raufi Manyas bana anlatmıştı.

Bizde şehir burjuvazisinin kökü, 1922'den, yani zaferden sonra başlar. Avrupa ile temas kurabilen, Avrupa fabrikalarının mümessilliğini alan, doğrudan doğruya ithalât ihracat yapan, çok az olmakla beraber, Türkler de yetişmiştir. Devlet eliyle demiryolları yapımına giriş-tikten sonra, mühendislerimiz müte-ahhitlik yapmış; milyoner olmuşlar-dır. 1930'dan sonra ithalât, ihracat ve döviz serbestliği kısınlınca da kon-tanjan, takas, permi, döviz tahsisi gibi müsaadeleri devletten alabilme işini becerenler, veya bu muamele-leri çeşitli kombinezonlar sayesinde müsaadesiz yapabilenler, yahut da konjektör yüksekliğinden ve anor-mal şartlardan yararlanabilenler ara-sında Türkler de az çok yer alabilmişlerdir. Bu sayede zengin ve mil-yoner olanlarımız haylidir. Fakat bütün bunlara ve aradan kırk yıl geçmesine rağmen, bugün bile itha-

lât ve ihracat işlerinde Türk tüccarı-nın yani bizim burjuvamızın duru-ma kâkim olduğunu söylemek müm-kün değildir. İthalât ilişkilerimizde ise bizimkilerin yeri henüz yüzde 30'a bile ulaşamamış olduğunu söy-lemekte hata yoktur.

Fırsat düşmüşken, Anadolu ile İs-tanbul ya da büyük şehir tüc-carı arasında bir savaş açan ve ikin-cilere komprador ve sömürücü diye hücum ederek Türkiye Odalar Birli-ği Başkanlığı'nı seçimle kazanmış olan Profesör Necmettin Erbakan'ın bu ayırımının bir demagoji oldu-ğuna değinmek isterim.

Bu konuda bir ayırım yapıla-maz. Çünkü bugün İstanbul'da Er-bakan'ın komprador diye kötüledi-ği büyük Türk tüccarının hemen hepsi Anadolu'dan gelmiştir. Anado-lu'da kalanlar da fırsat bulsalar ay-nı şeyi yapacaklardır. Kökü kuru-tulduğu için zaten İstanbul'dan Türk tüccarı yetişemezdi. Eğer orta-da bir ayırım yapmak gerekirse bu başka yönlerden olacaktır. Fakat ko-numuzun dışında olduğu için buna dokunmıyoruz.

Lozan'dan sonra kazandığımız gümrük istiklâli üzerine biz-de ilk devrede başlayan gecekondu sanayiine Türkler önyak olmadı. Başkaları yaptılar ve bizimkilerini de, millî devlet politikasına uyma zorunluklarından dolayı, ya paravan gibi kullandılar, ya da azçok işlerine ortak ettiler. Ancak Türk burjuva adamı da biraz önce belirttiğimiz yollarla zenginleştikçe, yatırım yap-maya başladı. 1933'den sonra devle-tin sanayie yönelmesi üzerine bu sektörde stajlarını yapan ve yetişen

bir kısım elemanlar oralarından ayrılarak bazı teşebbüslere giriştiler, ya da çoğunlukla özel sektör sanayiinde ve iş hayatında sevki idareci ya da teknisyen olarak vazife aldılar. Öte yandan toprak ağaları köylülere tarlalarını işletecek yerde makine kullanarak kendileri işletmeye başladılar ve böylece de tarım sektöründe de kapitalist gelişmeye doğru bir hareket görüldü.

Hemen şunu söyleyelim ki bu eğilim, desteklenecek yerde bir «**Toprak reformu**» tehlikesiyle önlendi, ve şimdi tarım kapitalistleri, kendi ellerinden çıkacağından korktukları topraklarına para yatıracak yerde, ticaret, endüstri ve finans kapitalizmine aktılar, ve bir kısmı da büyük şehirlerde han apartman sahibi olarak istihsal alanından büsbütün çekilip müstehtlik zümreler arasına karıştılar.

Bütün bunlara rağmen ticaretten, toprak değer artışlarından, müteahhitlikten, çeşitli yollardan kazandığı parayı üretim alanına yatıran, fabrikalar kuran, işyerleri açan Türk zenginleri vardır. Bunlara, hepimiz milletçe saygı beslememiz gerekirken, «**Komprador, sömürücü**» diye hücum edenler ve korku salanlara «**Vatan haini**» demek lâzımdır. Bir Vehbi Koç, kendi şahsından çok millet için çalışır. Bir Nejat Eczacıbaşı, bir Hayri Baran, bir Kâzım Taskent vatan hizmeti yapan, Türkiye'nin kalkınmasında değerli katkıları olan saygı değer kişilerdir. Bizim solcu aydınlarımızın gözü onlarda.. Hiç biri, zenginlikçe belki de onlardan üstün fakat Türk olmayan ya da vatandaşımız olmayanlara bir-

şey demiyor. Onlar çoklukla yatırım yapmazlar. Aralarında fabrika kuran, bir apartmanı katı satın alan -mâlik oldukları imkânlarla göç çok azdır. Kimsenin onlarda gözü yok da, Vehbi Koç'ta var. Çünkü Vehbi Koç yatırım yapıyor. Yapmazsa ona da hücum etmiyecekler. Dostum profesör Sadun Aren'le konuşurken, Vehbi Koç'un yaptığı hizmetlerden söz ettiğim zaman ondan şu cevabı almıştım :

— «**Koç'un servetine hücum etmiyorum; yatırım yapmasına karşıyım. Hattâ paralarını alsın, Avrupa'ya gitsin; dilediği gibi harcasın. Buna razıyım!**»

Şüphesiz toplum olaylarını ve tarihi maddiyetçiliği kendi açısından değerlendiren profesörün hakkı vardır. Türkiye'de burjuvanın kuvvetlenmesi, sosyalizmin aleyhineydi. Nitekim Cumhuriyetin kapıkulu iktidarı bir süre -Osmanlı devrinde olduğu gibi - Türk iş adamının ve burjuvasının yetişmesine mâni olmuştur.

Fakat bizdeki burjuva, bugün ne kapıkulu için, ne de sosyalistler için bir tehlike teşkil edecek durumda değildir. Çünkü memleket idare sorumluluğu şuuruna kavuşmamıştır ve böyle bir niyeti de henüz yoktur. Marksistlerimiz, istiklâl savaşına bile küçük Anadolu burjuvazisinin eseri derler. Bırakınız o tarihte, aradan bunca sene geçtikten ve esasında hiç olmadığı halde elli yıldır bu kadar güçlenip geliştikten sonra yapılan son 1969 seçiminde bile burjuva sınıfımız varlığını duyuramadı. Duyurmak için çaba da harcamamakta, yalnız kim iktidarda olursa onunla hoş geçinmeye ve işini yürütmeye çalışmaktadır.

Bizde burjuvanın bu halde olması, rejim için memleket ilerisi için büyük tehlikedir.

27 Mayıs ihtilâlden sonra kavuştuğumuz fikir özgürlüğü üzerine, sol akım geniş bir hareket ve yayılma imkânını bulmuştu. Bildiriler yayınlamakta; iç ve dış ticaretin, bankacılığın, sigortacılığın, sanayiinin devletleştirilmesi istenmekteydi. Sosyalist yazarlar ve fikir adamları ortada, sosyalist olmayan yazarlar ve fikir adamları ise sinmiş susmaktaydı. Türkiye'nin ne kapitalist, ne sosyalist, kendine özgü, fakat özel mülkiyet ve teşebbüse dayanan, sosyal hedefleri de kapsamış bir kalkınma yolunun öteden beri savunucusu olduğumuz için, biz de bir Bildiri yayınlıyarak bunu Ticaret odalarına, belli başlı özel sektöre mensup kişilere yollamış ve görüşlerimize katılıp katılmadıklarını kendilerinden sormuştuk.

Ortada, geleceklere bakımından tehlikeli buldukları solcuların bir çıkışı olduğundan hemen birçokları, bu arada şimdi «**Mecmuanız bizi ilgilendirmiyor, istemiyoruz**» diyen Ticaret odaları ve komprador diye haksız yere hücumu uğradıklarını söylediklerimiz kapitalistlerimiz canla başla görüşlerimize katıldılar.

Ama aradan zaman geçip te böyle bir tehlikenin kalmadığı inancı onlarda yerleşince, artık istedikleri herşeyin olduğuna inandılar. Başlarını kuma sokup tehlikeden kurtulduklarını sanan bu devekuşları, şimdi bizim susmamızı isterler. Yardımlarını kesmeye başlamaları onandır. Ortalığı bulandırmaya ne lüzum var? Devlet onlardan yana değil mi-

dir? Solcular seçimlerde hezimete uğramadılar mı? Evet; susmalıydık. Bunu bize, pek büyük bir özel sektör bankasının sayın kurucusu ve tek yöneticisi de tavsiye etmişti :

— «**Solcuların hücumlarına hiç cevap vermemek lâzımdır. Mecmuanızda onlarla mücadeleye girişmeyiniz. Tek kalsınlar. Bir elin sesi çıkmaz.**»

Bu en büyük özel bankamızın tek adamı, kanaatını hiç değiştirmemiş olacak ki, şimdiye kadar ilgili olmamak ve ilân vermemek suretiyle yaşamamıza yardımcı olmaktan çekinmiştir. Özel sektörün bazı belli başlı simalarının bizi fazlaca tutmamları, ve sol neşriyate yardımlarını esirgememeleri, solcularla fikir mücadelesinin davalarına zararlı olacağı inançlarına dayanmaktadır.

İngiltere'de ve başka Batı memleketlerinde olduğu gibi bizde burjuva, çekirdekten yetişmedi; eltezgâhlarından fabrikaya, küçük ticaretten ve esnafıktan büyük ticarete geçmedi. Bir kaç tane, parmakla gösterilecek kadar az geçenler varsa, onları milliyetçi, gerçek Türk burjuvazisinin saygı değer simaları olarak saygıyla selâmlarız. Şüphesiz entellektüel sınıf içinden memurken, hoca iken, mühendisken, devletten ayrılma cesaretini gösterip işadamları olanlar da tek tük vardır. Ancak bu zümreler, özel sektör davalarına gereği gibi ağırlıklarını veremiyorlar. Gerçi aralarında az çok etkili etkisiz sınıf ve memleket şuurunu duyanlar ve harekete geçenler de var. Vakıflar kuruyorlar, seminerler ve konferanslar düzenliyorlar, arasıra seslerini duyurmaya çalışıyorlar. Fakat fazla

ileri gidemiyorlar, öncülük yapamıyorlar. Açıkça memleketeye yaygın, sosyal hedefli kalkınmanın prensiplerini ortaya koyarak davalarını savunamıyorlar ve «**Vehbi Koç parasını çeksing istediği gibi yesin; fakat yatırım yapmasın**» diyen solcuların Türk halkını, Türk gençliğini zehirlemesini önleyemiyorlar.

Üzüntü ile belirtelim ki, bu küçük zümreden başkasına ümit bağlayamıyoruz. Özel sektörün en kuvvetli örgütü olan Ticaret ve sanayi odalarının ve Birliğinin istediği kadar kuvvetli bütçesi, Bakanlıklardan fazla kadrosu, devletin verdiği ücretin üç mislini aldıkları memur ve mutahassıslar ve binlerce lira vererek rapor hazırlattıkları profesörleri olsun; hattâ bir de zoraki kurulmuş, yürümesi için dört bir yandan destek gereken İşveren Sendikaları ve onların Federasyonları, Konfederasyonları olsun.. Eğer özel sektör dediğimiz iş adamlarında, hayatını devlet kapısına muhtaç olmadan kazananlarda sınıf ve memleket şuuru doğmamışsa, eğer davalarını Türk halkına inandırma ödevinin yapmıyorlarsa hepsi nâfile.. Onlar, ne şekilde olursa olsun, yalnız para kazanmaktan başka bir şey düşünmezlerse, memleket davaları için kendilerini ve elde edebilecekleri maddî menfaatleri hiçe sayarak - bazı safdillerin yaptıkları fikir mücadelelerine sırt çevirirler, ve «**Bizi ilgilendirmiyor, istemiyoruz**» diye çıkardıkları mecmuaları bile red ederlerse, bu

günkü dünya ve memleket şartları içinde özel sektöre dayanan kalkınma davasının yarını karanlıktır. İstedikleri kadar yorgan yandıktan sonra feryadı bassınlar; hiç para etmez. Bıçak kemiğe dayanmadan harekete geçmek; bugünü değil, yarını düşünmek lâzım. Birçok kanunlar, meselâ Sendika, Grev ve Toplu sözleşme kanunları çıkıncaya kadar bizim özel sektörün hiç bir şeyden haberi yok. Fena mı bu kanunlar? Hayır, değil. Ama içlerinde öyle hükümler bulunabilir ki, bunlar yalnız özel sektöre değil, aynı zamanda işçiye de memleketeye de zararlı sonuçlar verebilir. Bir misal diye söylüyoruz. Bu kanunlar çıkarken İşçi Konfederasyonu Mecliste karargâh kurmuştu. Günlük çıkarlarıyla uğraşmak yüzünden vakitleri olsaydı, bizim işverenler de öyle yaparlardı.

Bugün memleketin idaresi, sınıflar ve ihtisaslar arası bir uzlaşma, sosyal dengeyi koruyan bir kalkınma yolu üzerinde bir birlik kurmaya bağlı.. Bu davâda özel sektörün önderlik etmediği, toplum açısından ağırlığını duyuramadığı hiçbir yerde, hürriyet rejimi yaşamıyor. Sosyâl bilimlerin ortaya koydukları bu kanun Türkiye'de de hükmünü uygulayacaktır. Biz bundan endişe duymaktayız.

GELECEK YAZI :

DEVLETÇİLİK DOKTRİNİ

**asabi
baş
ağrılarına
karşı**

GRİPİN

GRİPİN, bqs, dis, adale,
sinir, lumbago, romatizma
ve sıyalik ağrılarına
karşı faydalıdır

GRİPİN, bayanların
muayyen zamanlardaki
sancılarında başan ile
kullanılır.

GRİPİN 4 saat ara ile
günde 3 adet alınabilir

faydalıdır

(Yeni Ajans 5420)

İtalya'da Üniversite Reformu

Yazan : Prof. Dr. Atif AKGÜÇ

Son günlerde akademik senenin başlangıcında, İtalya'da içlerinde çok önemli ve ilmi otorite sahibi profesörlerin de bulunduğu Altıyüz 600 «Üniversite Profesörü» (Üniversite profesörlerini diğer profesörlerden ayırt etmek için bu tabir kullanılıyor), parlamentoda daha doğrusu ilk defa senatoda komisyonda görüşülmekte olan «Üniversite reform tasarısı» hakkında düşüncelerini bir vesikada tesbit ederek komisyon üyelerini aydınlatıcı olur ümidi ile parlamentoya sundular.

Bugün her memlekette üniversiteyi islah konusunun, en ehemmiyetli millî meselelerinden biri hâline geldiği bütün aydınlarca bilinen bir gerçektir. Böyle bir konu hakkında altıyüz tecrübeli profesörün imzasını taşıyan bir vesikanın ikna edici ve büyük ilmi bir kıymeti olacağını özellikle yetkili çevreler takdir ederler. Bu vesika, adetâ bizim eski hukuk felsefemizin «İcma ümmet» dediği müesseseye bir misal teşkil eder.

Önce şurasını söyleyelim ki, biz bu sütunlarda bazı Batı üniversiteleri (Fransa, İtalya, Almanya) ve onların reform istekleri ve kanun projeleri hakkında uzunca bilgiler verdiğimiz için burada, tabiatıyla, onları tekrar yazacak değiliz. Ancak 600 tecrübeli ve yüksek ilmi değerleri olan profesörler külesinin, tecrübelerine ve etüdlerine dayanarak üniversitede yapılması lâzım gelen reform üzerinde ittifak ile tavsiye ettikleri esasları göstermekle yetineceğiz :

1. Okumak hakkı : «Devlet, yüksek tahsil yapmak isteyen fakat bu imkândan mahrum bulunan gençlere Anayasasının da emri mucibince elbette yardım etmeli ve onlara bu öğretimi sağlamalıdır. Fakat bu gençler, üniversiteye kabulden evvel lüzumlu direktiflerle aydınla-

tılmalı, «**oriente**» edilmeli ve tahsil esnasında da, gösterdikleri kabiliyet ve meziyetler göz önünde bulundurularak bir «**sleksiyona**», bir tasviyeye tâbi tutulmalıdır.

İtalyan Anayasasının bu husustaki 34 üncü maddesi şöyle der : «**Kabiliyetli ve liyatli olanların, vasıtalarından mahrum olsalar bile, tahsilin en yüksek derecelerine çıkmaya hakları vardır. Cumhuriyet müsabaka ile verilecek öğretim bursları vasıtasıyla ve diğer yardımlarla bu hakkı gerçekleştirir.**»

Bugün, bu burs usulünün gittikçe genişletildiğini, bundan faydalanan öğrencilerin sayısının da büyük rakamlara vardığını görüyoruz (Bunlar, bütün Üniversite öğrenci külesinin yüzde yirmibeşinden daha aşağı olmayacaktır).

2. Üniversitelerin memleket içinde dağılışı : Öyle olmalıdır ki, yurdun her kısmının gelişmesinde üniversite, dâima ileriye doğru götüren itici bir rol oynamalı ve planlamada da bir vasıta olarak kullanılmalıdır.

İtalya'da bugünkü kanaat, İtalyan üniversitesinin ihtiyarlamış olduğu merkezindedir. Yenilik isteyenlere göre, üniversite, toplumu arkasından sürükleyebilme ve bir «**tenkit merkezi**» olmalıdır.

3. Üniversiteye malî yardım (Financement) : Bugünkünden daha fazla kaynaklar sağlanmadıkça, öğrenim hakkının gerçekleştirilmesi, üniversitede «**Department**» sisteminin tatbiki, öğretim üyelerinin hak ettikleri maaşlar ve ücretler gibi esaslı meselelerin halli mümkün olamaz.

4. Üniversite muhtariyeti : «Bütün üniversiteler -yalnız serbest olanlar değil- kanun vâzı tarafından konulacak müşterek esaslara uymak şartıyla, yeni sistem ve teşkilâtı tecrübe etmek yetkisi-

ne mâlik olmalıdır». Üniversitelere böyle bir hak tanınması ötedenberi tartışılan bir konudur. Hattâ bazı fakülteler bu usulü tatbika bile başlamışlardı. Profesörlerin imzaladıkları vesika, bu tecrübelerin bir düzene, kanunî bir esasa bağlanmasını tavsiye ediyor. Anayasanın üniversite hakkındaki maddesi: «Yüksek kültür müesseselerinin, bu üniversitelerin, akademilerin, kanununun tesbit ettiği hudutlar dahilinde kendilerine özerk (muhtar) bir düzen bir nizam vermeye hakları vardır».

5. **Muhtelif branşların ayrı tutulmaları:** «Muhtevâları, metodları, gâyeleri çok farklı olan üç büyük branşın -ümanist, fen ve tatbikî- teşkilât ve organları (Strüktürleri) onların özellikleri göz önünde bulundurularak yekdiğerine bağlanmalıdır».

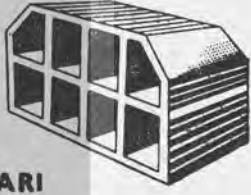
6. **Fakülteler ve departmanlar dipor-timenti:** «Bu organlardan birincisi, yüksek öğrenimin birinci safhasını yani mezuniyet şahadetnâmesi ile biten safhasını, «departman» ise daha ileri bir tahsilin, etüdlerin, araştırma ve tecrübelerin yüksek safhasını teşkil etmelidir». Bu tavsiyede, bugünkü fakülteler yerine «departman» ismi verilen yeni yüksek bir öğrenim sistemini koymak isteklerine karşı yapılmaktadır.

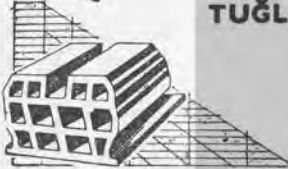
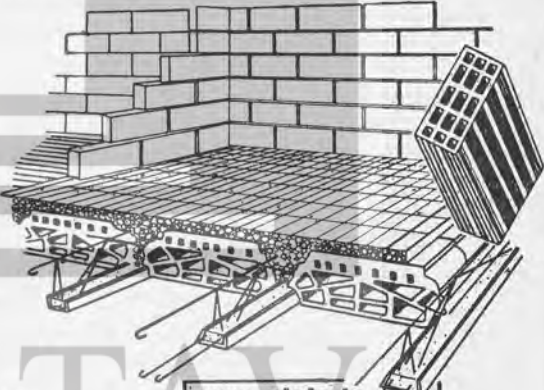
7. «**Üniversiteyi terkip eden unsurların idareye iştirâki:** Muhtelif organların kendilerine has vazifelerine göre ve öğrenici unsurunun, bizâtihi geçici oluşu ve mütecanis olmayışı da göz önünde bulundurularak ayarlanmalı ve devlet, öğrenci kütesinin de temsilcilerinin demokratik usule göre seçilerek iştirakini garanti etmelidir».

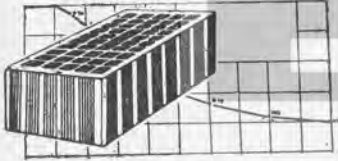

EKMEKÇIOĞLU

TUĞLA KİREMİT VE ASMOLEN FABRİKALARI

SATIŞ ŞUBELERİ:

İSTANBUL Meclisi Mebusan Cad. Arhan Salıpaazarı - İstanbul
☎ : 49 58 02 - 44 81 29

KADIKÖY MühürdarFuat Bey Sokak Telas İş Hanı kat 1
Kadıköy - İstanbul ☎ : 36 13 42 - 36 48 98

UMUM MÜDÜRLÜK
Meclisi Mebusan Cad. Arhan
Salıpaazarı - İstanbul
☎ : 49 79 56 49 74 14

8. «Öğretme (Tedris) hürriyeti : Öğretimin ve araştırmanın vaz geçilmez bir icabı olup, Anayasa ile de himaye edilmiş bulunmaktadır». Anayasanın 33 üncü maddesi birinci fıkrâ «Sanat ve ilim serbest olup onun öğretilmesi de serbesttir».

9. Öğretim üyelerinin tayini : «Müsabaka imtihanları daha sıkı ve ciddi olmalı ve daha iyi garanti edilmelidir. Dört sene gibi çok kısa bir zaman içinde öğretim üyelerinin sayısının yirmi bine yükseleceği tahmini şâyânı kabul değildir. Geçici kadrolarla idare edilmek fikri de kat'i surette terk edilmelidir».

10. Tam zamanı : «Herşeyden evvel vazifeler ve müeyyideler tayin edilmek suretiyle müsbet «Pozitif» manâda kabul edilmeli, diğer pratik faaliyetleri men etmek suretiyle menfi «Negatif» olarak tan-

zime kalkışmak, tecrübeden çok uzaklaşmak mahiyetinde olacağı gibi, profesörlük mesleğine olan sevgi ve cazibeyi de ortadan kaldırılabileceği için bu meselede, ihtiyat ve ölçü ile hareket edilmelidir.

Üniversitenin meseleleri yalnız bunlardan ibaret değildir. Fakat biz burada çok ilgi çekici gördüğümüz ilmi bir vesika hakkında bilgi vermeyi faydalı bulduğumuz için diğer problemlere temas etmedik.

Acaba bizim profesörlerimiz de üniversite reformunda, fikir birliği halinde buldukları esasları, münferit olarak değil, böyle müşterek bir vesikada toplayarak umumî efkârı daha iyi aydınlatamazlar mı? Ve eskilerin dedikleri gibi bir «İcmaî ümmet» numunesi gösteremezler mi?

TÜRKİYE GARANTİ BANKASI A. Ş.

KURULUŞ : 1946

Sermayesi : 40.000.000 T.L.

Her nev'i dahilî ve haricî Banka muamelâtında

SÜR'AT, KOLAYLIK VE EMNİYET

YURT İÇİNDE 127 ŞUBE

TASARRUF Mevduatında her çekilişte,

1 MİLYON LİRALIK İkramiyeler...

Harbiye'de tam konforlu Apartman daireleri

ve zengin - para ikramiyeleri

GARANTİ BANKASI
Paranızın, İşinizin, İstikbâlinizin Garantisidir.

Barış : 280)

Açık Oturum..

68. Oturum

Önümüzdeki Dört Güç Sene

OTURUMA KATILANLAR : Biz — Filozof — Başbakan — Kadrosu Aydın — Sosyalist Yazar — İktisatçı — Sosyolog — İktisat Profesörü — Ziraatçı — Plancı.

BİZ — Seçimler yapıldı, AP yine iktidarı kazandı. Sayın Süleyman Demirel, kurduğu hükümetin programını Meclislerde okudu. 1969-73 döneminin huzur içinde kalkınma, hem de hızlı bir kalkınma dönemi olacağını söyledi. Başarıya ulaşmasını candan dileriz. Çok çaba harcıyor, ve şüphesiz bu ikinci dört sene için

de çok daha fazlası sağlanacak ama, elde mevcut imkânlar ve yenmeye mecbur olduğumuz güçlükler karşısında başarı ne ölçüde olacak? Bu soruyu kesin şekilde cevaplandırmak mümkün değildir.

Seçimler sırasında bütün partilerin seçim Bildirilerini dikkatle okuduk; sözcülerinin radyo konuşmalarını can kulağıyla dinledik. «**Bu düzen değişmelidir**» diyen CHP ve TİP aşağı yukarı aynı doktrini savundular. Onlar için, Türkiye gerçekleriyle ilgili olmayan, masa başında entellektüellerin hazırladıkları programlarla seçime girdiler dendi. Alınan sonuçun, doktrinleriyle bağlantılı yani «**düzeni değiştirmek**» korkusunu salmış olmalarıdır. Öteki küçük partilerin, politika terazisinde bir ağırlıkları olmadığı için, bir doktrin partisi olmaları da söz konu-

su değildir. Bu duruma ve iktidarda bulunduğuna göre, AP'nin doktrin özelliklerini bilmemiz önemlidir.

Partilerin «**şunları şunları yapacağım**» demeleri yetmez; nasıl hangi yollarla yapacaklarını da açıklamaları gerekir.

Bugünkü Oturumumuzu bu konuya ayırdık. «**Milliyet**» gazetesi genel yazı müdürü Sayın Abdi İpekçi, seçimlerden sonra, Sayın Demirel'le uzun görüşmeler yaptı; gazetesinde günlerce yayınladı. Tabii bunlar henüz hükümet kurulmamış ve programı Meclislere sunulmamış olduğu sıralardaydı. Aynı zamanda Güven Partisi, Türkiye İşçi Partisi Genel Başkanıyla da konuştu. Biz bugünkü Oturumumuzda yalnız sayın Süleyman Demirel'in görüşlerini ele alacağız ve açıkladıkları doktrini tartışacağız. Kendileri lütfen Oturumuza şeref verdikleri için bazı sorularımıza da, uygun gördükleri taktirde, cevap vereceklerdir. Diğer parti liderlerinden de başka bir Oturumumuzda bulunmalarını rica edeceğiz. Gerek Güven Partisi, gerek Türkiye İşçi Partisi'nin doktrinlerini de o zaman tartışırız.

İlk sözü Filozof arkadaşımıza veriyoruz.

FİLOZOF — Sayın Başbakan «Bizim felsefemiz doktrinci olmamaktır» derken, aynı zamanda «**Prağmatik**» olmayı da ka-

bul etmiyorlar. Sa-
nıyorum ki, kullan-
dıkları bu terimlerle
asıl söylemek istedik-
lerini açıklayamamış-
lardır. Doktrin ve
felsefe terimleri ara-
sındaki ayrılık ve
bağlantı üzerinde du-
rarak, bir akademik
tartışmaya girişecek
değilim. Doktrinci olmamak da bir felse-

fe sonucu ise, bunun manâsı klâsik ve
dondurulmuş doktrinlerden hiçbirine bağ-
lanmamak demektir. Açıklanan maksat
bu ise, tuttıkları yolu doğru bulmamak
imkânı yoktur. Çünkü bize hiçbir doktrin
uymaz. Ama kendinize özgü bir doktri-
nimiz olması da lâzımdır. Sayın Başba-
kan, buna lüzum görmemekte midirler?
Yoksa hareketlerini önceden tesbit edil-
miş belirli prensiplere bağlamakta mıdır-
lar? Eğer durum birincisi ise o zaman,
prağmatizmi red edemezler. İkinci durum
söz konusu ise, o zaman da kendi doktrin-
lerini açıklamaları gerekir. Gerçi «biz
doktrinci değil, akılcı ve gerçekçiyiz» di-
yorlar, ve bu terimlerden ne manâ anla-
dıklarını da açıklıyorlar: Memleketin ile-
rideki ihtiyaçlarını önceden düşünüp on-
lara tekaddüm etmek. Bunun bir başka
ifadesi ilimcilik ve plancılıktır. Elbise vü-
cudada dar geldikten sonra değiştirmeyi
düşünmeyi, vücudun gelişmesini hesapla-
yarak gardrobumuzda elbise bulundurma-
yı akılcılığa, planlı ekonomide bunun ko-
laylıkla yapılabileceğini de ilimciliğe ör-
nek olarak gösteriyorlar.

Şimdi ben sayın Başbakan'ımdan şu
konuda aydınlatılmamı rica edeceğim :

«Akılcı ve gerçekçi» liğin bir felsefe
görüşü olması için, aklın gerçeğe uyması,
gerçeğin de kavranması gerekir. Bugünkü
düzen ve iktidarın tutumu buna uygun
mudur?

BAŞBAKAN — Biraz daha açıklar mı-
sınız?

FİLOSOOF — Vücudun gelişmesini ön-
ceden düşünüp ona göre gardrop hazırla-
mak akılcılıktır diyorsunuz. Şüphesiz bun-
ihтимamlara göre kendiliğinden gelişir.
dan maksadınız toplumun gelişmesidir. İn-

Zavallı İstanbullular

İzmirli Kabineye, İzmir ve
Ege milletvekillerinden kimse alın-
madı diye tenkit ediyorlarmış. Ma-
nisalılar da böyle derlermiş!.

Bizim zavallı İstanbullular, hiç
böyle şeyler istemezler. Ne hükü-
mette üyeleri, hattâ ne de parle-
mentoda kendilerinden milletvekili
ve senatör olsun diye düşünmezler.
Karadenizli, ya da her hangi bir
yerli, İstanbul'un milletvekili ya da
senatörü olabilir de bir İstanbullu
olamaz.

Bu, belki İstanbul'da artık İ-
stanbulunun kalmamasından ola-
cak!..

san vücudu doğal kanunlara ve gösterilen
ihtimallere göre kendiliğinden gelişir.
Acaba siz de toplum gelişmesini böyle mi
düşünüyorsunuz? Yani bu gelişme toplum-
ların doğal kanunlarına göre kendiliğinden
olacak da, siz akıl yoluyla bu şekle uy-
gun hazırlık mı yapacaksınız? Yoksa ön-
ceden olmasını istediğiniz bir şekil var
da, yapacağınız planla ve aklın müdahale-
siyle toplumu o şekle mi vardırma-
k isteyeceksiniz?

Sonra bugün Türk toplumunun ger-
çekçi gözle ve ilmin metodlarıyla inceli-
yerek ne olduğunu ve nereye varması ge-
rettiğini biliyor musunuz? «Biliyoruz»
derseniz, bu güveni nereden aldınız? Bizi
inandırmanız lâzım. «Türk milleti şunu
istiyor, bunu istiyor» diyebilirsiniz. Şüp-
hesiz daha çok şey de ister. Ancak birey-
lerin istekleri, milletlerin istekleri midir?
Bir insan aç kalmışsa önce ekmeğe ister;
susuz kalmışsa özlemi suya kavuşmaktır.
Bugün köylünün istediği köye su getir-
mek, yol yapmak, Ziraat Bankası kredile-
rini çoğaltmak, tohumluk ve gübre almak,
mahsulünü iyi satmak, malının ve hayatı-
nın korunacağından ve haksızlığa uğrama-
yacağından emin olmak, nihayet bir de ca-
mi için devletten yardım beklemek gibi
şeylerdir. Siz bunları fazlasıyla vermeye
çalışıyorsunuz. Ama köylü bunları alınca
gardrobuna vücuduna uygun elbiseleri
koymuş olacak değildir. Asıl istekleri on-

dan sonra başlayacaktır.

Gerçeğe bakarsak, Türk köylüsünün hattâ genellikle Türk halkının bugün istedikleri, asıl yarın isteyecekleri için hazırlık yapmak, kuvvetlenmek içindir. Siz akılcı ve gerçekçi yollarla yarını düşündüğünüzü, ona göre planlar yaptığınızı söyler ve ispat edebilir misiniz? İşte ben bunu öğrenmek istiyorum.

BİZ — Söz Sayın Başbakanımızdır.

BAŞBAKAN — Doktrinci değiliz; yani mutlaka bu düzen değişmelidir, mutlaka topraklar dağılmalıdır demiyoruz. Düzenin değiştirilecek, değiştirilmesi gereken yerleri varsa değiştiririz, onu islah ederiz. Yani düzenin kayıtsız şartsız korunması gibi

bir doktrine de bağlı değiliz. Biz akılcı ve gerçekçiyiz derken, çok şey ifade etmiş oluyoruz. Bunun da bir doktrin olduğunu kabul ederseniz, size işte bizim doktrinimiz diye akılcılığı ve gerçekçiliği gösterebiliriz.

Şimdi sayın Filozof'un sorularına cevap vereyim. Yanlış not etmemişsem, akılcılığın ve gerçekçiliğin yönetim sistemleri arasında bir felsefi görüşe temel olabilmesi için, aklın iyi işlenmesini ve gerçeği kavramasını şart koşuyorlar. Bilmem öyle mi söylediniz?

FİLOZOF — Başka bir tarzda ama, aşağı yukarı onu söylemek istemiştim.

BAŞBAKAN — Bu çok mühim bir noktadır. İnsan kendisini akıllı sanır, ve hareketlerine aklı rehber kıldığı kanaatindedir. Ama aldanabilir. Çünkü kullandığı ölçüler ya yetersizdir, ya da ayarsızdır. Bir insanın akıllı olduğunu kendisinin söylemesi ve akıllı olması için de sadece aklına inanması yetmez. Hattâ böyle bir ölçü yanlış sonuçlar elde edilmesine imkân bile hazırlar. Asıl iş kendisinin değil, dışındakilerin insanı akıllı bulmasıdır.

Bir iktidarın gerçekte aklı, doktrine temel yapıp yapmadığını, yani akıllı işler yapıp yapmadığını kamu oyu seçimlerle belli eder. Ona oy verip iş başında bira-

kiyorsa demek yapılan işlerden memnundur; akıl, gerçeği kavramıştır.

Demokrasinin mevcut sistemlerden en mükemmeli olmasının sebebi zâten bu değil midir? Bir toplumun başına dünyanın en akıllı, en dâhî adamı geçerek, o topluma çok yararlı sandığı işleri yapmak için, demokrasiyi red edip diktatör olsa, acaba hareketleri akıl ve gerçek çerçevesi içinde midir? Bu nasıl belli olur? Belli olması için diktatörlük döneminin son bulması gerekir. O zaman da tarih hükümünü verecektir.

KADROCU AYDIN — Acaba bu ölçek de yetersiz, belki de tehlikeli sayılmaz mı? Kamu oyunun beğendiğini yapmak, bu

suretle seçimleri kazanıp iktidara geçmek mutlaka akılcı ve gerçekçi olmak değildir. Hattâ bunun tamamen aksi bile düşünülebilir. Çünkü, sayın Filozof'un da söylediği gibi, seçimlerle belirecek kamu oyu, insanların buldukları hâldeki en önde gelen ihtiyaçlarını ve istek-

lerini kapsar. Oysaki, çok defa, bunlar akla ve gerçeğe uymaz. Her köye yol yapmak, her yola elektrik lâmbaları takmak mümkündür. Bunu yapan iktidarı da halk bir dahâ seçer. Fakat sonuç ne olur? Nasıl yapmıştır o iktidar her köye yolu? Ve her yola nasıl takmıştır lâmbaları? Enflasyona giderek. Enflasyonun zararı ve yükü ancak bir iki sene sonra belli olur. Ama atı alan Üsküdarı geçmiş; halkın oyu alınarak bir defa daha iktidar elde edilmiştir.

BAŞBAKAN — Teşekkür ederim. Benim söylemek istediklerimi özetlediniz. Evet, yalnız kamu oyunun yapılanları beğenmesi, iktidarın akıl ve gerçek ölçülerini yerinde kullandığını göstermeye yetmez. Halka hoş görünmek için birtakım işler yapan bir iktidar, sizlerin sık sık yaptığımız yerinde benzetme gibi, ateşli hastaya soğuk su vererek onu pek kısa bir süre hoşnut eden adam rolünü yapar, ve bir devre ya iktidara geçer ya da ora-

da kalmakta devam eder. Fakat demokrasi varsa bu oyun çabuk meydana çıkar; demokrasi yok da diktatörlük varsa sürüp gidebilir.

KADROCU AYDIN — Demokrat Parti iktidar zamanında olduğu gibi..

SOSYALİST YAZAR — Evet..

BİZ — Söze karışmamanızı ve usulümüzü bozmamanızı rica ederiz.

BAŞBAKAN — Aklın iyi kullanılması ve gerçeklerin gereği gibi kavranması için planlı bir toplum düzeni prensibini rejimin temeli olarak kabullenmek gerekir. Yalnız planlamanın çatısı iyi kurulmuş olmalıdır. Ne yapmak istiyorsanız, ilerisini gerisini iyice hesap ederek yapacaksınız. İşte sözün burasında sayın Filozof'un sorusunu cevaplandırabilirim. Acaba Türk toplumunun nereye varmak istediğini gerçekçi metodlarla incelemiş ve öğrenmiş miyiz?

İlmi ve gerçekçi metodla inceleme, süresiz devam etmesi gereken bir çalışmadır; bitmeyen bir zaman işidir. Biz bunu yapmakta, yapabilmek için hem örgütlenmekte, hem de mevcut olan örgütlerden yararlanmaya çalışmaktayız. Bu iyi bir planlamanın temel şartıdır. Henüz bu konudaki işimizi tamamlamış değiliz. Yani herşeyi yoluna koymuş olduğumuz rahatlığımıza kavuşamadık. Karşımıza imkânlar çıktığı kadar ve belki de ondan fazla imkânsızlıklar çıkıyor. Bununla beraber planlamada hayli tecrübe geçirdik; olgunluk safhasına doğru hızla ilerlemekteyiz; ve gelecekte çok ümitliyiz.

Sayın profesör soruyor: Türk toplumunun gerçekçi ve ilimci metodlarla nereye varmak istediğini biliyor musunuz? diyor.

Bizim cevabımız, «Biliyoruz» olacaktır. Türk toplumu refaha kavuşmak, çağdaş medeniyet seviyesine çok kısa süre içinde ulaşmak istiyor. Bunun için ekspansiyonist bir politika güdeceğiz. Yani durmadan gelişmek ve milli geliri arttırmak için ne gerekirse onu yapacağız. Yarıparken de hedefimiz refahın yaymaktır. Milli gelir artışından en çok tabanın, büyük kütlelerin yararlanmasını; yani gelir dağılımında mümkün olan ekonomik geliş-

meyi önlemek şöyle dursun bilâkis teşvik edecek olan dengenin kurulmasını hedef olarak aldık.

Biliyoruz; bu çok güç iştir. İktisadi gelişme ile sosyal problemler arasında denge kurmak çok güç. Ekspansiyonist politikada ve planlamada bir denge kurmakta imkânsızlık belirince hangisine öncelik tanınacak? Bir süre köylü, işçi, halk fedakârlık etsin, mahrumiyetlere katlansın da hızla büyüelim mi diyeceğiz? Yoksa bu hızı keserek, biraz da kendimizi, yaşayanları düşünelim mi diyeceğiz? Sonra bu denge yalnız ekonomik gelişme ile sosyal problemler arasında değil, her iki sektörün kendi faktörleri arasında da kurulmak gerekir. Bu belki birincisinden daha güçtür. Çünkü faktörlerarası dengesizlik kolaylıkla sınıflararası dengesizliğe yönelebilir ve sosyo-ekonomik şiddetli bunalmalar doğurabilir. Düzenin yıkılmasından, değişmesinden yana olanlar için de bu bunalmaların halleri ellerine geçmiş iyi bir fırsat olur; sonu anarşiye kadar gider.

SOSYALİST YAZAR — Türk toplumunu refaha kavuşturmak, çağdaş medeniyet seviyesine ulaştırmak, bir doktrin değil bir hedefdir. Sayın

Başbakan şimdiye kadar bu hedefe varmak için genişleyici (ekspansiyonist) politika güderken, sektörler ve faktörler arasında denge kurmayı hiç düşünmemişlerdi. Hatta bu denge bozukluğunu geçen dört yıllık iktidarları döneminde şiddetlendirdiler. Çünkü, mutlu bir azınlığın temsilcisi idiler. Mutlu bir azınlık daha da zengin olurken, büyük kütle fakirleştikçe fakirleşti. Bugün milli gelirin yüzde 30'u, sayıları 300 bini bulan bir azınlığın elindedir, ve gelişim gittikçe onların hesabına ve halkın aleyhine olmaktadır. Bu durumda ekspansiyonist politika hedefinin gerçekleşmesini beklemek hayaldir. Eğer yatırıma akması gereken kaynaklar böylece israf edilmese, örneğin milli gelirden yüzde 30 ölçüsünde arslan payı alan ve bunun ancak yüzde 5'ini yatırımlara kaydıran bu mutlu azınlık ortadan kalksa,

yatırım kaynakları toplumun eline geçip imkânlardan gereği gibi faydalanılsa, yeni bir düzen değişikliği olsa, o zaman hedefe varmak imkânı olur. Biz hesap ettik: yüzde 10 bir gelişme ile 20 yılda millî geliri 6 katına, yüzde 14 gelişme ile 16 katına çıkarmak mümkündür. Yoksa bu gidişle, bizim kalkınma planında öngörülen yüzde 7 gelişmeye bile varamayız.

SOSYOLOG — Yalnız siz değil, sizin gibi düşünen arkadaşlarımız da bunları söylüyor; düzen değişikliği istiyor. Millî

gelirin üçte birini aralarında paylaştığını ve sayılarının da 300 bin olduğunu dediğiniz mutlu azınlığı ortadan kaldırıp bu payı kamuya aktarmakla, yani daha açıkçası özel teşebbüs ve mülkiyeti tasfiye edip yerine kamu teşebbüs ve mülkiyeti-

ni koymakla Türkiye'nin daha hızlı bir gelişmeye ulaşacağı hakkındaki iddianıza sayın Başbakan'ın cevap vermesini beklileyemezsiniz. Bütün hürriyetleri kaldırırmanız, halkı aç bırakmayı göze alırsınız, kırbaç altında çalıştırmaya gücünüz yeterse, kimsenin malı mülkü kazancı olmadan ne varsa hepsini yatırıma ayırırsanız, ve hiçbir sosyal meseleniz olmadan bir odada üç aile yatacakmış, çocuğu çocuğu herkes çalıştığı halde ölmeyecek kadar yaşayacaklarmış, çoğu da ölmüştü, bunları da düşünmezseniz, o zaman belki de istediğiniz hızda gelişme mümkün olur.

Ama böyle bir düzen değişikliğini sizin ve arkadaşlarınızın istemesi yetmez; milletin istemesi lâzım.

BİZ — Oturumumuzun konusu rejim ve doktrin tartışması değildir. Düzen değişikliği, yani sosyalist bir kalkınma üzerinde konuşucuların durmamalarını ve bu konuda sorular olursa bunları da cevaplandırmak için yorulmamalarını rica ederiz.

SOSYALİST YAZAR — Sayın Başbakan kalkınmada ekonomik gelişme ile sosyal problemler arasında bir denge kuru-

lacağından ve kalkınmadan doğan refahın tabana yapılacağından söz ettiler. Acaba bunları nasıl sağlayacaklar?

BİZ — Söz Sayın Başbakanımızdır.

BAŞBAKAN — Bunlar bizim devlet politikamızın temel ilkeleridir. Mutlaka sağlamamız lâzımdır. İktidarımız süresince, çektiğimiz birçok güçlüklerle rağmen sağlama, yolunda yürümüşüzdür. Fukarıktan kurtulmanın tek yolu iktisadî gelişmedir. Ama eğer bu gelişme sosyal dengesizlik doğuruyorsa demek tutulan yol yanlıştır. Marifet yolun yanlısını değil, doğrusunu tutmaktır. Meselâ, enflasyona dayanan bir kalkınma yanlış yoldur. Fiatlar alabildiğine artar, fakir fukara ezilir, yatırım yapanlar ve gayrimenkul sahipleri milyoner olurlar da bu sayede bir gelişme olursa bu çok sakattır ve tehlikelidir. Aslında yatırım yapan, iktisâden gelişmemiş bir memlekette, bütün enflasyonist etki yapan baskılardan yüzde yüz kurtulmak mümkün değildir. Çünkü yatırım, üretimi çoğaltacak bir şeydir ama; meyvasını hemen vermez. Yüz milyonlar yatırırmanız, yani o ölçüde bir tüketim gücü yaratırmanız; fakat henüz bunu karşılayacak üretim yoktur. Şu halde bir süre sıkıntı çekilecektir. İnsan kendine bir ev de yaptırırsa, yapıncaya kadar sıkıntı çekecek; borçlarını ödeyinceye kadar da sıkıntı çekecektir.

Enflasyondan büsbütün kaçmak mümkün değil ama, fiat artışlarını enflasyon sınırlarına kadar vardırılmamak mümkün. Biz geçen dört buçuk yıl içinde bu yolda başarı sağladık. Genel fiat endeksi artışları yüzde 4-4,5 arasında kaldı. Yani bizden evvelki devrelerdeki fiatların artış seyri bozulmadı; hattâ bir miktar hafifledi.

İKTİSATÇI — Fiat artışlarının mücerret bir manâ ifade etmeyeceğini belirtmeye lüzum yok sanırım. Herkesin bildiği gibi mal ve hizmet fiatları arasında denge varsa, yani mal fiatları 5 arttığı zaman gelirler de o oranda yükselmişse endeks sâbit kalmış demektir. Acaba sa-

«BARIŞ DÜNYASINA» ABONE
OLUNUZ

yın Başbakan geçen dört buçuk yıllık iktidarları zamanında böyle bir denge kurulmuş olduğunu kanısında mıdır?

BAŞBAKAN — Bu bir ideal dentedir. Biz bunu tam olarak kurabildiğimiz gibi bir iddia taşımıyoruz. Politikamız bu yolda, hattâ bu dengeyi tüketim gücünü çoğaltarak iktisadî gelişmeyi hızlandırıcı bir faktör olarak da kullanmak hedefimizdir.

Şimdi kısaca soruyu cevaplandırayım: Biraz önce de söyledim; iktisadî gelişme sosyal dengeyi bozmamalı ama, sosyal meseleler de iktisadî gelişmeyi önlememeli. Ne biri ne öteki. Şüphesiz bazı durumlarda bunlardan biri ağır basar. Arada kesin bir tercih yapmak zorunluğ u doğar. O zaman tercih yapacak siyasi iktidar, kanunlarla kendisine verilmiş yetkileri kullanır ve problemi yalnız bir açıdan çözümler. Bunlar istisnai durumdur. Doktrinin esası, ekonomik ve sosyal dengeli kalkınmayı sağlamaktır. Artan millî gelirin daha çok tabana yayılması, yani büyük kütlenin gelir dağılımındaki payının artması ve elde edilecek yeni yatırım imkânlarının daha ziyade geri kalmış bölgelere akmasının sağlanması bizim devlet politikamızın, planımızın temel ilkesini teşkil etmektedir. Her politikamızda bu ilke hâkim olur. Vergilerde, bütçede, işveren ve işçi münasebetlerinde, kısası her meselede bu ilke tesirini çeşitli şekiller altında gösterir.

BİZ — Sayın Başbakanımıza bizi aydınlattıklarından dolayı teşekkür ederiz. Özet halinde iktidara hâkim olan politikayı, ya da başka deyimle iktidarın devlet felsefesini veya doktrininin öğrenmiş olduk. Şimdi bu bilgiler ışığı altında iktidar doktrininin aramızda tartışmaya başlayacağız.

İKTİSAT PROFESÖRÜ — Sayın Demirel, ekonomik gelişme ile sosyal problemlerin bir denge içinde çözümü, iktida-

rın devlet felsefesinde temel ilkedir dediler. Bence çok doğru ve yerinde bir politika.. Ancak, bunun geçen dört buçuk yıllık iktidarları zamanında sağlandığı, fiat endeksi

artışlarının da normal seviyeyi aşmamış bulunduğu ve enflasyon tavanının delinmediği hakkındaki görüşleri ile mutabık değilim.

Önce enflasyona değineceğim. «Milliyet» gazetesinde çıkan röportajlarında sayın Demirel, enflasyonu elinizdeki kaynaklarla harcamaları bir millî denge içinde tutmayıp birbirleriyle ayarlamamak şeklinde tanımlamışlardı. Yani kaynakların az ve harcamaların çok olması halinde enflasyon doğar diyorlar.

Dört buçuk yıldaki durum bunun aksine oldu. Harcamalar çoğaldı; şüphesiz iktisadî gelişmenin bir sonucu oldu bu. Yatırımlar yapılıyor; harcamalar ve ithalat alabildiğine çoğalıyor; bütçeler artıyor; fakat üretim bunlara uymayarak geride kalıyor. Tarımsal üretimdeki artış, değil fazlalaşan harcamaları, nüfus artışı bile karşılayamıyor. Bir sürü istatistik rakamlarını önünüze sürerek vaktinizi almak istemem. Halkın başlıca gıda maddesi olan buğday istihsalı bile harcamalara yetmiyor. İhracat ithalatın yarısı. Bütçe milyarlarca açık. Dış borçlanmalar, dış yardımlar olmasa durumumuz nice olur? Demek oluyor ki eğer, son dört buçuk sene içinde enflasyon baskısı korku-

Milletçe Kalkınma

Davamız

Ahmel Hamdi Başar

FIATI 10 LİRA

lacak derecede artmamışsa, bunun başlıca sebebi dış borçlanmaktır. Ama önümüzdeki dört sene bu durum böyle devam edemez. Zaten ihracatımızla elde edeceğimiz dövizin üçte birini borçların taksitlerini ve faizlerini ödemek için ayırmaya mecburuz. Yani bugüne kadar denge kurmak için işimize yarayan dış kaynaklar, bu sefer kendi varlığımızla kurabileceğimiz dengeyi bozucu bir faktör olacaktır. Sayın Başbakan dört buçuk sene biz enflasyona gitmeden kaynaklarla sarflar arasında bir denge kurduk diyebildi ama, önümüzdeki dört senede bunu söylemeyecek.

Ekonomik gelişme ile sosyal problemlerin çözümünün bir denge içinde yürütüldüğü konusuna gelince, bundan toplu sözleşmelerle işçilerin elde ettikleri yeni hakların henüz ekonomik gelişmeyi önleyecek seviyeye çıkmadığı manasını çıkarıyorlar. Belki bu böyledir ama, yeni hak istekleri olmayacak mı? Bu taktirde ekonomik gelişme aleyhine denge bozulmaz mı? Özellikle dış kaynaklar artmayacağına ve hattâ kesileceğine göre, enflasyonist gidış bir zorunluk olarak belirlemeyecek mi? Sonra sosyal problem yalnız toplu sözleşme yapan işçilerin tatmin edilmesiyle bitmez. Memurlar da var, köylüler de var. Bugün devlet bareminde 300 liraya memur kullanılır, 250 liraya hademe alınır. İşçi için tesbit edilen asgari ücretler en azından 500 liradan başlar. Ereğli Demir Çelik işçilerinin aldıkları ve yine yeterli bulmayarak fazlasını istedikleri ücretlerle devlet memurları maaş ve ücretleri arasında bir denge kurmak davası bütçelere yılda en azından 7 milyar yeni yük bindirir. Köylülerin mahsulleri fiatlarının artması bir zaruret. Bunu hemen her parti son seçimlerde yayınladıkları beyannamelerinde ve yaptıkları propaganda konuşmalarında derhal ele alınması gereken bir dava olarak ortaya attılar. Fiatların ortalama yüzde 20 artması bir zorunluk olduğu görülüyor.

Kısaca demek istediğim şu: İkinci iktidar dönemlerinde sayın Demirel çok büyük güçlüklerle karşılaşarak, ve bir yandan enflasyona, bir yandan da deva-

luasyona zorlanmayı önleyemeyecektir. Bunlara karşı ne gibi tedbirler düşünüyor? Bunu öğrenmek isterdim.

BİZ — Sayın Başbakanımız, şimdi aramızda değiller. Kendilerine bu soruyu yöneltecek yerde, bizlerin bu durum karşısında ne gibi tedbirler alınması gerektiğini ortaya koymamız daha uygun ve daha yararlı olur. Bu konuda söz almış arkadaşlarımız, sırasıyla ziraatçi, plancı, iktisatçı, tarihçi ve kadrocu aydın'dır. Ancak zamanımız daraldı. Gerçi konu çok önemli. Bir Oturumda bitecek nitelikte değil. Fakat başka Oturumlarda yine konuşmak üzere, bugün söz almış arkadaşlarımızdan yalnız tedbirlere değinmelerini ve bunları da gayet özet olarak, madde madde açıklamakla yetinmelerini rica ediyoruz.

ZİRAATÇI — Ben tarımın endüstrileşmesine öncelik veren bir planlamadan yanayım. Oysaki bizim kalkınma planımızda öncelik, sanayie ve özellikle ithalât ikamesine yarayan sanayie tanınmıştır.

Tarımın endüstrileşmesinin başka bir ifadesi, modernleşmesidir. Bu yalnız makine kullanmak, modern tekniği uygulamak demek değildir. Tarımın endüstrileşmesi, teknik olmaktan ziyade ekonomik ve sosyal bir sorundur. Tarımda, endüstride olduğu gibi optimal büyüklükte yeni işletmeler kurmak kolay ve hattâ mümkün değildir.

BİZ — Lütfen konuyu yaymadan tekliflerinizi özetleyiniz.

ZİRAATÇI — Bu kadar sıkboğaz edileceksek hiç konuşmalıyım daha iyi.

BİZ — Hayır; aksine bu konu üzerinde çok konuşalım, çok fazla duralım diye sizden tekliflerinizi özetlemenizi rica ediyoruz. Bu suretle «Tarımda reform» ya da «Tarımda endüstrileşme» konusunu ayrı bir açık Oturumumuzda ele alabilmemiz için bize bir gündem tesbit etmiş

olacaksınız.

ZİRAATÇI — O halde madde madde tekliflerimi söylüyeyim :

1 — Devlet, endüstriden ziyade ve öncelikle tarıma yatırım yapmalıdır. Hem doğrudan doğruya devletin sermayesiyle, ya da karma ekonomi kurallarına uygun kurulacak ortaklıklarla her alanda büyük çiftlikler kurulmalıdır. Özellikle toprağı islah etmek, sulamak, gübrelemek, erozyonu önlemek, en iyi cins tohum ekmek, en fazla randıman almak, standart mal yetiştirmek, bunları modern usullerle muhafaza etmek, satmak ve ihraç etmek için büyük işletmelere ihtiyaç vardır. İşletmelerin, başta buğday olmak üzere hububat, bakliyat, yağlı tohumlar, pamuk gibi makine kullanmayı gerektiren ürünler kapsıyan kısımları derhal kurulmalıdır. Kaba bir tahminle 2 milyon hektar toprağımız yeni büyük çiftlikler haline konabilir. Böylelikle ekonomik gelişmenin ve nüfus artışının doğurduğu tarımsal maddelerdeki fazlalaşan harcamaları karşılayabiliriz. Standart ve hilesiz mallar da bu işletmelerde üretileceğinden ihracata da hizmet edilmiş olur.

2 — Devletin tarım endüstrisine öncelik vermesi ve yönelmesi de mutlaka planda ön hedef olmalıdır. Bu konu uzun konuşmaları gerektirir. Ayrıntılı teklifi yapacağımız özel toplantıda açıklarım.

3 — Özellikle Doğu'da ve Güneydoğu'da büyük toprakların parçalanarak köylüye dağıtılmayıp usulüne göre devletleştirilmesini teklif ediyorum. Hayvancılıkta bir inkılap lâzım. Büyük hayvan çiftlikleri devlet eliyle ya da karma ekonomi ortaklığı usulüyle kurulmalıdır. Buna kümes hayvancılığını da sokuyorum.

4 — Bugün bizim köylümüzün çoğu tarla işiyle uğraşır. Bütün hayatı buraya bağlıdır. Verim son derece azdır. Dönüm başına ortalama 50-60 lirayı geçmez. Köylü, kendisinin ve hayvanlarının yaşaması için ziraat yaptığından, ancak zaruri ihtiyaç maddelerini almak, vergisini ve banka borcuyla faizi ödemek için mahsulünden artan kısmını sattığından fukaralıktan hiçbir zaman kurtaramaz. Köylüyü

yalnız tarla işletici olmaktan kurtarıp bağ bahçe işletici haline koymak, birleştirilebilen yerlerde tarla ziraatını kapitalist işletmelere bırakmak (Bu sahada kooperatif kurmak ve o vasıta ile tarla ziraatını makineleştirmek büyük hatâdır; hem köylüye hem memlekete zarardır); tabii köylü kendi tarlasını işletmekte devam edecektir. Ama işi yalnız ondan ibaret kalmıyacaktır.

5 — İşlenen toprak bizde artık son haddine gelmiş diyorlar. Bu çok yanlış bir görüştür. Orman iken tarla haline konmuş olan topraklar, bugün işletilen arazinin yüzde 15-20'sine yakındır. Bunların çoğu bugün artık erozyonlarla inbat kabiliyetini kaybettiğinden terk edilmiştir. Sonra daha tarıma açılacak (Şüphesiz büyük yatırımlar yaparak) hayli saha bulunabilir. Bunları biz bilmiyoruz. Toprağı ve tabiatı etüd etmemişizdir. Şimdi bomboş duran yerlerimizde belki bu çeşit rizaat, şu çeşit ağaç yetiştirilir. Etüd edilmemiştir.

Büyük bir ziraî araştırma enstitüsü kurulmalı, ve buna mutlaka ecebî mütehassıslar getirilmeli. Meselâ İsrail'den, Macaristan'dan, Güney Amerika'dan, Avustralya'dan.. Memleketin her tarafında bu enstitünün şubeleri kurulmalı; geniş araştırmalar yapılmalıdır. Araştırma kadar verimli yatırım yoktur. Biz bunun farkında değiliz. Hedefimiz bugün ortalama dönümünden 100 lira gelir aldığımız toprağı 2-300 lira alacak duruma sokmak. Ben bunun mümkün olduğuna inanıyorum. Yani tarımda iki misli randıman ve gelir artışı sağlamak ilk hedef olmalıdır.

6 — Hiçbir tarıma yaramayan topraklarımızdan uygun olanlarını mutlaka ağaçlandırmalıyız. Ve orman servetimizi son haddine kadar çoğaltmalıyız. Bunun için benim bir projem vardı. Fakat vakit müsait değil, onu da özel toplantımızda anlatırım.

7 — Üretici ile tüketici arasında bu kadar büyük fiat farkı olan başka memleket yoktur desem pek yanlış sayılmaz. Bunun başlıca nedeni, ara faaliyetlerin, yani mal toplama, ambalajlama, muhafaza etme, piyasalama ve toptan perakendeye

kadar zincirleme tevzi işlerinin modernleşmemiş, Ortaçağ sistemi olarak kalmış olmasıdır. Bu hal yalnız ekonomik değil, sosyal adaletsizliklerin, sömürülerin kaynağı oluyor. Şu halde bol istihlal yapıp, fiatları istikrara kavuşturup dağıtımını modernleştirmek lâzımdır. Daha söyleyeceklerim var ama, ne kadar kısaltsam yine bir bu kadar zaman isterim. Onun için sözü mü kesiyorum.

PLANCI — Ben de esasında ziraatçı arkadaşım gibi düşünüyorum. Yalnız aramızda plancılık bakımından bazı ayrılıklar var.

Ben sanayileşmenin planda ikinci hedef olarak ele alınması taraflısı değilim. Ama tarım reformunun da hiç ele alınmaması, lâf olsun diye planda ikinci hedef gibi gösterilmesine de taraftar olamam. Bu iş her

iki sektör arasında bir denge kurmayı gerektirir. Bu denge nasıl kurulur? İşte mesele buradadır.

Kenya'da yapılan kalkınma planında bu sorun şöyle ele alınmıştır..

BİZ — Vaktimiz tamamen doldu. Görüyoruz ki, bahis son derece edresan bir safhaya dökiildi. Müsaade ederseniz ve arkadaşlarımız da uygun görürlerse gelecek Oturumumuzda «Tarımda endüstrileşme» konusunu gündemimize alalım. Muvafık mı?

HERKES — Muvafık..

BİZ — Yine memleketimizin en önemli davâlarından biri, yani tarımda endüstrileşmeyi ve tarımın kalkınmada plan hedeflerinde öncelik kazanmasını ortaya koyduk. Bu Oturumda sayın Başbakanımızın iktidarın kalkınma politikası ya da felsefesini özetleyen açıklamalarından da çok yararlandık. Kendilerine ve Oturumu muza katılmış arkadaşlarımıza yazı kulumuz adına teşekkürlerimizi sunar ve Oturumu kapatırız.

M·A·N

DIESEL
KAMYON — OTOBUS

Geugeot

OTOMOBİL — KAMYONET

Türkiye Distribütörü

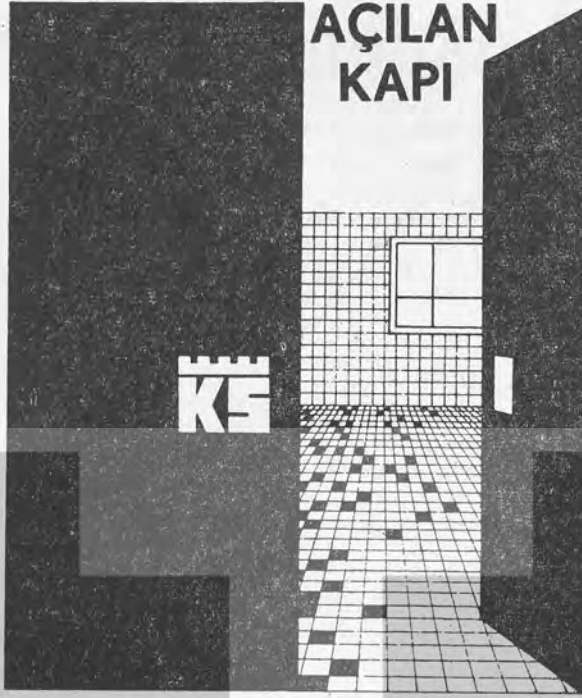
ERCANLAR Ticaret Ltd Sti.

Büyükdere Cad. 155A
Mecidiyeköy - İstanbul

Tel: 47 98 50
47 98 51

GÜZELLİĞE AÇILAN KAPI

Çanakkale Seramik Fayansları

ayrıca: karoseramikler
karomozaikler
elektro - porselenler
yüksek ve alçak gerilim izolatörleri

Tersane Caddesi, Kipman Han, Karaköy - İstanbul, Tel.: 49 62 50

Bir Akdeniz Seyahati

İzmir Vapurunda musevi yolcular — Kıbrıs konusu
— Organize suç — Bir İsraili ile konuşma — Rodos'ta Türkler — Girit..

Yazan : Dr. İlhami MASAR

İZMİR VAPURUNDA MUSEVİ YOLCULAR

İstanbul — Hayfa seferini yapan İzmir vapurunda 250 kadar musevi yolcu vardı.

Bunlardan büyük kısmı Orta Avrupa'dan, Balkanlardan, hattâ bizden, İsrail'e hicret ediyordu. Hepsi şimdi turist sınıf ismi verilen güverte yolcularıydı. Hahamları da beraberdi. Vapurun alt salonu havra yapılmıştı. Etleri ayrı kesiliyor ve hahamın nezaretinde kendilerine «**Koşer**» yemek pişiriliyordu. Vapur hoparlöründen, arada sırada, hahamın ibranice çağırılırları işitiliyordu. Yoksa muhacirler, arada sırada bizi birinci sınıf güvertesinde rahatsız etmekle beraber, kendi halinde insanlardı.

Bunların başında birinci ve ikinci sı-nıfta musevi aydınları da vardı. Bunlar ya İsrail'deki akrabalarını ziyarete, yahut çocuklarına iş bulmaya gidiyorlardı. Bir Türk musevisi bana şöyle dedi:

— «Benim oğlum dükkânda yanımda çalışmak istemedi; İstanbul Teknik Üniversitesi'ni bitirdi, Türkiye'de iş bulamadı. İsrail'de iş bulduk; oraya götürüyoruz.» Diğer birinin oğlu da Tıp Fakültesinde doktor imiş; İsrail'de çalışıyormuş. O da bana «Müslüman Türkler bile bazan Türkiye'de iş bulamıyorlar. Amerika veya Avrupa'da çalışıyorlar; bizim gençler için vaziyet daha müşkül.»

Bütün musevilerin kalbi İsrail için çarpıyordu. Bunu tabii gördüm.

Burada söyleyecek tek bir sözüm var: Türk vapurlarının, her seferde İsrail'e yüzlerce musevi muhacir nakletmeleri, Arapları çok kızdırıyor. Bu işi hahamı ile, havrası ile organize etmek acaba doğru mu?

İZMİR VAPURUNDA BİR HİPPİ İLE KONUŞTUM

Bir Akdeniz gezisi yaptığım İzmir vapurunda leş gibi kokan ayakları simsiyah sakallı bir hippî güvertede yanımdaki sezlonga uzandı. Kamarotlara söyledim; birkaç lisanla hitap ettim, oralı olmadı. Türkçe lûtfen yanımdan gidiniz, turist mevkiinde de oturacak yerler var dedim.

Aramızda şu muhavere geçti. O Almanca konuşmaya başladı:

O : Pis kapitalist.

Ben : Demek Alman'sınız. Hemen kızmayınız. Ben hippilerin kimseye zarar vermeyen insanlar olduğunu biliyorum.

O : Pis burjuva.

Ben : Ben nezaketle konuşuyorum. Siz küfrediyorsunuz.

O : Benim üstüm kirli ise senin ruhun mülevves.

Ben : Niçin yıkanıp gelmiyorsun.

O : Sen yakında gebereceksin; üç metre toprağın altında olacaksın.

Ben : Kimin ne zaman öleceğini Allah bilir.

O : **Ondan sonra dünyaya biz hükmedeceğiz.**

Ben : Artık yeter arabanı çek.

O sırada boncuk gibi bir kız geldi : **«Kavga etme gidelim»,** dedi. Kıza herifin iki parmak yağlı yakasını gösterdim.

O : **Pis elini üzerime sürme,** dedi ve kalktı gitti. Bir çeyrek sonra yine geldi. Herhalde onuruna yediremedi.

Suvariye gittim. Suvari kibar ve centilmen bir zattı.

«Onları kamarotlar savamaz» dedi, ve güverteye yüz bulmuş kamarotlara benzemiyen arslan gibi iki Karadeniz uşağı gemici yolladı. Herifi sepetlediler. dan, Balkanlardan, hattâ bizim, İsrail'e

KIBRIS

Nihayet Kıbrıs'ı da görmek nasip oldu: Yeşil Ada'nın tarım bölgesini gezdim. Birkaç eski harabeyi ziyaret ettim ve bilhassa rumların Nacosia dedikleri Lefkoşe'ye gittim.

Kıbrıs tuhaf bir hareketsizlik içinde; şimdilik kuvvet gösterileri yok, fakat Türk'ün de, Rum'un da, keyfi yerinde değil!

Limassol limanında tatsız bir vaziyetle karşılaştım. Bana Lefkoşe'nin Türk kesiminde mücahitlerin Rum şoförlerini sokmadıklarını söylemişlerdi. Bir Türk şoförü buldum; pazarlık ettim. Bir Amerikan çifti ile beraber otomobile bindik. Rum şoförler yolumuzu kestiler; **«Biz daha ucuz gideriz»,** dediler. Vaziyeti izah etmek istedim. **«Hayır, sen hilâli haça terçih ettiğinden bizim arabamıza binmek istemiyorsun»** dediler, fakat nihayet yolu açtılar.

Lefkoşe'nin Türk kesimine kolaylıkla girdik. Mücahitler Türk olduğumu anlar anlamaz müşkilât göstermediler. Fakat şehrin Türk kesimi pek hareketsizdi. Rum kesimi biraz daha canlı; Hilton oteli bile vardı. Öbür tarafa geçerken, yeşil hat denilen hudut üzerinde mücahitlerin resmini çekmek istedim; müsaade etmediler.

Kıbrıs'ta tâ eskiden beri iki cemaat

ayrı ayrı mahaller ve köylerde yerleşmişler. Bu sebepten dolayı mahallî idareleri kurmak güç olmamış. Bir köyde Türk bayrağı, öteki köyde Yunan bayrağı görülüyor. Ada'da şimdilik herkes, yani her Türk ve her Rum, istediği gibi seyahat edebiliyor. Yalnız Türkler'in toplandıkları Lefkoşe, Larnaka, Magosa gibi şehirlerin Türk mahallelerine Rumları sokmuyorlar. Fakat bu iş de gevşeyeceğe benziyor.

Kıbrıs konusu nasıl halledilebilir?

Bu suale cevap vermek çok güç. Ada'da çok kimse **«Türk hükümetinin bir Kıbrıs politikası yok»** diyor. Ama ne yapmamızı istiyorsunuz? deyince de cevap veremiyorlar. Kısa zamanda bende şu kanaat belirdi. Türkler'in yaşadığı şehir mahallelerinin ve köylerin muhtariyeti, filen tahakkuk etmiş. Bir Türk Meclisi, Türk muvakkat hükümeti, hâkimi polisi ve memuru var. Bu vaziyeti gevşemeden idame etmek lâzım. Gevşerse, Rumlar Rodos'ta olduğu gibi Türkler'i Ada'dan kaçırmak için ellerinden geleni yaparlar. Vaziyet böyle devam ederse, Rumlar da, vakit geçtikçe, Türkler'in kendi işlerini idare etmelerine alışacaklar ve bir «Statu quo» teessüs edecektir.

Bugünkü vaziyet bize senede 17 milyon dolara mal oluyormuş. Mahallî Türk idarelerinin aldığı vergilerle işleri yürütmek kabil olmuyormuş; daha hâlâ köylere dönmeyen Türkler var; onların tahrip edilmiş olan evlerinin tamiri ve kendilerinin işleri işi var. Nihayet personel maaşları var. Bütün bunlar için tabii para lâzım!

Vapurda Türk Meclisi Reisi Sayın Orhan Müderrisoğlu ile beraber seyahat ettim ve ondan Ada'nın meseleleri hakkında geniş malûmat aldım. Konuşulanları burada açıklamak istemiyorum.

Kendisinden Ada'daki Türk aydınları hakkında malûmat istedim ve aydın miktarı artarsa daha ağır basılabileceğini söyledim. Ada'da 70 Türk doktoru, yüzlerce tahsil görmüş tekni eleman ve zi-

raatçi varmış. Türkiye'de genç 3000 Kıbrıslı tahsil ediyormuş; bunların bir kısmı Türkiye'de kalmakla beraber çoğu Kıbrıs'a dönüyormuş. Bunlar ümit verici şeyler!.

ORGANİZE SUÇ

Okuyucularım herhalde işitmişlerdir: Amerika'da Teamster denilen kamyon şoförlerinin Jimmy Haff isimli bir başı vardı. Organize ederek suç işlettiğinden (İngilizcesi: Organized crime) ve haksız paraiktisap ettiğinden dolayı Amerikan hükümeti tam on sene oğraşmıştı. Bir mahkeme biraz ileri gittiği zaman bazı şoförler hemen grev yaparlar ve bütün ekonomiyi altüst ederlerdi. Herif nihayet yan bastı; şimdi hapistedir.

Bizim dış seferler yapan gemi personelinin memlekete getirdikleri eşyadan, maaşlarının birkaç misli para kazandıkları muhakkak; ama gayet iyi organize edildiğinden işin önüne geçilemiyormuş.

Farzedelim, bir gemide 150 kişilik personel var. Bunlardan her biri, birer küçük radyo, birer traş makinesi, üçer gömlek, üçer kutu çocuk maması ve bu kabil eşya getirseler 150 ile çarpıldığında ne tutar? Siz hesaplayın. Kıbrıs'ta, Rodos'ta benden çekinmeden ceplerindeki onbinlerce lirayı sayan ve durmadan mal alan gemi personeline rast geldim. Sonra, müşteriye hizmeti bir tarafa bırakarak, eşyayı günlerce aralarında taksim ettiler.

Denizcilik Bankası Sendikası'nın, temiz ellerde bulunduğunu tahmin ediyorum. Sendika, İdareye yardımcı olmalıdır. Gemilerde süvarinin mutlak hâkim olarak disiplin vazifesini yapabilmesi için, harekete geçmelidir. Ancak işinden atılmak tehlikesinde olmayan bir süvari, bu gibi duygusuzlukların önüne geçebilir. Dünyanın bütün gemilerinde bu böyledir. İlliria vapurunda personel, süvarinin önünde, susta duruyorlardı. Süvari atmak istediği adamı sendikaya da şikâyet edermiş.

İSRAİL'DE GÖRDÜKLERİM

İsrail'de beni diğer birçok şeyler yanında bilhassa ödtr şey alâkadar etti:

1 — Kibuzlar :

İsrail kurulduğu zaman, memleketin imarında, toplum için çalışmayı şeref sayan gençler, kibuzlar vasıtasıyla, çok imar işi yapmışlar. Ben iki kibuzda yemek yedim ve insanlarla konuştum. Yemekler tabii berbattı. «Gefilte Fisch» dedikleri balık ezmesinden başka yenecek şey yoktu. Kibuzlara Avrupa'dan bir çok hippiler gelmişler ve oraları fuhuş yuvası haline sokmuşlar. İsrail'de kibuzların istikbâli yoktur. Özel teşebbüs her kesimde ön plânda bulunuyor.

2 — Modern Şehirler :

Hayfa ve Telaviv'i gezdim. Bunlara benzeyen modern şehirler her yerde var; çok alâka çekici olan Hayfa'nın tepede kurulmuş olan Mont Carmel semti, otelleri, «Süperm Arket»leri, gazinoları ile ayrı bir özellik arz ediyor.

3 — Tarım :

Eskiden bir çöl ve bataklık olan Galile ovasına hayran oldum; bir bahçe yapmışlar. Gerek orada gerek başka ovalarda sulama, kanal yerine fiskiye ile yapılıyor. Yayın balığı yetiştiren tatlı su havuzları da alâka çekici. Memleketin hayvanî ihtiyacının mühim kısmını temin ediyormuş. Kıraç tepelerin ağaçlandırılma işleri de iyi muvaffak olmuş. Her ormana büyük bir adamın ismini vermişler. Atatürk, Rosevelt, Churchill ormanları var.

4 — Kudüs :

Kudüs'ü Ürdün'de çalıştığım zamandan tanırım, aynı arapları İsrail idaresinde görmek, tuhafıma gitti. Beni gezdiren İsraili'nin şakalarına rağmen, ağzlarını bıçak açmıyordu.

Kısmen yanan Aksa camiini, İsrailililer para vermiş, tamir ediyorlar. Yalnız camiin civarına gitmek museviler için yasa. Beni de oraya götürmediler. Uzak

tan gördüm. Kudüs, bende ölü bir şehir tesirini bıraktı.

BİR İSRAİLLİ İLE KONUŞMA

İzmir vapuru ile İsrail'den Rodos'a giderken vapurda bir İsraili aydın ile görüştüm.. Adam, uzun uzun Arap komandolarından şikâyet etti. Aramızda şu muhavere cereyan etti :

Ben : Ne gibi bir hal çaresi düşünüyorsunuz?

O : **Biz kuvvetliyiz; Araplar bizi eze-
mezler.**

Ben : Kuvvetlisiniz; onu biliyorum. Ruslar bıraksalar belki Kahire'yi bile işgal edebilirsiniz; ama orada tutunamazsınız. Bugün, yabancı bir çoğunluk baskı altında tutuluyor.

O : **Zaten öyle bir şey istemiyoruz. Biz Araplarla bir masaya oturmak istiyoruz.**

Ben : Siz hâlâ aşırı isteklerde bulunduğunuz için onlar istemiyor. Hem bugün, komandolar meselesi var. Filistin'den kovduğunuz bir milyon Aarabın çocukları memleketlerine dönmek istiyorlar.

O : **Onlara artık yer kalmadı.**

Ben : Öyleyse, bugünkü hal devam eder gider, ve bu işden siz zararlı çıkarsınız. Onların hinterlandı geniş, siz bir yere sıkışıp kalmışsınız.

O : **Siz ne düşünüyorsunuz?**

Ben : Birleşmiş Milletler kararını kabul ettiğinizi ilân etmelisiniz; arazi isteklerinden vaz geçmelisiniz; belki Kudüs'ün musevi ağlama duvarı size bırakılabilir; belki stratejik sınır düzeltmeleri olabilir; ama o kadar. Bundan başka Filistin Arap mültecilerini tatmin etmelisiniz. Yoksa rahat durmazlar. Memleketlerine dönmek istiyenleri yerlerine geri vermelisiniz; diğerlerine tazminat ödemelisiniz.

Uzun uzun düşündü ve hiç bir cevap vermedi.

TURİSTİK RODOS

Rodos'ta turist için herşey var. Evvelâ ucuz lüks sınıf değilse bile birinci sınıf bir otelde iki kişi için, duş ve tuva-

letli bir oda kahvaltı, servis ve turist taksi dahil, dört dolar. Yemekler bizden biraz pahalı, ama çoğu turistler tam porsiyon alıyorlar; daha ucuza geliyor. Yüzlerce modern otel var. 1969 yazında ortalama turist adedi, 15.000 kadarmış.

İtalyanlar Rodos'ta herşeyi tamir etmişler. Eski haçlı şatosu, haçlı şehri, eski kaldırımları ile, eski liman, 400 sene evvelki vaziyetinde! Geniş limanları var. Birbirinden pek çok yabancı yart ve motor vardı. Limanda sıra ile gazinolar var. Tıklım tıklım dolu. Arkada çarşıda kuzu çevirmesi, kukureç, piliç ızgara ve bilhas- sa kadehi iki liraya rakı var. Oteller kesimindeki plâjlar serbest; antre yok; kızları rahatsız eden yok. Etraf cıvıl cıvıl kuzey Avrupalı kızlarla dolu. Onlar erkeklere sataşıyorlar.

Eski şatoda bir «Ses ve Işık» gösterisi seyrettim. Ada'nın 1522'de Türkler tarafından zaptını, Almanca olarak, diledim. Sözde 100.000 kişi ile hücum etmişiz. Kanunî Sultan Süleyman : «**Melunlar, bir günde kaleyi alamazsanız hepimizi öldürürm diyor**» ve 15.000 kişi telefata veriliyor. Tabii bizi methedecek değiller. Kabahat bizde; İstanbul'da «Ses ve Işık» gösterilerini hâlâ ayarlayamadık.

Şehir ve civarından başka, otobüslerde Ada'yı da gezdik. Lindos isimli bir köy var. Plâjı enfes; bol balıklı bir körfezi var. Orada otel yapmak yasakmış; eski bembeyaz Rodos evlerini pansiyon yapmışlar. Tepede eski bir Haçlı kalesi var. Onu da tamir etmişler. Yukarı eşeklerle çıkıyor.

Her tarafta personel güler yüzlü. Velhasıl Rodos'ta insan rahat ediyor. Herkes Rodos'a gidiyor. Küçük ada 1969'da turistlerden 10 milyon dolar almış. Biz hâlâ bütün Türkiye'de 30 milyon doları güç bulduk.

RODOS'TA TÜRKLER

Seyahatlerimde her gittiğim yerde eski Türklerin büyüklüğüne ve toleransına hayran oluyorum. Onların dinine ve lisanlarına hümet etmişiz. Rodos kalesindeki haçlar bile, yerinde duruyordu.

Ya onlar? Türkler'i kaçırmak için herşeyi yapıyorlar. Biz Rodos'u zaptettiğimiz zaman haçlılara ve şehir halkından istiyenlere müsaade etmişiz; bir kısmı başka yerlere gitmişler ve yerlerine Türkleri iskân etmişiz. 1912'de Ada'da 40 bin Türk varmış. İtalyanlar, Rumlar'a karşı muvazene unsuru telâkki ettikleri Türkleri, himaye etmişler. Yunanlılar ise 22 senede Türklerin çoğunu kaçırmışlar. Bugün Ada'da 3000 kadar Türk var; bunun dörtte biri şehirde en eski mahallelerde oturuyorlar, ama caddelerde dükkânları yok; camilerden 4 tanesi duruyor, ama içleri bomboş! Tek temiz Türk oteli «Türkali». Onun da bütün personeli Rum. Yalnız ahçıbaşı Türk'tür.

Türk mahallesini epey gezdim; Türkçe konuşmaktan korkuyorlar; beni tanıdıktan sonra bir Türk bana: Bey, Türktüz diye ermeniler geliyor; ağzımızdan Yunanlılar aleyhinde söz kapıyorlar; sonra bize Yunanlılar eziyet ediyorlar, dedi.

Bir iki Türk ahçı dükkânı var. Belki Türk yemekleri vardır dedim ama, yoktu. Onlar da Rumlara uymuşlar.

Velhasıl yakında Ada'da Türklük diye birşey kalmayacak; kalanlar da müslüman Yunanlı olacaklar. Burada söylyecek birşey var:

Allah Kıbrıs'ı korusun!

HRİSTİYAN BİR LÜBNANLI

Rodos'taki otelimizde hristiyan bir Lübnanlı vardı. Bana uzun uzadıya dert yandı: «Şu Arap komandoları, müslüman vatandaşlarımızla aramızı açıyorlar; İsrail'i başımıza belâ ediyorlar. Biz sulhsever bir milletiz; ordumuz zayıftır; İsrail bizim de düşmanımızdır ama, vaziyeti gerginleştirmek istemiyoruz. Hele eskisi gibi müslüman - hristiyan çekişmesi had bir şekil alacak diye, korkuyoruz.»

Dedim ki:

— «Siz Osmanlı imparatorluğu zamanında, aramızda çekişirdiniz, biz Türkler ne yapacağımızı şaşırırdık. Derken işe Ruslar, Fransızlar karışırdı ve biz haksız çıkardık. Biz Lübnan'a o zaman muhtariyet vermiştik; yine rahat durmadınız.»

Hakikaten iyi hatırlarım; Birinci Dünya Savaşı esnasında Lübnanlılar açığa o zamanki düşmanlarımızın tarafını tutmuşlardı. O zaman orada kumandan olan Cemal Paşa bazı ileri gelenleri asmıştı. Beyrut'ta onlar hâlâ kahraman olarak anılır.

Ben 1915 senesinde Haymana'ya sürgün edilmiş olan 20 kadar Lübnanlı aydına tesadüf etmişim. Adamlar Fransızca bilen birini bulduk diye, yanımdan, orada kaldığım müddetçe, ayrılmamışlardı. Bana o zaman Lübnan'daki hristiyan - alevî ve sünni mücadelesinin esasını anlatmışlardı.

Rodos'ta tesadüf ettiğim Lübnanlı, sözüne şöyle devam etti:

— «Suriye'de askerî cuntanın başında alevîler bulunuyor; bunlar, Suriye'de bir azınlıktır; tutunabilmek için hep meseleler çıkarırlar; bu sefer bizim alevîleri kışkırtıyorlar ve bizden ayrılıp Suriye ile birleşmelerini istiyorlar.»

İZMİR VAPURU — İLLİRİA VAPURU

Akdeniz seyahatinin ilk İstanbul - Kıbrıs - Havfa - Rodos kesimini İzmir vapuru; Rodos - Girit - Korfo - Kotor - Venedik kısmını, İtalyan İllirya vapuru ile vaptım. Aşağıda bir mukayese yapıyorum:

Uğurlamaya gelenler:

İstanbul'da uğurlamaya gelenler koyun sürüsü gibi parmaklıklar arkasında tıklımışlardı. Rodos'ta ise vapur merdiveninin altına gelebiliyorlardı.

Pasaport muamelesi:

İstanbul'da muamele için pasaport bir gişeye veriliyor; sonra sıraya girilerek yarım saat sonra geri alınabiliyordu: Rodos'ta bu iş bir dakika sürdü.

Eşya yükleme:

Hammallık ücreti her iki vapurda da bilet parasına dahildi. İstanbul'da hamal bulamadım; eşyayı kendim vapura çıkardım. Hamal bulanlar, 20 liradan az bahşiş verdikleri için tartaklanmışlar. Rodos'ta hamallar eşyayı elimden aldı-

lar; otomat şeritlerle vapura yüklediler; bahşiş verdim, reddettiler.

Limanlar çıkışı :

İzmir vapurunda bizi her sefer güverte yolcuları ile aşağıda bir yere tıktılar. Çıkış kartı almak için yarım saat sıra bekledik, ter içinde kaldık. İlliria birinci mevki merdiveninden kollarımı sallaya sallaya indim.

Gemi personeli :

İzmir vapurunda personelin burnundan düşen bin parça oluyordu. Hele Türk sularının dışında gümrüksüz sigara satan Ali Çolak isimli biri vardı. Sadetin Bilgiç'in adamaymış; herkesi tersliyordu; sigara alamadım. İtalyan vapurunda insana güler yüzle hizmet ediyorlardı.

Yemekler :

Her iki vapurda da iyiydi. İzmir'deki lokanta garsonlarından hiç bir şikâyetim yok.

İzmir'in süvarisi çok kibar bir zattı. Kendisini personeli geriye almak istediğinden, Truva vapurundan almışlar; sendikayı kızdırmamak için pek ses çıkarmıyordu.

Kaçakçılık :

İlliria suvarisine, Türk limanlarında bu kadar tedbir almıyor; diğer limanlarda hemen herşey serbest; siz Türk limanlarına da giderseniz, nerede fazla kaçakçılık olur diye sordum. En çok kaçakçılık Türkiye'de olur cevabını verdi.

GİRİT

Çoktan beri Girit'e gitmek isterdim.

Çoktan beri Girit'e gitmek istedim.

Bu sefer nasip oldu. Çocukluğumda Girit'ten çok bahedilirdi, «Ya Girit, ya ölüm», «Ben sana Hanya'yı Konya'yı gösteririm» gibi sözler hâlâ kulağımnda. Bir Türk şehri olan Hanya'da şimdi tek bir müslüman yok; cami yok. 80.000 Türk ve müslümanın izini silmişler. O zaman yani yüzyıl başında 250.000 olan Rum nüfusu şimdi 500.000 olmuş.

Türkler Girit'te çok kan dökmüşler;

En Büyük Orman Suçlusu Devlet

Her parti orman suçlarının af edilemeyeceği hakkındaki Anayasa hükmünü kaldırmadan yana.. Yalnız Orman Yüksek Mühendislerimiz buna şiddetle karşı çıkıyorlar. Sebep de bu suçlar af edilebilirse şimdiki yüzbinlerce davanın sayısı milyonu aşarmış!..

Türkiye'de orman faciası Devletin ormanlara el koymasıyla başlar. Zavallı köylülerimiz ve ormansızlıktan gittikçe çöl haline gelen zavallı memleketimiz otuz seneyi geçen devlet ormancılığından çok çekti. Bugün en büyük orman suçlusu devlettir. Şimdi orman suçlarının af edilebilir olması kesin bir zaruret halini almıştır. Belki o zaman devlet, vatandaşı suç işlemeye zorlayan en zalim, en doymaz bir sömürücü olmaktan çıkarak, ormana el koymakla yüklendiği asıl vazifesinin ne olduğunu anlamaya başlar..

fakat Ada'ya hiç bir zaman tamamiyle hâkim olamamışlar. Kanada'nın muhasarası tam 16 sene sürmüş. Şimdi de Girit, Yunan askerî cuntasının aleyhinde. Dağlarda hâlâ cunta aleyhtarları çeteler varmış.

Ben Girit'e asıl eski Minos kültürü hakkında malûmat almak için gittim. Beni eski Elenlerden evvel yaşayan kültürler alâkadar ediyor. Kandiya civarında Milâttan evvel 1700 senesinde, yani Hititler devrinde, Anadolu'dan gelen Minos kavmi tarafından inşa edilip, son kazılarda meydana çıkan knossos saray - şehrini ziyaret ettim ve hayran oldum. Kısmen restore edildiğinden, çok şey

meydana çıkmış; 1200 oda, dört kat, banyoları, alaturka tuvaletler, kanalizasyon, sarnıç ve temiz su yolları; şarap, zeytinyağı ve tahıl anbarları; odalara ziya girmesini sağlayan aydınlıklar ve o zamandan kalma kaldırım yollar ve avlular!

Minos kavmi milattan evvel 1400'de Achderlerin ve 1100'de o zaman barbar olan Yunanlıların saldırısına uğramış ve yok olmuş.

Ada, Osmanlılardan evvel yüzlerce seneye Venediklilerin idaresi altında kaldıktan sonra, 1645 senesinde Hanya ve 1699 da Kandiya ve Ada'nın gerisi Türkler tarafından zaptolunmuş. Çeteci Rumlar, Türkleri Ada'dan kaçırdıktan sonra, Ada yüzyılımız başında, Yunanistan'a ilhak edilmiş.

KÜÇÜK ADAMIN İSYANI

Son Akdeniz seyahatimde, İlliria vapurunda, Newyork'lu bir museviye rast geldim. Adam şöyle konuştu :

«Newyork dünyanın en âsâyişsiz şehri oldu; gece sokağa çıkamıyoruz. İnsana ya bir zenci, ya bir Portoricolu, ya bir azgın delikanlı musallat oluyor. Eskiden şehrin polisi kuvvetliydi. Şimdi adamları kabakuvvet diye sindirdiler. Biz Newyork'un küçük adamlarıyız; şehrin nüfusunun dörtte üçünü teşkil ederiz. Verginin de üçte ikisini öderiz. Çoğumuz işine otobüs veya tünelle gider. Biz artık sosyal anlayış, liberallik diye azgın bir azınlığın tarafını tutar aydınlardan, kâkimlerden, profesörlerden baktık usandık.

«Büyük kapitalin adamı olan eski belediye reisi Lindsay, (!) zenginlerinden fazla para derleyebilmeleri için, yaygaracılara hak tanıdı; şehir bütçesinin dörtte birini kalkınma fonu diye tembel zencilere sarfetti.

«Biz artık âsâyişsizlik ve kanunsuzluk, polisin elini kolunu bağlayan müdürler ve hâkimler istemiyoruz.

«Daha beş para kazanmadan söz sahibi olmak istiyen, esrar içen, 12 yaşındaki kızlarımızı berbat eden azgın gençlere gem vurulmasını istiyoruz.

«Moral ile alay eden filmler, cinayetleri baş sayfaya koyan gazeteler ve tah-

ripçi unsurlara prim veren radyolar istemiyoruz.

«Cemiyetin istihşâl kollarının kilit noktalarında bulunmalarından istifade ederek, vasatın üstünde para kazanan işçiyi, ikide bir greve sevkeden, sendikalar istemiyoruz.

«Biz zenciler, öğrenciler ve işçiler gibi gösteri yapamıyoruz. Fakat demokratik rejimde rey hakkımız var. Newyorklular benim gibi düşünüyor. Demokrat Partinin kontrolünü elimize geçirdik. Sözde liberal Lindsay'ın karşısına İtalyan asıllı Procacciano'yu belediye reisi namzedi çıkaracağız. Herhalde 5 Kasım belediye reisi seçimini (1) biz kazanacağız.»

İTALYANLARIN STANDARDI VE GREVLERİ

İtalyanların Avrupa'da Almanlardan sonra en çok ilerleyen memleket olduğu söyleniyor. İtalyan parası ve ekonomisi sağlam görünüyor.

Her tarafta az gelirliler için inşa edilen kalöriferli modern apartmanlar yükseliyor.

Ben, bu memleketi, 1920'de Birinci Dünya Harbinden sonra ve 1947'de İkinci Dünya Harbinden sonra gördüm. 1951 den sonra senelerce Roma'da yaşadım. O zaman bir paket sigara için insanın elini öpeçlerdi. Kalöriferli olan apartmanımızda masraf olmasın diye Aralık ayına kadar kalöriferleri yakmazlardı; memur maaşları ve işçi ücretleri bizdeki gibiydi.

Bu sefer şaştım kaldım. Montecatini'de karaciğer kürü yapmak için kaldığım otelde birçok İtalyan memuru vardı. Beni masaj yapan dev gibi bir masöre «galiba çok makarna yiyorsun» dedim. O eskikendi; şimdi et yiyorum, dedi.

Termal müessesesi yeniden yapılmış; içine, radyoaktif banyo, sualtı karaciğer masajı, karaciğer çamur farigosu, vücut masajı, velhasıl herşey doktorun emri mucibince bir kelime söylemeye lüzum olmadan dikkatle yapıyordu. Bizim Yalova'yı düşündüm. Hep o eski Yalova'dır.

(!) Seçimi tabii Lindsay kazandı.

Güçbelâ yeni bir otel yapıldı; masajcığı bulmak bir derttir; bulduktan sonra da yarım saat yerine masajı 15 dakikada bitirir.

Birleşmiş Milletler beni, Afrika'da, amibik dizanteriye tutulduğum zaman, 1962'de, Montecatini'ye yollamıştı; o zamandan beri 100 tane modern otel yapılmış.

Diyeceksiniz: madem ki memurunun

da, işçisinin de standardı yükselmiş; herhalde İtalyanlar hâlden memnundur. Vaziyet tamamiyle aksi. Eskiden mukadderata boyun eğen İtalyanlar, şimdi boyuna şikâyet ediyorlar. Grevler, işçi ve öğrenci gösterileri birbirini takip ediyor. Makyavel; «Bir milleti ancak felâketler terbiye eder», demiş. O'na hak veriyorum.

soğuğa karşı

ATİS TUNA

cep için
yassı şişede

tabii

KANYAK

Dış Alem — Olaylar

Yazan : Dr. İlhami MASAR

ALMAN TEKNİĞİ VE AY'A SEYAHAT

Gerek Amerikalılar, gerekse Ruslar feza seyahatlerindeki başarılarını Alman uzmanlarına borçludurlar. İkinci Dünya Savaşından sonra, Almanların «Peene-münde» raket üssü işgal edildiği zaman, tam 118 uzman Amerikalılar tarafından ve 40 kadarı da Ruslar tarafından esir edilmiştir. Bunlar işbu iki memleketi feza gemileri tekniğinin gelişmesinde büyük yardımcı olmuşlardır.

İşte Ay'ın fethi tarihine isimleri altın harflerle yazılacak birkaç Alman:

W. Von Braun, W. Dornberger, K. Debus, E. Stehlinger, K. Ericke, W. Gengenbach, Theoder Poppel, Kurt Herold, Gunther Wendt, Hans Grüne.

Almanların yeni yeni silâhlarda, mühim keşifler yaptıkları söyleniyor. Amerikalılar ve Ruslardan sonra üçüncü ülke olarak inşa ettikleri 20 bin tonluk Otto Hahn atom şilebi, diğerlerinin üstünde bir muvaffakiyet göstermiş. Askerleri oldukları yerde yok eden, fakat halka zarar vermeyen silâhlar üzerinde çalışıyorlarmış. Zaten Ruslar bu sebepten dolayı Almanlardan çekiniyorlar. Çekiniyorlar ama, hâlâ Doğu Almanya için bir anlaşmaya yanaşmıyorlar.

HİNDİSTAN'IN PROBLEMLERİ

Bundan bir müddet evvel, dünya'da kalan üç büyük devletin de parçalanmaya mahkûm olduklarını yazmıştım. Bunlardan Rusya ve Çin'in daha sıraları gelmiştir. Fakat Hindistan'ın bütünlüğünü daha uzun zaman koruyamayacağı anlaşıyor.

Hindistan'ın kuzeyindeki, hindüstanî, hindi, pençapî, sindî ve urdu, dilleri, yani birbirine yakın lehçeleri konuşan eyaletlerin Hindistan birliğinde kalmaları kuvvetle muhtemeldir. Kuzey Hindistan'da ayrılık hareketleri, yalnız Keşmir ve Mecüsiler'in büyük çoğunlukta oldukları bölgelerde kendini göstermektedir.

Buna mukabil Doğuda Bengal'de vaziyet çok kritiktir. Başşehri Kalküta olan bu eyalette 280 kişilik eyalet Meclisinin 214 üyesi ya infiratçı, ya da Maoist komünisttir. Çinlilerin Bengal'de çok para sarf ettikleri söyleniyor.

Maharaştra (Başşehri Bombay) Mysore ve Keralada da ayrı rejim kurma temayülleri vardır. Bilhassa Bombay'da Bal Thakeray isimli lider, etrafına çok taraftar toplamıştır.

Gerek Bengal, gerekse bu son üç eyalette konuşulan dillerin Kuzey Hindistan lehçeleri ile hiç bir ilgisi yoktur. Buradaki aydınlar kuzeylilerle İngilizce konuşurlar.

PAKİSTAN'DA AYRILIK HAREKETLERİ

Bilindiği gibi Pakistan, birbirinden binlerce kilometre ayrı iki eyaletten kuruludur. Bunların lisanları birbirine benzemez. Batı Pakistan'da Urdu ve Doğu Pakistan'da Bengali lisanları konuşulur. İki eyaleti yalnız müslümanlık birbirine bağlar.

Ben her iki Pakistan'ı da ziyaret ettim ve iki toplumun kültür bakımından da farklı olduğunu gördüm.

Batı Pakistanlılar, nüfusça Doğu Pakistan'a nazaran azınlıkta olmalarına rağmen, memleketin idaresinde söz sahibidirler.

Öbür taraftan bu vaziyeti beğenmiyenler vardır. Son zamanlarda Başhani nâmında bir siyasi lider, aradaki bağları tamamiyle koparmaya taraftar olmamakla beraber, başşehri Daka olan Doğu Pakistan'ı tamamiyle muhtâr bir eyâlet vaziyetine sokmayı gaye edinmiştir. Başhani'nin taraftarlarının gittikçe arttığı söyleniyor.

FLİPİNLER'DEKİ KURTULUŞ HÂREKETİ

Bundan onsekiz sene evvel Birleşmiş Milletler FAO Teşkilâtının Uzak - Doğu Bölge Baş İktisatçısı sıfatıyla Filipinler'e gitmiştim. Memleket müstakil idi; demokrasi rejimi ile idare olunuyordu. Bir kalkınma plâni hazırlanması için hükûmete yardım etmekte olan eksperlerimizin işlerini kontrol etmek için gelmiştim.

Luzon adası üzerinde kâin olan, Filipinler'in başşehri Manilla, cehennem gibi sıcak olur. O zaman Birleşmiş Milletler personelinin kredisi çok yüksekti. Hafta içinde Manilla'da çalışırdım ve hafta sonunda beni iktisat müsteşarı arabasıyla, şehrin 200 km. kuzeyindeki, ismi galiba Bagio olan, dağ otelleri mıntakasına götürürdü. Bir keresinde, otomobilimize ateş edildi. Ertesi hafta Bagio yerine, Tagaytay isimli sayfiyeye gittik.

Huk isimli kurtuluş ordusu ile temasım otomobilimizin üstünden vızıldayarak geçen kurşundan ibaret kaldı. Yol arkadaşım bana, Huklar hayduttur demişti. Manilla'da işi tahkik ettim; fakat Hukların ne olduğunu bir türlü anlıyamadım. Bunlar hakikaten Robin Hud tipi halk tarafından tutulan haydut mu; yoksa komünist mi? Yahut bölge muhtariyeti için çarpışan, başka lisan konuşur nasyonalistler midirler? Kimse bana tatmin edici bir izahat veremedi.

Geçenlerde «Time Magazine» mecmuası Huk kurtuluş ordusunun hükümet kuvvetleri ile çarpışmakta olduğunu yazıyordu. Bu satırları onun için yazıyorum. Demek ki Huklar onsekiz senedir belirli bir bölgeyi kontrolleri altında tutmaktadırlar. Buna göre Huklar her halde haydut değildirlir.

AFRİKA SOSYALİZMİ

Bu mecmuada yazdığım satırlarda dâima, kapıkulları ve rejim vurguncuları yaratan Afrika sosyalizmini eleştirdim. Fakat, pratikte devletçilik demek olan böyle bir ekonomik rejimi, B. M. Teşkilâtı için plânlama yaptığım seneler zarfında, özel teşebbüse inanmış olmama rağmen, ben de tavsiye etmek sorumluluğunu yükledim.

Özgürlüğünü kazanmış olan Afrika memleketlerinde karşılaştığım vaziyet hemen daima şöyleydi:

Modern çirlikler, fabrikalar, atelyeler, tamirhaneler, nakliye vasıtaları velhasıl bütün çağd iş işletmeler Avrupalıların elinde bulunur ve yerli Arap veya Zenci, ikinci bir hayat sürüyordu. Bunların devlet eline geçmesi ve teknik işgücü yetiştirmek için devletin bir mektep vazifesi görmesi bir zaruretti.

Yeni modern çiftlikler de kurduk. İçinde zaten işe yarar birkaç yağ palmiyesinden başka bitki olmayan tropik ormanları kestirdik; yerlerine iyi kalitede yağ palmiyesi, hindistan cevizi, kauçuk, narenciye, muz diktirdik; yerlilerle modern pirinç, mısır, sebze ve kök nebatları ziraatini öğrettik. Bunun için dış yardım temin ederek kooperatif işletmeler kurduk.

Bizim sivri akıllı gençler yapılan bu gibi işlere gıpta ile bakıyorlar. Biz son elli sene içinde bu devreyi atladık; artık Türk kapitali teşekkül etmiş ve Türk müteşebbisi yetişmiştir. Bizim Afrikalıları taklit etmeye ihtiyacımız yoktur.

ROLL ON, ROLL OFF

boşaltma masrafları büyük yekûn tutar, ve daima bu masrafları azaltma çareleri aranır.

İkinci Dünya Harbi esnasında dostum Fritz Baade ile bazı ihracat mallarımızda «Container» usulünün ne dereceye kadar kullanılabileceğini araştırmıştık. Şimdi dünyada geniş ölçüde bu sistemin tatbikatına bağlanmıştır.

Okuyucularım ev eşyası nakliyatında kullanılan «Lift»in ne olduğunu bilirler. Eşya evin önünde büyük bir sandığa yerleştirilir ve gideceği evin önüne boşaltılır.

«Container» de öyle kocaman bir sandıktır. Bu sandık, eşya yüklenecek olan fabrikanın veya deponun önüne bir kamyon üstünde gelir; içine ticarî eşya yüklenir. Container içindeki mala el sürmeden kamyonla, vagonla veya vapurla gideceği yere kadar gider.

Şimdi «Lash» ismi verilen gemiler inşa olunmaktadır. Bu gemiler feribota

benzemektedir. Kamyon arkadan vapura girmekte, sandık vinçle bir yere yerleştirilmektedir. Lash tipi gemiler için dünyanın bütün limanlarında, gemilerin arkadan doldurulup boşaltılmasını sağlayacak rıhtımlar inşa olunmaktadır.

Bu tip nakliyata Roll on, Roll off ismi veriliyor. Hem mallar zarar görmüyor, hem taşıma masraflarında, üçte bir ucuzlama oluyormuş.

Biz marketing yani pazarlama konusunda daha çok geriyiz. İktisatçılarımız bu problemi ciddi olarak ele almalıdırlar.

Yayın organları hakkında bilgi sağlanır * Eskiz ve program hazırlanır
Objektif tavsiyelerde bulunulur * Tespit edilen programlar titizlikle yürütülür.

Cağaloğlu, Türkocağı Cad. no 1, kat: 3
Telefon: 27 66 00 - 27 66 01, İstanbul

(Basın 61118)

RUSYA'DAN ENTERESAN BİR HABER

Sovyet yazarı Viktor Perevendentsev'e göre Rusya'nın nüfusu pek yavaş artmaktadır. Bu gidişle 20 sene sonra Amerika Birleşik Devletleri'nin nüfusu Rus nüfusunu geçecektir.

Büyük şehirlerde toplanmış olan komünist parti üyelerinin arasında artış, senede yüzde birin altına düşmüş. Çok çocuk yapanlara, kahraman anne madalyası takılıyormuş.

Her ne kadar Sovyet Rusya'nın nüfus artışı senede ortalama yüzde 1,7 ise de, bu arada İslav olmayan Sovyet halkı sayesinde erişebiliyormuş.

1970 senesinde, memlekette, İslav nüfusu yüzde ellinin altına düşecekmiş.

En büyük artış Türk - Tatar halk arasında sağlanıyormuş.

İslav merkezi olan Ukraynalıların diğer azınlıklar gibi, birgün fırsat bulurlarsa, istiklallerine kavuşmak istiyebilecekleri bilinmektedir. Ukraynalıları da azınlık sayarsak Sovyet Rusyanın ancak yüzde kırkı Rus demektir. Eğer bu nisbet Sovyet istatistikçisi V. T. Uralnis'in tahmin ettiği gibi, asrımızın sonunda yüzde otuza düşerse, komşumuzun önemli problemler karşısında kalacağı düşünülebilir.

müzik
ruhun
gıdasıdır

YENİ
CEREYANLI
GRUNDIG
SALON RADYOSU

üstün vasıfları ile yuvanızın
neş'e kaynağı olacaktır...

TİP 145 WT CEREYANLI SALON RADYOSU
Döner komitatör
Dahili anten tertibatı
Dört dalga bandı
Oval oparlör.

CİHAN Kom. Ort. Sultanhamam Katircioğlu han kat 6 İst. Tel: 27 36 51

(Barış : 279)

Vietnam'a Karşı Moratoryom

Yazan : Belkis Halim VASSAF

15 Ekim, Amerika'da bütün tarihi boyunca rastlanmamış bir gündü. Olan bitenleri görmek, konuşulanları dinlemek ve günü bütün zenginliğiyle yaşamak, telkin ettiği manâları anlamaya çalışmak göz açıcı, hayranlık uyandırıcı, istikbâle bakışı aydınlatan bir olaydı. Genç, ihtiyar, erkek, kadın ve çocuklar, emekliler, ev hanımları, ilkokul, ortaokul, lise ve üniversite öğrencileri, profesörler, dekanlar, avukatlar, doktorlar, papazlar, hattâ bankerler ve borsacılar, devlet memurları, müzisyenler, sanatçılar semt semt, yüzbinlerce kişi, ellerindeki pankartlarla çeşitli gruplar halinde el ele vererek, şarkılarla, yarıya indirilmiş bayraklarla mitingler yaparak, konferanslar vererek, seminerler tertipliyerek, fener alaylarıyla, yürüyüşleriyle, kimsenin burnu kanamadan, polis müdahalesine lüzum bırakmayanlar bir olgunluk ve vekarla seslerini duyurmaya, selâhiyet ve mesuliyet taşıyanlara isteklerini ulaştırmaya ve toplum olarak kendilerini anlatmaya çalıştılar. Bu gösterilen 15 Kasım'da iki ve 15 Ocak'ta üç gün süre ile tekrarlanacağını ilân ettiler. Konuşanlar arasında Eugene Mcartiy, Arthur Goldberg, Ted Kennedy gibi senatörler, din adamları, tanınmış adamlar ve öldürülen Luther King'in karısı vardı. Toplantı yerleri kiliseler, üniversiteler, şehir meydanları (ki hele doğuda meydansız şehre, kasabaya, hattâ köye rastlanmaz) parklar ve salonlardı.

Organize edenler, fareli köyün kaval-

cısı gibi, Eugene Mcartty'nin arkasında toplanan gençlerdi. Gösteriyi idare edenleri ve katılanları vatan düşmanı olmak, komünistlerin ve bilhassa Hanoi'nin ekmeğine yağ sürmekle suçlandıranlar da oldu. Bunların konuşmaları (Yu)'larla cevaplandırdı.

Gösterileri organize edenler ve bunlara katılanlar neler söylüyorlar, neler istiyorlardı? Onlar diyorlardı ki: Biz bu gösterileri Cumhurbaşkanı'nın işini güçleştirmek için değil, omuzlarına yüklenen bu ağır yükü hafifletmek için, sonu gelmeyen bir savaşı bitirmek için giriştiği barış teşebbüslerinin arkasında bizim de bulunduğumuzu göstermek için yapıyoruz. Bu savaş Nixon'un açtığı bir savaş değildir. Ona bu geçmiş Başkanlardan miras kalan ağır bir yükür. Biz O'na bu yükten kurtulması için yardım etmek istiyoruz. Bu gösteri Amerika tarihinde yalnız en büyük, en geniş, en şumullü değil, aynı zamanda şimdiye kadar tarihimizde rastlanmayan en yüksek bir yurtseverliğin ifadesidir. Hepimiz, bütün memleket düşmanı ve dostu ayırt etmenin zor olduğu bu savaşın sona ermesini; oğullarımızın, kardeşlerimizin, arkadaşlarımızın yalnız Vietnam'dan değil, Tayvan'dan Thailand'dan, Kore'den, Afrika'dan, Güney Amerika'dan çağırılmasını, geri getirilmesini istiyoruz. Barış istiyoruz. Oğullarımızın, kardeş ve arkadaşlarımızın enerjilerini ve savaşa harcanan parayı insanları ve insanlığı yok etmek

yerine, insanlara insanlığını duymasına yardım edecek problemleri çözmeye, hastalık, yoksulluk gibi gerçek düşmanlara dönmelerini istiyoruz. Hattâ böyle bir gösteriye Amerika tarihinde ilk defa katılan doktorların bu düşünceyi ifade eden kartlar bastırıp halka imzalatarak Cumhurbaşkanı'na postaladıklarından bile bahsedildi. Savaşın kötülüklerinden ve pahalılığından söz ederken devletin sosyal yardımdan bir aileyi geçindirmek için 160 \$ ödenmesine karşılık bir Vietnamlı'yı öldürmek için 5000 \$ harcandığını yana yana açıklıyorlardı. Savaş varı yok etmek demektir. Bu millet şimdiye kadar tesanüdünü savaş açmakla ispat etmiştir. Millî irâde şimdi ve ilk defa olarak barış aramak, istemek ve ummak arkasında birleşmiştir. Barış peşinde olan birleşmemiz Cumhurbaşkanımızı barış yoluna zorlamaktadır ve zorlamak daha da artacaktır.

Konuşanların bazıları gerçekler üzerinde duruyor. Bazıları ise hisleri, heyecanları harekete getiriyordu. Başkan'ın Vietnam için istediği 60 günlük moratorium iki bin Amerikalının hayatına mal olacaktır.

Başkan, bu gösterilerin Vietnam'a karşı aldığı durumdan onu döndüremeyeceğini ve gösterilerle aldırış etmeyeceğini söyledi. Başkan bu gösterilere aldırış etmiyebilir, fakat 39.000 şehidi aldırılmazlıktan, bilmemezlikten gelemez; inkâr edemez diyorlardı. Mrs Kling elindeki mumla Beyaz Saray'a doğru ilerleyen fener alayının önünde yürürken «Oğlum ve oğullarımız bugün ilân edilmemiş ve hepimizi kâbus gibi saran bu savaşın açtığı hendeklerde artık kendilerini kurban etmemeye karar verdiler» diye haykırdı.

Gençlik bu gösterilerle yetişkinlere gençliğin ne düşündüğünü de duyurmak istiyordu. Çünkü oy sahibi olan ancak yetişkinlerdir. Ve biz ancak onların oyu vasıtasıyla sesimizi duyurabiliriz diyorlardı.

Amerika Savunma Bakanının oğlu da gösterilere katılanlar arasındaydı. Bu bakımdan fikri sorulan Bakan, oğlunun

bu hakkına hürmet ettiğini, hükümetin savaşı bitirmek için bir program hazırlamış bulunduğunu fakat bunu yayınlamanın barış için tehlikeli olabileceğini ilâve etti.

Bir papaz, «Yirmi senedir kürsüde barış vaazı verir dururdum, bir faydası olmadı; bir işe yaramadı; belki bu yarar; ben de işin içine katıldım» diye yana yakıla konuşuyordu.

Bir genç haykırıyordu: «Hareketimizi satılığa çıkarmadık ve çıkarmıyacağız. Bizi kimse satın alamaz. Biz insan hayatını kurtarmaya çalışıyoruz. Beşyüz bin asker kurtulmak için bizi bekliyor, bize güveniyor». Başkan'a gönderilmek üzere yazdıkları ve imza topladıkları dilekçede, «Sizden savaşı sona erdirmenizi istiyor ve bekliyoruz. Çalışmalarımız bu sonu buluncaya kadar devam edecektir» deniyordu.

Bu konuşmalar ve gösteriler devam ederken bir taraftan da üniversite ve kilise sınıflarında yapılan seminerlerde savaş konusu daha mahallî ve daha derin bir görüşle inceleniyordu. En aşağı dört beş bin kişinin de bu seminerlere katıldığı tahmin ediliyordu.

1966 yahatlerine çıktığım zaman yazında Avrupa ve Rusya seğzediğim bütün memleketlerde gençliğin toplum hayatında faal bir rol oynamaya doğru yönediklerini, yaşadıkları dünyada olan bitenle, gelecekle ilgilendiklerini görmüştüm. Konuşmalarım bana bütün dünya gençliğinin istediği şeylerden birinin emin bir gelecek olduğunu ve memleketten memleketle gençlerin istek ve ümitlerinde bir değişiklik olmadığını, aralarında ayrılık değil, birlik ve yakınlık olduğunu, gençliğin uyanıklığını öğretti.

Ay'a İlk Adımlar

Peter Ryan

Sander Yayınları

FİATI: 12.50 LİRA

Gençler her yerde fikir, uyanıklık istek ve gelecekteki ümitleriyle memleket sınırlarını aşmışlar ve birleşmişlerdi. Bu fikirler ve istekler çizilmiş sınırları tanı-mıyordu.

Amerika'daki son gösteri bu uyanıklığın bir bildirisidir. Makinenin dikte ettiği herşeyi para ile ölçen materyalistlik kıymet hükümlerinden sıyrılmış kökleri, humanistlik prensiplere insanın daha yüksek, daha manevî ihtiyaçlarına dayanan kıymet hükümlerini aramaya kur-maya doğru bir gidiştir. Amerika görüşümüze göre kültürel bir devrim arife-sindedir. Hippie'leri doğuran da yine bugünkü kıymet hükümlerine artık inan-mayıştı. Bugünkü Amerikan genci pa-ranın satın alabileceği herşeye sahiptir. Evi var; arabası var; televizyonu, çifte çifte radyosu, motoru ve daha makinenin

icat edip de henüz bana kadar ulaşama-yan belki de birçok şeyi daha var. Fakat bu arada aile ve genel olarak bütün in-san münasebetleri yok oluyor. Sadece makine ve insan münasebeti... Gençlik artık bu kalıba sığmıyor. Gençliğin bu dâvasına belki de sırf canlarını kurtar-mak kaygusuyla katılanlar da vardır. Fa-kat muhakkak ki Amerikan gençliği adımlarını tarihlerinde şimdiye kadar gö-rülmeyen bir kudret ve kuvvetle materya-lizmden idealizme doğru yöneltmektedir. Bu gösteriler sonunda savaş bitebilir ve-ya bitmiyebilir. Başkan Nixon gençliğe kulak verebilir veya vermiyebilir. Fakat gençlerin ilerlemeye ve kendilerine yeni kıymet hükümleri aramaya çıktıkları yoldan geri dönmeyecekleri ve yeni bir kültüre doğru yürümekte oldukları görül-mektedir.

Bankaların, Gazetelerin, Ticarî Müesseselerin,
Kara, Deniz ve Hava nakil vasıtası işletmecilerinin

DİKKATİNE!

HİZMETLERİNİZİ ● MAMÜLLERİNİZİ ● MAHSULLERİNİZİ

EN İYİ PTT TANITIR

Telefon rehberimiz, Telgraf kopyahıklarımız, Reklâm Dam-ga ve Etiketlerimiz, Telefon kabinlerimiz ve binalarımız

Reklamlarınız İçin Emrinizde ve
Hizmetinizdedir.

Bu hususta PTT merkezlerinden gerekli bilgi alınabilir.

(Basım 61107 A. 21813)

Rotasız Gemi!..

İkinci Dünya Harbine karışmama basiretini gösteren Türkiye, bu yıllarda harp eden bütün milletlerden daha harap oldu. Oysa ki bir harp zengini olabilirdi — Refik Saydam hükümetinin koyu devletçi baskıcı politikası merhumun ölümünden sonra hemen değiştirildi ve serbestçiliğe geçildi — Harp yıllarında Şevket Süreyya ve alınan tedbirler üzerindeki rolü — Refik Saydam'ın «A'dan Z'ye kadar devlet makinesini değiştireceğiz» demesi meğer Şevket Süreyya'nın raporu üzerineymiş! — Saraçoğlu, memleketi tecrübe tahtası sanmış ve yapmıştır — Türkiye hükümeti yalnız birbuçuk milyon halkın geçim derdine çâre bulmakla meşgul — Saraçoğlu'nun Türkçülüğü: Pan Turanizm ve Varlık dergisi — İkinci Dünya Harbinde çektiğimiz büyük sıkıntıların başlangıç tarihi 1930'dur — Toprak dığıtımı teşebbüsü hem millete, hem devlete büyük zarar verdi — Üretimde devletin rolü ve vazifesi nedir?

Yazan : Ahmet Hamdi BAŞAR

İkinci Dünya Savaşına, önceki yazımızda belirttiğim gibi, karışmama ve her iki tarafla da dost geçinme basiretini gösterdik ama, sanki kan tutmuş gibi, ne yapacağımızı bilemeyen bir şaşkınlık içindeydik; harp eden her millettten fazla harap olduk, bittik.

1939'da Avrupa harbi patlak verdikten sonra, birbuçuk şene kadar bir zaman, memlekette üretim ve tüketim arasındaki muazzam uçurumu nasıl göremedik de, köylünün malına el koyarak; fiyatları yükseltmemek ve ucuzlatmak için baskı tedbirleri alarak, piyasaya çok sıkı kontroller koyarak ekonomiyi ve ticareti idareye kalktık? Şüphe yok; harp

yıllarında çektiğimiz yenilemeyecek kadar ağır sıkıntıların sebebi, 1930'lardan beri güdülen fiat politikasıdır. Buğday 15 kuruştan 3 kuruşa düştü, «fakir fukara ucuz ekmek yiyor» diye sevinen devlet adamlarımız vardı. Recep Peker (merhum) bu sevinenlerden biriydi. 1938'lerde bile buğdayın fiatı 4 kuruşu geçmiyordu. Harp yıllarında köylünün malına el koymalar başlayınca, istihsal bütübütün durdu; yani köylü zararına satacağı malı istihsal etmez oldu.

Refik Saydam'ın, istifa eden Celâl Bayar'ın yerine Başbakan olmasından sonra, 27 Ocak 1939'da Meclis'te okuduğu kısa programında «Her vesile ile çiftçi ve köy-

lü vatandaşlarımızı vergi yükünü hafifletmek ve hayat ucuzluğunu temin etmek başlıca gayemizdir» deniyordu. Yani buğday fiatlarını yükseltmemek, hububat ihracatını yasaklamak, şehirlerde ucuz ekme satılmasını sağlamak, fakat köylüyü korumak için onun vergi yükünü hafifletmek, hükümetin politikası oluyordu.

Ne biçim ekonomi anlayışı, ne biçim idare anlayıştı bu? 1930'larda «Buğdayları kölyüden değer fiatla ve meselâ 8 kuruştan alalım; değirmenlere meselâ 12 kuruştan satalım; böylece şehirlerde ekme fiatı geçen seneki seviyeye çıkar ama, ekme de bulunur. Sonra aradaki farkla da köylünün başına belâ olan vergileri kaldırım. Bir süre köylü hiç vergi vermesin; çektığı sefâlet ve ıstırap bi-

raz olsun hafiflesin, sonra ne yapacağımızı düşünelim» diye çırpıp durmuşum. Ne oluyordu dünya buhranının patlak verdiği 1930'la Dünya Harbinin başladığı 1939 yılı arasında, «İhracat mallarımız karşılığı altın tophyalım; kredileri kısararak kemerleri sıkalım; aman şu paramızın kıymeti düşmesin» diyerek çok zararlı ve câhilce bir para ve iktisat politikası güdecek yerde, bir plân ve program altında üretim ve iş karşılığı emisyonu genişleten, altın yerine makine ihtalini, ve dış sermaye ve krediyi memlekete çekmeyi öngören realist bir politikamız olsaydı!.. «Aman paramızın kıymeti düşmesin; istikrarlı para politikası her şeyin üstündedir» dediğimiz devreler, 1939 Dünya Harbi çıkınca arkada kalı-

**EN TECRÜBELİ
DİYOR Kİ:**

DUVARLARINIZ

İÇİN

Sadosan

mat plâstik boya

AHŞAP İŞLERİNİZ

ve

EŞYANIZ İÇİN

DYOLUX

SENTETİK BOYA

KALİTENİN GARANTİSİDİR

yor; mal ve iş karşılığı üretime yönelmiş bir kredi genişlemesi yerine, düpedüz harp masrafları ve tüketim için karşılıksız para basmaya başlıyoruz..

Harp yıllarında çekilen sıkıntıları değerli arkadaşım Şevket Süreyya Aydemir, kitabında çok güzel anlatır. İşin içindeydi, hattâ başında sayılanlardandı. «İnönü'nün Devlet Başkanı bulunduğu bu devrin en kritik yıllarıdaki iç darlıkları» şöyle anlatır: (1)

«1942 yılı ortalarındaydı. O yıl İaşe Müsteşar Muavini olarak iaşe işlerine bakıyordum. Bu vazife bana gerek Vekâlet içinde, gerek Vekâletler arasında, günün bütün iktisadî ve idarî problemlerinin ortasında yaşamak imkânını veriyordu. Müsteşarlığa Hatay valiliğinden Sökmensüer'i getirmişlerdi. Eski kurmak ve istiklâl mücadelesinde garp cephesi kumandanlığı Kurmay Başyâveri, Doğu Baş Müfettişliği'nde Emniyet Müşaviri ve nihayet Emniyeti Umumiye Müdürü ve Hatay'ın ilk valisi olarak Sökmensüer, hem idarenin hem Partinin gözde bir elemanıydı. O sırada Ticaret Vekili, hem İnönü'nün güvendiği, hem Partinin merkez yöneticilerinden olan Mümtaz Ökmen'di. Ona bağlıydık. Başvekil Refik Saydam'ın hükümetin iç meselelerde bütün kayguları iaşe işleri ve iktisadî problemler üzerinde toplanıyordu.»

En kritik yıllarda iktisadî problemleri ve iaşe darlığına çareler bulup uygulayacak kadronun durumu bu... İçlerinde iktisattan anlayan bir Şevket Süreyya var; O da herkesin bildiği gibi, koyu devletçi; komünist diyenler bile var. Üzerine birçok şimşek çekmiş bir adam..

«Bana emniyet edilen önemli vazife dolayısıyla, diyor; Parti mebusları arasında itirazlarda bulunanlar var. Hattâ mesele bir defasında Parti Grubunun bir gece toplantısına kadar gitmişti. Eskişehir Mebusu Emin Sazak gibi güçlü bir milletvekili, bu işi eline dolayarak Grupta hükümete çatmıştı. Tam o günlerde Emin Sazak'ın çiftliğinde ve her nasılsa beyan dışı kalmış önemli bir buğday anbarına el koymuş bulunuyorduk.»

Gerçekten Şevket Süreyya'nın durumu bu vazifeyi yüklendiği sıralardan, memleketin iaşe durumu gibi olmasa bile, hayli kritikti. Çok hücumu uğruyordu. Komünistlik damgasını ne yapsa üzerinden atamıyordu. Grupta, beyan dışı bırakılmış buğday anbarına el konmuş olan Emin Sazak, bu komünisti yerle bir etmeye çalışmış; çok da alkış toplamıştı. Ama Başvekil Doktor Refik Saydam, Ticaret Vekili Mümtaz Ökmen ve İaşe Müsteşarı Sökmensüer, memleketin içine düştüğü büyük iaşe sıkıntısından kurtulmak için yalnız O'na güveniyorlardı ve Şevket Süreyya da özellikle Emin Sazak'ın hücumlarıyla buğday anbarına el koyma olayı arasındaki bağlantı hakkında, Onlara gerekli bilgiye de vermiş bulunuyordu.

«O gece, diyor Şevket Süreyya kitabında; Başvekil Saydam'ın, dairedeki odama gelerek üzüldüğü bu olaydan âdetâ özür dilercesine bahsederken, ben kendisine genel durum üzerinde yaptığım açıklamaları hatırlarım. Elimde, hummalı bir şekilde çalışarak hazırladığımız ve O'na, o sıralarda verdiği bir nutukta (Devlet çarkını) A'dan Z'ye kadar değiştireceğiz sözlerini dedirten raporumuz vardı.»

Memleketin iaşe durumunun ne feci olduğunu yine arkadaşımızdan öğrenelim:

«Sabah güneş doğarken gözünü yeni güne açan her vatandaş, o gün sofrasına bir dilim ekmek koyup koyamayacağını ve orudunun yönetim mevkilerinde görevli her komutan, o gün askerine ne vereceğini, yemsizlikten kırılan hayvanlarına bir avuç yem bulup bulamayacağını, uçaklarına, motorlarına kaç günlük benzîn ve motorlu vasıtalarına kaç tane yedek lâstik bulabileceğini kaygı ile düşünüyordu. Telefonlarımız, hattâ gecenin geç saatlerine kadar işliyordu. Hiç durmadan şu vâliden ertesi gün halka dağıtılacak ekmeğin bulunmadığını, şu ordu donatım veya yönetim makamından, hayvanların yemsiz, asker erzakının yetersiz, vasıtaların âtil hâle geldiğini bildiren kaygılı haberler alıyorduk. Meselâ İzmir.de palamutun küspesinin una karış-

(1) Bu seri 88. sayımızda başlamıştır.

1) İkinci Adam, Cilt 2, sayfa 201

tırılmasını gerektiren tedbirler alınmak zorunda kalıyordu. İzmir Vâlisi bir gün bana İzmir'de kasasını açarak :

— «İşte dün fırınlardan çıkan bu!.. Bir tanesini hâtıra olarak saklayacağım» diyerek, taşla moloz arası bir hamur, daha doğrusu çamur parçası göstermişti. Hülâsa öyle olmuştu ki, her gün en az 1.000 ton halk ve 1.000 ton ordu ihtiyacı için hububat ve yem maddelerinin anbarlara girmesi lâzım gelirken her akşam elimize gelen tedarik cetvelleri, bir gün ve bütün yurttan ancak 2 tonluk bir tedarik yapılabileceğini gösteriyordu!»

Durum feci kelimesiyle bile ifade edilemeyecek kadar kötü... Ticaret Vekili intihara karar vermiş. Gözleri kan çanağı içinde iken bir sabah iş için evine gelen İaşe Müsteşar Muavinine :

— «Şevket, diyor; dün gece hiç uyu- madım. Bu salonun içinde bir uçtan bir uca doluştım durdum. Biliyor musun ne düşündüm? Düşündüm ki, şu balkona çıkayım ve oradan kendimi sokağa, taşlar üzerine atayım. Yalnız üzerimize aldığımız şu yükten kurtulmak için değil; millet dediğimiz, ordu dediğimiz son varlıklarımıza karşı, şu ülkede ve hele bu sırada bu kadar âciz ve çaresiz kaldığımız için!»

Şevket Süreyya, Vekilini tanyor, anlıyor. Memleketi için intihar bile edebilecek adamdır. Ama intiharın memlekete ne faydası var? Nitekim Şevket Süreyya ölümü düşünmemektedir. Belki yedek subay olarak yine vazifeye çağırılması için teşebbüse geçerek, bu belâdan kendini kurtaramaya çalışabilirdi. Bundan ne çıkacak? Hem kabahat da onların değil ki.. «Bu vatani bu kadar yolsuz, fabrikasız, anbarsız, teçhizatsız ve yoksul bırakanların» günahını çekiyorlar. İşte işlerine çare bulsun diye idarî kadro içine sokularak vazifeye çağırılan iktisatçı Şevket Süreyya, «Topyekûn harp ve rap ekonomisi» planının ele alınması için gerekli en uygun ortamı bulmuştur. «Harp ekonomisi» gibi lâflara karşı Cumhuriyet devrinde bir nevi bıkkınlık hâli vardı «Sosyal psikolojik açıdan» bu hâli yadırgamamalıdır. Fakat sonuç şudur ki,

«Biz İkinci Dünya Harbinden önceki yıllarda, ne hükümetçe, ne de aydınlar tarafından, ne de orduca bu konuya yönelmedik. Bu yüzden de Türkiye, harp yıllarına harp ekonomisi anlamından ve örgütlerinden tamamen yoksun olarak girdi.» Bu durum karşısında Şevket Süreyya harbin patlak vermesinden hemen birkaç gün sonra, 4 Eylül 1939'da tamamlayarak İktisat Vekiline ve o kanalla Başvekil'e sunulmuş olan Müdafaa Ekonomisi hakkındaki raporu ve iktisadî müdafaa kanun tasarısını bir kurtarıcı gibi öne sürebilme imkânını bulmuş oluyordu. Sanayi Tetkik Heyeti Reisi iken, İsmail Hüsrev Tökin'le birlikte hazırladıkları bu rapor ve kanun tasarısı, harp ekonomisini kurmak için hazır biçilmiş kaftandı. Esasen 20 Ocak 1940'da kanunlaşan Millî Korunma Kanununa hayli ilham vermişti.

Fakat Millî Korunma Kanunu yetersizdi. Hattâ olağanüstü tanzim ve müdahale tedbirlerinin Anayasa'ya aykırı olduğu, ticaret ve mülkiyet serbesti haklarını sarsacağı, kanunla konacak ağır cezaların, mahkemelerde hâkim vicdanını zedeliyeceği bile söylenebilmişti. Buna rağmen yasaklar ve ağır cezalar koyarak ekonomiyi idare için «Yeni siyasî şartlar karşısında piyasanın bugünkü durumu ve Millî Koordinasyon Heyetince bir iktisadî büro teşkil» edilmesi lâzımdı. Arkadaşımız, Millî Korunma Kanununun yürürlüğe konmasından on ay kadar sonra, İaşe Müsteşar Muavini olarak, bu maksatla bir muhtıra hazırlamış ve Bakan'a sunmuştu. Aradan iki hafta geçmeden, 9.II.1940'da da Meslekî teşekküller ihdası hakkında bir başka muhtıra da hazırlamıştır. Maksat, «Memleket menfaatlerinin bütün menfaatlere hâkim» olmasını sağlamaktır :

1 — Memleket emrinde bulunan madî, manevî bütün iktisadî imkânların kullanılışı, tamamen ve kayıtsız şartsız olarak millî menfaatlere tahsis edilecekti.

2 — Maliyet ve satış fiyatlarının serbest tekarrürü yerine, devlet fiyatları ika- me edilecekti.

3 — Fiatların tetkiki, tesbiti ve kontrolü tek merkezde toplanacaktı.

4 — İktisadî tedbirlerin selâmetle cereyanını engelliyen her hareket, düşman menfaatlerine hizmet olacaktı.

Harp ekonomisi ve iâşe darlığından kurtulma için o zamanlar komünist diye haksız ve yersiz şekilde kötülünen Şevket Süreyya, «**Topyekûn harp ve harp eko** ile de fikrini gerçekleştirmeye çalışmaktaydı. Meselâ, dokuma kooperatifleri kurulmak suretiyle tezgâh ağalarının sessizce tasfiyesini sağlamıştı. Fakat hem yalnız adam olarak çalışmasından ve hem de istediği şekilde ve güçte örgütlenme yapılamamış bulunmasından başarı küçük ölçüde olmaktaydı. Meslek ve esnaf teşekkülleri kurulup, Ortaçağ'da olduğu gibi, bunlar kendi işleriyle kendileri meşgul olsalar ve hükümet de, iktisadî icraâtında onları muhatap ve vasıta olarak kullansa!.. Aynı şekilde köylerde de iktisadî siyasette muhatap olacak şahıslar ve örgütler yaratılsa!.. Eskiden olduğu gibi köylerde Subaşılık kurularak, Subaşılar iktisadî önder hâline getirilebilse!..

Zaten her şey eskiye dönüyor. Konan «**Mahsulâtı Arziye**» vergisi de kaldırılan Aşar vergisinin yeniden konması değil mi? Eskiden Aşâr'ı mültezimler toplar ve köylüye sayısız haksızlık ve zulüm yapardı. Bu vergi başka ad altında geri geldiğine göre, şimdi bunları mültezimler değil, hükümetin iktisadî ve mâlî teşkilâtıyla köy iktisadî komiteleri elbirliği ederek toplayabilecekler ve zararsız hale koyacaklardı. Esnaf teşkilâtı da, Ortaçağ'da olduğu gibi, lonca sistemine döner ve köylerde de eski Subaşılık sistemi diriltilirse, yalnız harp ekonomisinin değil, topluca ekonominin devlet eliyle düzenlenmesi için gereken başlıca örgütler durmuş olurdu.

Zavallı Şevket Süreyya, ne kadar çırpınsa, raporlar hazırlayıp hükümete verse nafi.. Bunları kabul ettirmeye, yürütmeye imkân yok... Tecrübeli bir Vekil O'na bunun nedenini söylüyor :

«**Hükümette 17 Vekil vardır; bu 17 Vekil 17 ayrı dil konuşuyorlar.**»

Ama durum da gittikçe kötüleşmek-

tedir. Hattâ 1942 yılında nisbeten iyi mahsul alınmasaydı, hâlimiz büsbütün felâket olabilirdi. Bu yıl içinde Bakanlıkların yetkili temsilcilerinin ortak bir toplantısı oluyor. Tabii kendiliğinden değil, Şevket Süreyya böyle bir toplantı olmasını sağlamıştır. Aylardanberi üzerinde çalıştığı, hazırladığı bir rapor vardır. Bu raporda bütün fiat problemleri, fiat stopajı, gerekli mâlî tedbirler, toprak mahsullerindeki aynı vergi uygulamaları (Çünkü Mahsulâtı Arziye vergisi aynen mal olarak almırdı), tedavüldeki parayı geri çekme yolları (Varlık Vergisi), ziraî şirketler kurulması, çiftçi kooperatifleri, inşaa şirketleri, tedavül işlerinin tanzim ve tedariki gibi bütün temel konular, ayrıntılarıyla ve tekliflere esas olacak şekilde işlenmişti. Komisyon toplanmış ve raporu tâdillerle benimsemişti.

Bu rapor, Ticaret Vekili Mümtaz Ökmen eliyle Başvekil Refik Saydam'a sunuluyor. Merhum Saydam, kurtuluş yolunun bulunmuş olduğu heyecanı içinde dir ve Büyük Millet Meclisi kürsüsünde :

«— **Bu devleti A'dan Z'ye kadar da değiştireceğiz!**» diye büyük bir devrim olacağını memlekete haber vermiştir. Ama, bu devrimin ne olduğunu ve nasıl gerçekleşeceğini de pek bilememektedir. Ölümüyle sonuçlanan İstanbul yolculuğuna çıkmadan önce, devamlı düşünce ve tereddütler içinde, Şevket Süreyya'nın Vekâletteki odasına gelip, ondan şunu sormaktadır :

«— **Sen şunları bana hele bir daha anlatsana!...**»

Arkadaşımız raporu O'na okuyor ve anlatıyor. Heyecanı büsbütün alevlenmiştir. Kendisi için bir ölüm yolculuğu olan son İstanbul seyahatinde bir nutuk vererek, bunları ilân edecekti. Ömrü vefa etmedi, ama, yaşasaydı «**acaba A'dan Z'ye kadar değiştirebilecek miydi?**»

Buna ihtimâl verilemezdi. Çünkü tek söz sahibi olan İnönü «**Hiçbir zaman topyekûn bir hamlenin adamı olarak görünmemiştir. A'dan Z'ye kadar değiştirmek, topyekûn müdahale, yeni bir düzenlemek işiydi.**» İnönü statik, mevzuata bağlı, şekilci bir adamdı. Refik Saydam'ın ölümlü üzerine yerine getirdiği Başvekil Sa-

raçoğlu, «Serbestlik olursa her iş yoluna girer» diyordu. Yeni bir denemeye girişildi ve değil yeni müdahaleler koymak, yapılanları da ortadan kaldırmak yolu tutuldu. Sanki hürriyet ilân edilmiş gibi bir hava esmeye başladı ve çekilen müt-hiş sıkıntılarını, ağır müdahale ve baskı tedbirlerinin baş sorumlusu gibi karşı-lanan zavallı Şevket Süreyya da işinden uzaklaştırıldı.

Refik Saydam'ın ölümü üzerine Baş-vekil olan Şükrü Saraçoğlu, 5 Ağus-tos 1942'de Meclis'te okuduğu program nutkunda şöyle demektedir :

«Bundan evvel benim ve 10 arkada-sımın bulunduğu hükümet, memlekette hayat pahalılığına ve iktisadî buhranlara manî olmak için, verilen selâhiyetlere da-yanarak, birçok sert kararlar aldı ve on-ları sıkı bir gayretle uygulamaya başladı. Fakat aradan günler geçtikçe, bu karar-ların istenen sonucu vermeyeceği, yapılan şikâyetlerden, tesbit edilen fiatlarla bir-çok malların ve gıda maddelerinin bulu-namamaya başlamasından ve yapılan tetkiklerden anlaşılmaya başladı. Onun için yeni hükümet hemen işe başlayarak bu sert tedbirleri yumuşatmaya ve yer yer değiştirmeye karar verdi ve tedbir-lerin iktisadî olmasına daha çok bel bağ-ladı. Tuttuğumuz bu yolda fiatlar, ken-disiyle mal tedariki imkân haricine çı-kan resmî fiatların tabiatıyla üstüne çı-kacak ve fakat her halde kara pazar fiat-larının aşağısında kalacaktır.»

Demek, fiatları dondurmak, sert ka-rarlar almak gibi tedbirlerle hayat paha-lılığının ve iktisadî buhranların önlene-meyeceğini anlamak için, aradan günlerin geçmesi ve şikâyetlerin baş göstermesi gerekiyormuş!.. Şimdi hükümet iktisadın kendi kanunlarına uyararak fiatları serbest bırakan yeni bir düzene girecek. Köylü-nün ürettiği buğdaylardan dörtte birini hükümet alacak; gerisini serbest biraka-cak. Fasulye, nohut, mercimek, pirinç gi-bi maddeleri, yağlar, zeytinyağlar büsbütün serbest olacak.

Zaten Refik Saydam'ın ölümü haberi Ankara'ya gelir gelmez herşey birden bi-re değişmişti. Herkesin ağzında ser-

bestlikten, baskıların ve fiat dondurul-masının kalkmasından, yani iktisadî hür-riyetten başka söz işitilmiyordu. Daha hükümet programı okunmadan bile, yeni Ticaret Vekili Behçet Uz, «hattâ askerî bir uçakla Ege Bölgesi'ne giderek, İzmir'de seçmenlerine yeni bir hürriyet ilân gösterisinde» bulunmuştu. Eski kayıtlar, murakaba kaldırılmış; buğday ihracına karar verilmişti. Bu ihraç müsaadesinin şüphesiz pratik değeri yoktu. Çünkü ih-raç edecek değil, kendimize yetecek ka-dar bile buğdayımız yoktu. Ve fiatlar 13,5 kuruştan 100 kuruşa çıkmıştı. Dev-letin kontrolü altında, 85 kuruştan dağıt-mak için el koyduğu 16 bin ton zeytinyağı da serbest bırakıldı ve hemen fiatlar 350 kuruşa yükseldi.

Saraçoğlu'nun hükümet programında «Bundan evvel çok yerinde alınmış bir kararlar hususî pamuklu fabrikaları yal-nız devlet fabrikaları hesabına çalışır bir hâle getirilmişti. Biz bu güzel kararı hu-susî yünlü fabrikalara da teşmil niyetin-deyiz» diyor.

Bir taraftan liberal ekonomiye bir kurtarıcı gibi sarılır ve fiatları alabildiği-ne serbest bırakırken, öte yandan pamuk-lu ve yünlü özel fabrikaları devlet hesa-bına çalışır hâle getirmek, yâni onlara belirli fiatı dikte etmek? Sırf özel fabri-kaların devlet fabrikaları hesabına çalış-ması, yani aynı fiat seviyesinde mal sat-maya zorlanmaları yüzünden bir iki se-nede milyoner olanlar çıktı. Diğer fiat-ların serbest olması, müthiş spekülasyon-lara yol açtı; fakir fukara büsbütün mahvoldu.

Saraçoğlu'nun hükümet programı, yalnız geçim sıkıntısından bahsediyor. Ya-ni devletin tek işi bu. «Zengin, paralı adamlar için bir mesele yok» deniyor; Köylü de kendi başının çaresine bakar, «o sadece satıcıdır; amele ve esnaf yev-miyelerini ve işlerini yeni şartlara daha evvel» uydurmuştur. Onun için devletin onlarla meşgul olmasına lüzum yok. «Gö-rülüyor ki, bu hayat pahalılığının ağırlı-ğını bilhassa az maaş, ya da ücret alan memurlar çekmektedir.» Maaşlarına zam etmeye Hazinesin gücü yetse onu da ya-pacak hükümet, davâyı kökünden halle-

decek. Bunu yapamadığı için başka çareler aranıyor :

«Bu ailelerin reislerine şimdilik ve bir başlangıç olmak üzere birer çift ayakkabı, yine bu ailelerin reislerine ve eşlerine birer elbiselik kumaş vermek istiyoruz» diye Saraçoğlu Millet Meclisi kürsüsünden yem borusu çalıyor. Aslında böyle bir dağıtım da olamamıştır.

Hükümet Başkanının, alınan ilk kararların halk tarafından çok iyi karşılandığını, birçok teşekkür telgrafları ve heyetler geldiğini söylemeye de dili varmaktadır. Ama durum ve çizilen tablo bunun hiç de böyle olmadığını gösteriyor. Fakat ne yapsın ki, kimse inanmasa bile bu gibi sözlerden ve program nutkunu parlak lâflarla bitirmekten başka dideyeceği yok.

«Arkadaşlar, diyor, biz Türk'üz, Türkçü'yüz ve daima Türkçü kalacağız (Bravo sesleri, şiddetli alkışlar). Bizim için Türkçülük bir kan meselesi olduğu kadar ve en azından o kadar bir vicdan ve kültür meselesidir. (Bravo sesleri ve alkışlar). Biz az olan ve azaltan Türkçü değil, çoğalan ve çoğaltan Türkçü'yüz ve her vakit bu istikamette çalışacağız. (Bravo sesleri alkışlar).

«Bütün Türk gençleri müstakil ve hür bir vatana mâlik olmak, şuurlu ve mütecanis (aynı cinsten) bir millete mensup olmak, memleketi müsbet ilimlerle idare etmek ve vatanın hayat ve servet kaynaklarını memleketin elinde görmek istiyorlardı. Bugün bütün bu idealler birer birer gerçekleşti. Vaktiyle İzmir'in atlarla çekilen tenekeden tramvayları bile yabancı bir şirketin imtiyaz konusu sayılmıştı. Bugün vatanın dört bucağında muntazam işliyen trenler, yer yer kurulan fabrikalar sadece Türk bilgisi tarafından yaratılmıştır (Alkışlar).

«Bugünkü Türk vicdanı vatanın hergün biraz daha kuvvetlendiğini, Türk milletinin her gün biraz daha refaha kavuştuğunu ve bilhassa Türk köylüsünün hergün biraz daha yükseldiğini anlamak ve köylü ile bilgi ve toprağı birleştiren bir ideale doğru yürüdüğümüzü görmek istiyor. Hepimiz bu idealin yolcularıyız

ve muvaffak olacağımıza inanıyoruz. (İnşaallah sesleri).»

Bu sözler neden söylenir? Türkçülük'ten, hem de «çoğalan ve çoğaltan» Türkçülük'ten bahsetmenin mânâsı nedir? Türkçülük yalnız kan işi değilmiş de kültür işiymiş! Ama «Kan» mutlaka şart... Varlık vergisiyle azınlıklara çullanılacaktır. Çoğalan çoğaltanın da neden söylendiği belli : Rusya'da milyonlarca Türk var ya, Almanya'da Rusya'ya saldırıyor; Rusya mağlup olursa biz de genişleyebiliriz! Hitler'in Pangermanizm gibi bizim de Pan Turanizm ham hayaline yeniden can verdiğimiz sıralar bu... Haydi bunlar söylensin; ama «Memleketin müsbet ilimlerle idare edildiği» nasıl söylenebilir? Üretim azalır, tüketim çoğalır fiatların yükseleceğini ancak birbuçuk sene geçtikten sonra yapılan şikâyetler ve tetkikler neticesinde anlayabilmek mi müsbet ilimlerle idarenin mânâsı? Fiatları serbest bırakıp tüketim üzerindeki kayıtları kaldıran hükümet, hemen malların ateş pahasına çıkacağını, ancak zenginlerin onları alabileceğini, çoğunluk halkın aç kalacağını düşünemeyen hükümetin müsbet ilimlerle idareden söz etmesi, alaturka politika palavrasından başka birşey olamazdı.

Yeni seçimler yapılmış olması dolayısıyla Saraçoğlu yeni bir Kabine kurdu. 17 Mart 1943'de hükümet Meclis'te programını okudu. Bakınız ne diyor Saraçoğlu :

«Harbin dördüncü yıl başlarında memleketimiz iki büyük sıkıntı ile karşı karşıya bulunuyordu: İaşe sıkıntısı, para sıkıntısı.

«Bu iki sıkıntıyı yenmek için o zamana kadar birçok tedbirler almış, sert kararlar vermiş ve birçok mallara el koymuştuk. Bütün bunlar sıkıntıyı azaltmak şöyle dursun, koskoca bir kara pazarı memlekette yerleştirmeye sebep oldu.

«Bunun üzerine herkeste, eğer biraz serbestlik olursa, herşeyin daha iyi olacağı kanaati hüküm sürmeye başladı. Bunun da tecrübe ettik. Bu usul de bizi bilhassa yiyim ve giyim maddelerinde bir

fiat yarışı ile karşı karşıya bıraktı.

«O zaman bu meseleyi biraz daha yakından tetkik ederek gördük ki, bu darlıklarda, harbin, ihtikârın hissesi kadar, başka olayların da hissesi var.»

Gördünüz mü müsbet ilimlerle memleket idare etmenin ne olduğunu? Memleket tecrübe tahtası yapılmıştır. Bu tecrübelerden birşeyler anlamak istiyorlar. Önce sert kararlar alıp birçok mallara el koymayı deniyorlar. Bakıyorlar ki, sıkıntılar azalmak şöyle dursun, fazlalaşiyor. Demek, diyorlar, bu olmadı. Haydi aksini yapalım; her şeyi serbest bırakalım. Yapıyorlar, ama, bir de ne görsünler? Bu sefer de eşya fiatları arkalarından yetişilemeyecek bir yarışla müt-hiş yükseliyor.

İşte o zaman dört yıl süren bu denemelerden sonra, meseleyi daha yakından tetkik etmek lüzumunu anlıyorlar, ve öğreniyorlar ki, memleket zâten kendi kendine yetecek mal istihsâl edemiyor; bir milyona yakın genç de üretim alanından çekilerek yalnız tüketimci duruma sokulmuş; bu durum karşısında baskı yapsak da serbest bıraksak da fiatlar yükselip duracak, ve baskı olursa mallar ortadan yok olacak!

Müsbet ilimlerle memleketi idare edenler, bu ilme hizmet etmişler, iktisat-taki **arz ve talep** kanununu yeniden keşfetmişlerdir!.. Bu denemeler yapılmamış olsaydı, başımızda bulunanlar fiatları tüccarın yükseltmediğini, onun yükselen fiatlardan yararlandığını, bundan dolayı yalnız tüccarı cezalandırmanın havayı bozdu diye rasathane müdürünü cezalandırmaktan başka bir sonuç vermiyeceğini nasıl anlayabilirlerdi?

Saraçoğlu'nun program nutkuna göre, hükümet yapılan denemelerden memnundur :

Serbestlik verdiği için saklı mallar ortaya çıkmış ve fiatların düşmesine âmil olmuştur. Sonra istihsâl de çoğalmıştır. Şimdi başka cinsten yeni tedbirler almaktır. Biz alınan bu tedbirlerin - ki toprak mahsulleri vergisi, köylü malını saklıyor diye jandarma baskısının artması,

giyim sanayiinin devlet kontrolü altına konması yüzünden yeni yeni milyonerler yaratılmasına devam olunması, nihayet varlık vergisi - birer facia olduğunu uzun boylu anlatmaya kalkmıyacağız.

Bizim burada üzerinde duracağımız nokta, devletin memur ve dar gelirli vatandaşlardan başka diğerlerini kendi hallerine bıraktığı, 1 milyon 600 bin olarak tesbit edilen şehirlerdeki memur ve dar gelirliilere İngiliz ve Amerikan yardımları sayesinde ekmeğe dağıttığı için öğündüğüdür. İkinci Saraçoğlu hükümetinin programında, 140 liradan aşağı maaş alan memur ve hizmetlilere ikişer kat kumaşla, 70 liradan aşağı maaş ve ücretlilere ayrıca ayakkabı vermek vaadinin gerçekleşme safhasında olduğu müjdesi de verilmektedir. «**Bulgur, pirinç ve zeytinyağı da vaat etmiştik ama yerine getiremiyoruz**» diyor. Ama onlara «**nüfus başına her ay 600 gram şeker veriyoruz; fasulye da vereceğiz**» diye ortalığa bir ferahlık salmaya da çalışıyor. Saraçoğlu bir ara «**Bizim memleketimiz bütün sıkıntılara rağmen hâlâ bahtiyar bir yurt olmakta devam ediyor. Fakat birgün Türk milletinden ağır fedakârlıklar istenecek olursa Türk fedakârlığının hudut tanımadığını bütün dünya bir kere daha öğrenecektir**» diyerek kendini mebuslara şiddetle alkışlatıyor.

Biz İkinci Dünya Harbi devresinde en büyük sıkıntıyı çeken, aç kalan ve herşeyiyle duraklayan bir memleket olduk. Oysa ki, askerî seferberlik yapacak yerde, üretim ve iş seferberliği yaparak, bu sıkıntılarını çukuruna düşmez; hattâ hem de harp zengini olabilirdik.

Şüphesiz bu kadar büyük tarihî fırsatı kaçırmış olmamızın sorumluluğu yalnız 1939'dan sonraki idaremize, ya da idaresizliğimize bağlanamaz. Bence bu felâketin başlangıç tarihi 1930'dur. Dünya buhranı başlamış, buğdayın kilosu 15 kuruş iken birden bire fiatı 3 kuruşa düşmüş. O zamanlar Türkiye'nin bütün iktisadî hayatı, Türk halkının başlıca geçim vâsıtası olan buğdaya bağlı. Eğer derhal buhrana müdahale ederek, buğday fiatlarını tutsaydık ve arkasından o ka-

dar büyük fiat düşüklüğü göstermeyen başka tarımsal ürünlerimizi de koruyan tedbirler alsaydık, ve bu arada önümüze çıkan fırsatlardan yararlanarak ve altın karşılığı istikrarlı para diye kabuğumuza büzülüp daralmaya kalkmasaydı ve bu arada modern tekniğe dayanan ziraa- te ve plânlı bir sanayileşmeye yönelseydik, şüphesiz azçok güçlü bir ekonomik bünyeye kavuşmuş olarak harp yıllarında önümüze çıkan fırsatlardan yararlanabilecek bir durumda olurduk.

Buna rağmen harp yıllarında büyük sıkıntılara uğramamızın başlıca nedeni, sıkıştıkça devlet ve hükümet politikasında yüzseksen derece inhiraflar yapmamız; sıkı tahditlerin hemen arkasından serbestlik, onun arkasından da sıkı tahditlere girmemiz olmuştur. Meselâ keşke 1939'un başı ile 1947 sonlarına kadar pek kısa fâsılalarla süregelen İktisat Vekâleti Sanayi Tetkik Heyeti reisliğini ve bu arada İaşe Müsteşar Yardımcılığını yapan Şevket Süreyya'nın istediği sistem uygulanmış ve bunda devamlılık sağlanmış olsaydı!.. Gerçi istediği sistem bizde kurulamazdı; kurulsu bile derde çâre olmazdı. Memurla, ne de meslek örgütleri kurarak, ya da köylerde eski Subaşılığı diriltiyecek bu sistem uygulanamazdı.

Kendisi bile kitabında yazar: Kontrol için kullanılan memurların başlıca işi, vazifeli oldukları bölgedeki tüccar ve esnafı haraca bağlamak olurmuş! Fiatların dondurulması, ekim ve satıma kadar kontrol altında tutulması, dağıtımın vesikaya bağlanması gibi tedbirler, masa başında ve kâğıt üzerinde insana «olur işler» gibi gelir ama; uygulamaya geçti mi eski kurulu kötü düzeni bile aratacak sonuçlar doğurur.

Müdahaleciliği daha da hızlandırmaya yönelmiş Başvekil Doktor Refik Saydam'ın ölümü üzerine hemen ertesi gün «Aman kurtulduk; bütün devlet müdahalelerini bırakalım; işleri iktisadın kendi kanunlarına göre serbest bırakalım» demesinin nedeni budur. Fakat buna rağmen, devamlı olarak, hiç sarsılmıyacağı ve değişmiyeceği kararına varabilmiş ve bu kararımızı inatla uygulaya-

cak karakterde ve güçte olduğumuzu halkımıza ve dünyaya inandırabilmiş olsaydık, bu bir iyi düzen eğişikliği olurdu; ama her halde kendi kuralları içinde ayarlanarak işleyebilirdi.

Fakat o zamanki durumumuza göre söylüyorum: Biz nerede, harp ekonomisi kurmak nerede!.. Ne gücümüz var, ne de ne olduğumuzu ve ekonomimizi nasıl geliştireceğimizi bildiğimiz var. Bir aralık «Sanayii devlet kursun; özelleğe hayır» diye tutturmuşuz; özel teşebbüs ve sermayeye karşı devlet cephe almış, kendisi fabrika kuruyor, başkalarına durdurmuyor; 1930 dünya buhranından sonra ve 1938'lerde doğru da Avrupa'da bir harbin patlak vereceği korkusu üzerine dünya ölçüsünde büyük birçok sanayi grupları Türkiye'de fabrika kurup buradan ihracat yapmak için hükümete müracaat etmişler; hiç birisine yüz vermemişiz. Bir süre böyle gitmiş; sonra birden bire dönmüşüz; on liralık doları iki liraya alabilenler, devletin çalıştığı sanayi kollarında fabrika kurmuşlar ve hem devleti ve hem halkı alabildiğine sömürmeye başlamışlar.

Ya bir sisteme doğru, ya öteki!.. Saraçoğlu, iki devrede kurduğu hükümetlerin programında hep yapılan denemelerden söz etmiş durmuş; ve ters yönüne aynı zamanda dönmüş!.. «Baktık ki, fiatları dondurmak ve piyasaya baskı koymak fena sonuçlar veriyor; şimdi de her şeyi serbest bırakacağız; bir de onu deneyeceğiz» der. Özel tekstil fabrikaları, mal satışlarını devlet tekstil fabrikaları fiatlarının üstüne çıkaramazlar denmiş; bu yüzden iki senede milyonerler çıkmış. Bir tanesini ben tanırım: Harp yıllarında yün ipliği ve yünlü mensucat yapıyordu. Mamullerinin hemen hepsi de asker için hükümet tarafından satın alınırdı. Fiatları Sümerbank fabrikalarına uydurarak bir misli fazla para kazandı ve harp zenginliği oldu.

Bu devlet, piyasayı kontrol edemez. Ne kendi adamıyla, ne de meslek örgütleri, ya da köydeki Subaşıyla. Ama pek âlâ istihsal yapar; piyasaya mal döker; fiatları kırar. Harp yıllarında köylünün

buğdayına el koyup, «**Mal saklıyor vermiyor**» diye üzerine jandarmalar salacak yerde, devlet bütün imkânları seferber ederek buğday istihsal etseydi, ne olurdu? O kadar çok bomboş, sahipli sahipsiz toprak vardı ki, bir de makine kullandınız mı, değil halkın ve ordunun ihtiyacını karşılayacak, harp eden milletlere ihraç edecek kadar buğdayımız olurdu. Almanlar geldiler, «**Size makine verelim, teknikçe ve paraca istediğiniz yardımı yapalım; bize mal hazırlayın**» diye yalvardılar; yüzlerine bakmadık. İngilizler'den altın aldık; Merkez Bankası'nda bunları saklayarak altınımız var, diye öğündük durduk. Köylü kadınların beşi birlikleri boyunlarına asarak böbürlendikleri gibi... Ne olurdu biz İngiltere'den altın alacak yerde, makine alsaydık, traktör, kamyon alsaydık!..

Ben öteden beri Türkiye'nin gümrük kapılarını ardına kadar kapayarak, dünya fiatlarından iki üç misli yükseğine dayanıksız, kalitesiz mal satarak iç piyasayı sömürücü sanayileşmeye aleyhtar oldum. Belli başlı temel sanayi kurmalıyız; bunun da en büyüğünü ve en modernini devlet eliyle kurup sömürüyü devlet hesabına yapmalıyız dedim. Ama hiç bir zaman, memleketimize gelip bizim ham maddemizi, bizim işçimizi kullanarak daha çok ihracat yapmak için gelecek ecnebi sermayeye karşı olmadım. Bu sermayenin hiçbir şeyinden korkmamalıyız. Ağzımız süttten yandı; ayrıntı üflüyerek içiyoruz. Şüphesiz haklıyız.

Neye gelir ecnebi sermaye? Bizi istilâ ederler, bağımsızlık elden gider diye mi korkuyoruz? Fakat eğer dünyanın nasıl bir değişim içinde olduğunun farkında olsaydık, 1930 dünya buhranından ve daha sonra da çeşitli faktörler dolayısıyla göç edecek emniyetli yerler arayan bir ecnebi sermaye akımı başladığını anlar, ve yağmurdan küplerimizi doldurmaya çalışırdık.

Şevket Süreyya bile kitabında derin bir üzüntü içinde belirtir: Çecoslovakya işgali korkusu içinde dünyanın en büyük züccaciye fabrikaları bize göç etmek istemişler; yine dünyanın en büyük bir kim-

ya tröstü bizde azot fabrikası açmak istemiş; bir başka firma da büyük bir kundura fabrikası kurmak için müracaatta bulunmuş. Bunların hepsinin gözü ihracat yapmaktaymış. Bizimkiler müracaatlarına bile cevap vermemişler.

Ecnebi sermayesiyle yalnız bize mal hazırlamak, yani kullanılan deyimle ithalatı ikame için fabrika kurmak isteyenlere ben güç müsaade veririm. Yapamıyacağımız bir işe, bilmediğimiz ve uygulamıyacağımız bir teknik getiriyorsa, mümkün olduğu kadar devleti ya bizimkileri ortak yapmaya çalışarak böyle fabrikalar da kurulsun. Ama asıl hedefi ihracat olan fabrikalar kurulması için ecnebi sermaye akımını davul zurna ile karşılamak, onlara her türlü kolaylığı ve meniyeti sağlamak vazifemiz..

Son yıllara kadar aklımız başımıza gelmedi. Bizde ecnebi sermayesiyle imal edilen Coca - Cola, Pepsi - Cola hangi memlekette satılır efendim? Bunlara niye müsaade ederler? Çok kârlı işse devletle ortaklaşa yapsınlar; onların o zaman bu işi..

Harp yıllarında tarıma yönelmek, belki sanayileşmeye girişmekten çok daha kolay ve verimli olurdu. Fakat iş aksine oldu. Gerçi sanayide de büyük adımlar atamadık, ama tarımda ileriye adım atmak şöyle dursun, mevcutları da tekmeliyerek yıktık; köylüyü mahvettik. Zavallılarla niye uğraşıyorduk?

Harbin sonlarına doğru, toprak reformu diye gereksiz bir davayı tutturup, sonunda böyle bir reform yapmadıktan madâ, harp konjonktürü içinde hayli birikim yapmış büyük çiftçilerin ellerindeki paraları topraklarına yatırmamaları için korku saldık. Şevket Raşit Hatipoğlu, 1943'de ikinci Saraçoğlu kabinesinde Ziraat Vekili olduktan sonra, büyük çiftlikleri dağıtmaya kalktı. Bu, Şefin emriydi. Fakat bu profesör aydınımızın böyle bir sakat ve başarısız olacak işe girecek yerde, milyonlarca hektar bomboş arazide niye büyük devlet çiftlikleri kurmayı ilkten akıl etmiş olmaması anlaşılır şey değildir. Konya'da, Kırşehir'de, Urfa'da ve başka yerlerde makine kulla-

narak devletin tarla ziraati için çiftlikler kurması bir inkılâptı. Keşke bu işe harbin başlarında, 1940'larda, olmadıysa Şevket Raşit Hatipoğlu'nun Ziraat Vekili olduğu Mart 1943'den sonra başlanabilmiş ve çok daha genişletilmiş olsaydı.. Hattâ makineli tarla ziraatını bir süre devlet tekeline bile almak doğru olurdu. 5 - 6 yüz bin hektar toprak bu yolla işletilseydi, Türkiye aç kalmaz, harp ekonomisinin gerektirdiği yolu tutabilir, köylüyü de ezmezdi. Köylü bizde daha çok kendisi için buğday üretir. Onun sattığı mal istihsalin ancak onda biridir. Eğer piyasa için istihsal yapsa, zarar eder, yaşayamaz. Piyasa için büyük ölçüde üretime devlet geçmeli; bu yolla aynı zamanda sosyal adâleti de sağlamalıydı. Çünkü makine girdikten sonra bu istihşâlde, muazzam bir kârlılık doğmuştu. Devletin malı, sahipsiz ya da sahipli olup değersiz toprakları ellerine geçirip, Marşal yardımından da yararlanarak onbinlerce ton buğdayı yetiştirip bir iki senede milyoner olan çoğu türedi toprak ağaları da yetişmemiş olurdu.

Harp yıllarında devletçilik, devlet müdahalesi istihsalı çoğaltmak ve istihlâki daraltmak için olacak yerde, aksine fiatları dondurarak, baskılar yaparak malları ucuzlatmak ve istihlâki kontrol altına alamıyarak bu yolla çoğaltmak,

sonra da bu politikanın doğal sonucu olan karaborsa fiat yükselişi dolayısıyla tüccara ağır cezalar koymaktan ibaret kaldı.

Değerli arkadaşım Şevket Süreyya, katabında, Refik Saydam'ın ölümünden sonra kontrolların ve baskıların kaldırılıp serbestliğe dönüşü bir facia olarak nitelendirir. Serbestliğin ilânı üzerine, sanki hürriyete kavuşmuş gibi herkes seviniyordu. O sıralarda «Cumhuriyet» ve «Son Posta» gazetelerinde devamlı olarak yazı yazıyordum. Ben serbestliğin eskisinden büyük facialar yaratacağını, umulan istihşâl artışlarına da yaramıyacağını söylüyordum ama, daha önce uygulanmış olan sıkı tedbirlerin de bir facia olduğunu da yazılarımda belirtiyordum. Tutulmuş olan her iki yol da kökünden ve temelinden yanlıştı ve hastalığı tedaviye değil, tersine ağırlaştırmaya yarıyordu.

Kıyası, Türkiye rotasız bir gemi gibi, müthiş dalgaların içinde çırpına çırpına harp yıllarının mukadder yolculuğunu tamamladı ve harp bitip tehlikenin bittiğini gördüğümüz gün millet olarak biz de bitmiştik!..

GELECEK YAZI :

İdeoloji kuraklığı ve sonuçları

Sevgili Okuyucular :
Fiat ve Kalitede Garantinizin
Sırrı

Başarımızın Sırrı
GİMA – Üretici
İşbirliğidir

(Barış 275)

ENDEKS

8 inci cildin fihristi

80-91 inci sayılarda çıkan yazıların bölümler bakımından buldukları sayfalar, her sayının başındaki İÇİNDEKİLER başlıklı kısmında gösterilmiştir.

OLAYLAR - YORUMLAR - İDEOLOJİ - AÇIKOTURUM - İNCELEMELER - REJİM - HATIRALAR için İÇİNDEKİLERE müracaat.

Başlıca konuların bulunduğu sayfalar

KONULAR	SAYFA	KONULAR	SAYFA
Ahi	354 - 412 - 488 - 649	Başbakan	9 - 72 - 158 - 203 - 452 - 710 - 732
Asma köprü	75 - 393	Batılmak	90 - 150
Almanya	49 - 109 - 167 - 403 - 621 - 623 - 748	Birlik Partisi	651
Amerika	44 - 49 - 72 - 88 - 109 - 110 - 133 - 163 - 175 - 281 - 229 - 420 - 403 - 483 496 - 558 - 613 - 623 - 626 - 628 - 746 - 752	Bizim Ev	8
Anayasa	6 - 30 - 72 - 93 - 160 - 166 - 203 - 226 - 261 - 286 - 390 - 477 - 582 - 586 - 604 - 636 -710	Boğaz köprüsü	73 - 334 - 393
AP.	8 - 136 - 233 - 326 - 328 - 391 - 457 - 666 711 - 730 - 744	Buğday	111 - 309 - 380 - 418 - 621 - 638 - 690 - 711
Arap âlemi	39 - 168 - 234 - 237 - 239 - 430 - 494 - 624	Bütçe	74 - 135 - 238 - 464 - 550
Asayiş	71 - 154 - 491	Bulgar	48
Arkeoloji	525	Burjuva	23 - 721
Arsa ofisi	140	Bürokrasi	524 - 215 - 517 - 585
Atatürk	15 - 36 - 52 - 70	Demokrasi	6 - 23 - 94 - 161 - 205 - 291 - 389 - 390 - 410 - 452 - 459 - 474 - 496 - 613 - 666
Atom	427	Demokrat Parti	34 - 179 - 184 - 402 - 563 - 668
Bahççilik	524	Deniz Ticareti	10 - 83 - 144 - 655
Banka	38 - 92 - 107 - 244 - 421 - 462 - 607 - 692	Din	7 - 172 - 626 - 658
		Dış politika	26 - 206
		Dış ticaret	464 - 466 - 504
		Dev - Güç	261
		Devletçilik	51 - 96 - 104 - 112 - 139 - 197 - 215 - 218 - 245 - 248 - 328 - 367 -

	368 - 458 - 466 - 484 -	İhtilâl	481 - 710
	498 - 518 - 526 - 585 -	İkinci Kurtuluş	20 - 261
	656 - 670 - 755	Savaşı	
Doğu	419	İktisadi araştırma	137 - 340
Düzen değişikliği	594 - 602 - 670	İktisadi devlet	60 - 119 - 207 - 367
Celâl Bayar	50 - 51 - 184 - 245 -	işletmeleri	
	326 - 563	İngiltere	331 - 349 - 377 - 403 -
Cumhuriyet	59 - 244		558 - 613 - 623
Çeşitli konular	620 - 622 - 690	İrtica	7 - 8 - 231 - 329 - 334 -
Eğitim	42 - 242 - 345 - 491		391
	- 718	İnönü	51 - 61 - 324 - 380 -
Ekonomi	118 - 134 - 135 - 221 -		433 - 498 - 563 - 698
	309 - 372 - 395 - 397 -	İsrail	87 - 174 - 237 - 486 -
	432 - 462 - 559 - 619 -		534 - 740 - 743
	664	İsviçre	47 - 229 - 403
Ekonomik ve sosyal etütler konferansı	268 - 333	İşçi (iş yerleri sendika)	27 - 98 - 109 - 140 -
Emperyalizm	133 - 148 - 163 - 261 -		213 - 227 - 263 - 331 -
	289 - 349 - 377	İşçi Partisi	380 - 419 - 465 - 716
Enflasyon	18 - 168 - 264 - 689 -		11 - 13 - 35 - 110 -
	71 - 160		292 - 326 - 332 - 394 -
Eritre	555	İş gücü	659 - 730
Faşizm	230 - 665	İş sınıfı	529
Has Murat paşa	545	İtalya	557
Hürriyet	11 - 31 - 90 - 132 -		106 - 218 - 403 - 405
	143 - 158 - 203 - 212 -	Kapıkulu	- 727 - 743 - 746
	231 - 228 - 410 - 458 -		379 - 413 - 433 - 516 -
	603 - 634 - 710	Kalkınma	585 - 670 - 721
Halk sektörü	16 - 82 - 224	Kapitalizm	260
Federalizm	228 - 404 - 680	Karma ekonomi	106 - 295 - 400
Feodalizm	103 - 290 - 349 - 539		102 - 146 - 208 - 218 -
Fikir âlemi	4 - 35 - 99 - 148 -	Kıbrıs	654 - 662
	165 - 560 - 635 - 670	Kızıl Çin	430
Halk Partisi	19 - 37 - 72 - 121 -		144 - 152 - 172 - 272 -
	141 - 233 - 327 - 393 -	Komünizm	369 - 473
	433 - 457 - 516 - 563 -		6 - 11 - 14 - 48 - 205 -
	594 - 611 - 655 - 666	Marksizm	227 - 231 - 391
Fransa, Fransız	12 - 34 - 162 - 109 -		399 - 415 - 471 - 543 -
	300 - 345 - 399 - 490 -	Koraltan	610
	625	Küba	180 - 185
Gençlik	48 - 71 - 107 - 133 -	Köy	48
	167 - 240 - 260 - 281 -	Laiklik	394 - 558
	345 - 388 - 471 - 489 -	Liman	15 - 35 - 375
	622	Malezya	60 - 116 - 179 - 355
Gıda yardımı	110	Millî Gelir:	431
Gümrük	76 - 248 - 263 - 309 -	Menderes	657 - 669 - 698
	620	Millî Birlik	14 - 33 - 710 - 724
Günay	583 - 641	Millî Hareket	393 - 650
Güven Partisi	520 - 652 - 730	Partisi	
İdare	215 - 425 - 526 - 548 -	Millî Türk Ti-	57
	592 - 597 - 670 - 685	icaret birliği	
		Mısır	234 - 299

Nato	162 - 265 - 273 - 483	Sovyet Rusya	5 - 12 - 163 - 174 -
Neden geri kaldık?	348 - 409 - 66 - 755		215 - 264 - 272 - 298 -
Orta Doğu	68 - 304		330 - 369 - 473 - 489 -
Teknik		Spor	623 - 661 - 751
Üniversitesi		Sosyal konular	40 - 87
Ortak Pazar	26 - 174 - 405 - 713		44 - 114 - 177 - 244 -
Orman	112 - 745		357 - 416 - 462 - 468 -
Özel Sektör	11 - 21 - 51 - 76 - 78 -	Sosyal güvenlik	553
	102 - 145 - 150 - 199 -	Sosyalizm	84 - 198
	245 - 291 - 351 - 380 -	Sudan	11 - 23 - 35 - 103 -
	399 - 465 - 518 - 720	Siyâsi af	430
Özel Yüksek Okullar	87 - 636	Şevket Süreyya	324 - 390
Para	264 - 463 - 527 - 689	Tarım	51 - 498 - 757
Parlamento	36 - 90 - 166 - 231 -		111 - 112 - 115 - 174 -
	326 - 337 - 362 - 389 -	Tasarruf	553 - 736
	401 - 452 - 586 - 648	Bonoları	268 - 525
Parti	93 - 165 - 309 - 339 -	Teknokratlar,	340 - 427 - 430
	390 - 403 - 433 - 468 -	Teknoloji	
	521 - 563 - 582 - 646 -	Ticaret Sanayi	23 - 217 - 395 - 397 -
	666 - 710 - 712	Odası	463 - 465 - 612
Petrol	467	Toprak reformu	154 - 330
Plan	74 - 76 - 95 - 145 -	Turizm	147 - 206 - 553 - 604
	395 - 407 - 454 - 507 -		- 734
	543 - 681	Trafik	39
Radyo Televizyon	214 - 270 - 286 - 367	Türkiye iktisat kongresi	24
	- 716	Türkiye neden geri kalmış?	148 - 288 - 348 - 409
Rejim	6 - 72 - 101 - 110 -	Tütün	39
	132 - 140 - 143 - 144 -	Üniversite	68 - 71 - 73 - 87 -
	150 - 158 - 167 - 196 -		379 - 388 - 475 - 727
	212 - 261 - 347 - 474 -	Yabancı sermaye	78 - 487 - 614
	506 - 585 - 630	Yeni Türkiye Partisi	521
Seçim	93 - 325 - 327 - 390 -	Yugoslavya	431
	457 - 520 - 523 - 584 -	Yüksek Seçim Kurulu	37
	646	Yunan	29 - 246 - 432 - 743
Sanayi	80 - 95 - 98 - 210 -	Vergi	19 - 74 - 139 - 267 -
	419 - 469 - 532 - 689		689
Sermaye piyasası	28 - 268 - 333		
Sevki idare	29 - 685		
	134 - 168 - 291 - 389 -		
	516		

TÜSTAV

1969
8. CİLDİN SONU

PROFİLO

çeşitli sahalarda
yurt hizmetinde

Enerji nakil hatları için pylon imalatı

Fabrika konstrüksiyonları

Petrol tankları imalatı

Portatif evler, demir ve alüminyum doğrama işleri

Otomotiv endüstrisi için karoseri imalatı

Deniz üstü, altı ve iskele inşaatı

Turistler için karavan imalatı

Buzdolabı, çamaşır makinesi ve elektrikli ev aletleri
imalat ve montajı

TÜSİAV
PROFİLO
SANAYİ ve TİCARET A.Ş.
Profilo Sanayi ve Ticaret A.Ş. - 2. Taşoracı Sok. 26-28, Meridiyeköy, İstanbul
Tel: 477990, Telg.: Profilode, P.K. 98 Beşiktaş

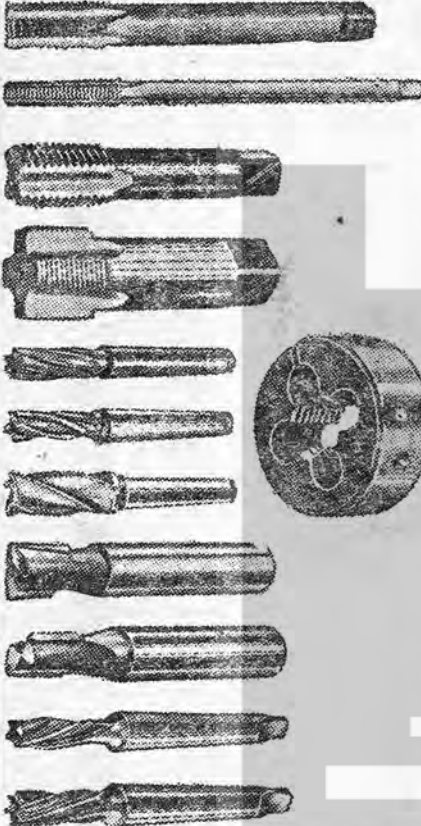
makina-takım

M T E
endüstrisi

makina-takım endüstrisi A. Ş.

May

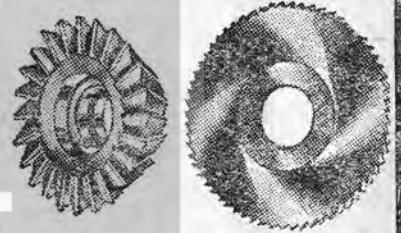
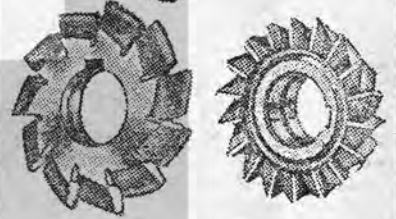
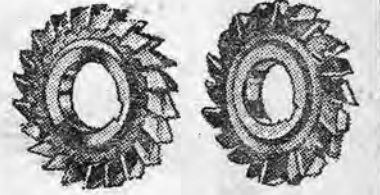
MAY patentli, HSS ve WS
MATKAP UÇLARI,
MARTIN MILLER, UDDEHOLM,
SANDVIK ŞERİT, KATRAK,
DAIHE, EL ve MAŞINA
TESTERELERİ

Ayrıca

TORNA KALEMLERİ
EL KILAVUZLARI
(Metrik ve Whit Worth)
MAKİNA KILAVUZLARI
PAFTALAR (Metrik ve Whit Worth)
KONİK RAYBALAR
EL RAYBALARI
MAKİNA RAYBALARI
PARMAK FREZELERİ
DELİK FREZELERİ
KANAL FREZELERİ
AÇIĞI ALIN FREZELERİ
PRİZMA FREZELERİ
YARIK FREZELERİ
VALS FREZELERİ
AÇI FREZELERİ
MODÜL FREZELERİ
PUNTA MATKAPLARI
FREZE TESTERELERİ

DİĞER ÖZEL KESİCİ
TAKIMLARIN tamamını STOKTAN
veya kısa teslim müddetli olarak
müşterilerimizin ihtiyaçlarını
karşulamakta çerefi duyarız.

Her türlü müşterinin malûmat için
teşkilatımız emrinizdedir.

makina-takım endüstrisi A. Ş.

(Gebze - Çayırova)

Acentesi:

Metal Ticaret T.A.Ş.

Tünel Caddesi, Transtürk Han 18, Karaköy, İstanbul - Tel.: 49 51 10 - 44 38 73, Telg.; METURAS - İst.

Ankara Satış Yeri: Çankırı Caddesi No. 15/3 Telgraf: METURAS - Ankara, Tel.: 11 09 82

Ege Bölgesi Mümessillikleri:

Kesici Takımlar: Olgü Teknik Ticaret Koll. Şti. Cumhuriyet Bulv. No. 88 Telg.: OLGÜ Tel.: 22 452

Testereler: Ege Reçine ve Neft Sanayii K. Ş. Fevzi Paşa Bulv. No. 65/A Telg.: CARFI Tel.: 38 563

Güney Anadolu Bölgesi Satış Mümessilligi: Atatürk Bulv. Burdurluoğlu Apt. Kat 5, Adana Tel.: 28 80